

JOÓS FERENC

KORSZAKOK, SZÍNÉSZEK, NÉZŐK
A KECSKEMÉTI
KATONA JÓZSEF SZÍNHÁZBAN

JOÓS FERENC

**KORSZAKOK, SZÍNÉSZEK, NÉZŐK
A KECSKEMÉTI
KATONA JÓZSEF SZÍNHÁZBAN**

Kiadja:

**Bács-Kiskun megye Tanácsa V. B. művelődési osztálya
Kecskemét város Tanácsa V. B. művelődési osztálya**

és a

Katona József Társaság

K e c s k e m é t

1974

Lektorálta:
GYÖRGY ESZTER
az Országos Színháztud. Int.
munkatársa

Helyismereti szempontból átnézte:
FEHÉR SÁNDOR
a Katona József Társaság elnöke

Uram! Színházad rég felépítéd,
Immár látott az sok-sok ezred évet,
De darabod nem újult semmikép,
A neve egy, a célja egy: az élet.

(Ady: Divina comoedia)

Bevezető és történeti előzmények

Az ötvenes évek elején Lukács Antal, a színház akkori dramaturgja a műsorfüzetekben helyi kutatóknak a kecskeméti színészet múltjáról írt cikkeit is közölte. Így vetődött föl, hogy össze kellene állítani Kecskemét színészetének teljes krónikáját. Megpróbálkoztam a feladattal. Adataimat összefüggő jegyzetbe foglaltam. A kéziratot további kiegészítés és szakértőkkel történt megvitatás után a Megyei Művelődési Osztály és a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat a Kiskunság Kiskönyvtára sorozat 3. számaként 1957-ben könyv alakban kiadta.¹

Adataim Kecskemét színészetének régmúltjáig nyúltak vissza. Kiterjedtek a misztériumjátékokra, iskoladrámákra, Kelemen Lászlóék és az utánuk következő vándortársulatok, majd az állandó színházakban játszó társulatok tevékenységére és az államosítás utáni első évek eredményeire.

Nem feladatom mindezek megisméltése. Az előzményekre röviden mégis ki kell térnem, mert egészen magas színvonalú kiadványokban is napvilágot láttak nem helytálló adatok, pl. hogy a mostani színházépület Kecskemét második állandó színháza.²

Nem lehetett változatlanul hagyni a fent említett színészeti krónikának azt a részét sem, amely a színház fennállásának hetvenöt évére eső részét tárgyalta. A megírás óta újabb levéltári és könyvtári dokumentumok kerültek elő, amelyek jobban megvilágítják Kecskemét színészetének tanácsköztársasági, fehér terror alatti és a felszabadulás ideje körüli eseményeit. Ezekkel bővíteni kellett a korábbi ismertetést. Végül természetesen ki kellett egészíteni a krónikát az 1956 óta eltelt évek fejlődésének és sikereinek bemutatásával.

Ezek után lássuk, hogy a budapesti Vígszínház testvéreként épült Katona József Színház hanyadik állandó színháza Kecskemétnek ?

Az állandó színház létrehozása meg nem szűnő gondjuk a kecskeméti színházpártolóknak. Ilyenek mindig szép számmal voltak a városban. 1826-ban Katona József ezeknek a nevében javasolta állandó színház létesítését. Sőt, a kecskeméti színház felépítésének tervét saját kezű rajzokkal el is készítette.³ A tanács elutasította Katona kérelmét. De a város még ugyanabban az évben megvette a létesítendő városi színház részére a vállalkozásába itt belebukott Éder György színigazgató teljes színházi felszerelését.⁴

Katona nem érthette meg a városi tulajdonban álló színház felépülését, mintahogy Bánk bán-ját sem láthatta a színpadon. A véletlenek különös találkozása, hogy 1833 elején, amikor a Bánk bán első előadását tartották a kassai színházban, megnyílt Kecskemét első állandó színháza is. Nem városi intézményként létesült, magánember, id. Király Sándor, a Korona-vendéglő tulajdonosa építtette, az új megyei tanácsház mögött levő egyemeletes ház helyén. Ennek az épületnek a Szilády Károly utca felé eső oldalán márványtábla hirdeti első színházunk emlékét. A Korona-vendéglőre utalt a Csányi utcából a Gáspár András utcára átvezető Korona utca, amely a fent említett tanácsházi építkezés részére szükséges terület igénybevétele folytán megszűnt.

Magyarországon akkor még kevés helyen volt színház. Kassának 1789-ben volt már színháza, de csak 1811-től játszhattak benne magyar színészek is. 1833-ban itt volt a Bánk bán első előadása. Kolozsvárott 1821-től működött a Farkas utcai színház. Miskolc első állandó színháza 1823-ban nyílt meg. Székesfehérvárott 1818-tól volt színjátszás, de kőszínháza csak 1874-ben épült. Szegeden 1796-tól a Városház tanácstermében tartottak színielőadásokat. A Bach-korszakban ezt a helyiséget a német színészek kapták meg, a magyar társulatok a felsővárosi színpadon és nyári színkörben játszhattak. 1856-ban új színkört építettek, ezt a nagy tiszai árvíz romba döntötte. 1883-ban épült a kőszínház, amely két év után leégett. 1885-ben építették újjá.⁵

Érthető, hogy ilyen körülmények között, a későbbi mértékek szerint szerénynek mondható kecskeméti színjátszásra alkalmas helyiséget szívesen keresték fel a vándortársulatok. A „Borsod vármegyétől pártolt nemzeti színjátszó Társaság” nyitotta meg a színházat. Hosszabb időt töltött itt. Ugyanezen év szeptember 9-től öt hóna-

pon át, tehát a téli hónapokban is, Komlóssy Ferenc székesfehérvári társulata játszott az új teátrumban.⁶

Hogy a kor hogyan minősítette a kecskeméti színházat, arra nézve idézzük Csányi Jánosnak a Társalkodóban megjelent cikkéből a színházra vonatkozó sorokat: „*A még csak vándor, de közfigyelmet s részvétet érdemlő színészeknek legalább kész alkalommal lehető ápolására Király Sándor közpolgár által ugyan, de nem minden közsegély nélkül 1833-ban építtetett egy alkalmas díszítvényekkel bútorozott színház, mellyben mintegy 300 néző helyet foglalhat.*”⁷ A vendégfogadó udvarán szabadtéri színjátszásra is berendezkedett a színház tulajdonosa. Intézete 35 éven át adott hajlékot a színtársulatoknak.

Ez az első színház az évek során elhasználódott. Nem egészen két évtizeddel megnyitása után a fővárosi lapok többször szóvá tették a kecskeméti színháznak Katona emlékéhez méltatlan állapotát. A tulajdonos kiöregedvén eladta ingatlanát. Az új gazda az elavult épületek lebontására készült. Úgy volt, hogy Kecskemét színház nélkül marad.

Kovács László gazdálkodó mentette meg a helyzetet. Ajánlatot tett a városnak, hogy közös vállalkozásként létesítsenek színházat az ő tágas magtárának átalakításával. A magtár a mostani Árpád mozitól a Batthyány utcáig terjedő telken volt. A sarkon álló épületen emléktábla jelzi, hogy 1868-tól 1896-ig itt működött Kecskemét második állandó színháza. A város elutasította a társulási ajánlatot. Kovács saját bugyellárisába nyúlt és boszorkányos gyorsasággal átváltoztatta az avas magtár képét. Hosszúkás, lejtős padlójú terem alakult a helyiség közepén, rajta kényelmes ülőhelyek, oldalt elkerített emelvényeken páholyok. A főbejárat fölött volt a karzat. A nézőteret és a színpadot is petróleumlámpákkal világították. A helybeliek úgy vélték, hogy kevés vidéki város dicsekedhet ehhez fogható műintézettel.⁸ Csak a kapubejárat fölött olvasható feliratot, „*Kecskeméti nép színház*” kritizálták egyes írástudók, mivelhogy a Kecskeméten emelt épületről a vak is láthatja, hogy az kecskeméti. Az is magától értetődő, hogy az idevalósi nép számára való és nem a kőrösiekére. Ágai Adolf 1883-ban járt ebben a jeles színházban, az volt rá az észrevétele, hogy színház léteire sem szűnt meg magtár lenni, mert „*építője azt tartotta, hogy mikor nem tartatódik benne theátrum, löhessön használni granáriumnak.*”

A magtár átalakítása még be sem fejeződött, már jelentkezett az első igazgató Miklóssy Gyula, a neves színészdinasztia-alapító. Az évadot még a régi színházban kezdte, csak 1868. december 26-án

költöztetett át az új színházba. 105 előadást tartott változó, később fokozatosan lanyhuló érdeklődés mellett.⁹ Sűrűn váltják egymást a társulatok. Műsoruk „*azt a tervtelenséget mutatja, melyet a kiegyezés után a vidéki színészet mindenfelé. A hazafias frázisok elvesztették vonzóerejüket, de a sarkantyús darabok egy ideig még műsoron maradnak, mert a színészet nem tud hirtelenében átállni, új műsort teremteni. Az elnyomatás éveiben jók voltak e darabok hazafias célzatukkal, hanem a szabad szó világában egyszerre kitűnt belső ürességük s az új viszonyokat nem merete színpadra vinni senki. Az átmeneti korszakot, mely a budapesti Népszínház megnyitásáig számítható, színész-írók művei, kiváltképp Lukácsy Sándor népszínművei, regényekből gyúrt színművei töltik ki.*”¹⁰

A használat során egyre jobban kitűnik, hogy a magtársínház nem megfelelő hely a művelődési igények kielégítésére. Technikai felszereltsége szegényes. Világítása gyenge és tűzveszélyes. Ilyen körülmények közt vergődik Kecskemét színháza, amikor az időközben elhalt tulajdonos özvegyétől 1873-ban a színügyi bizottság¹¹ veszi bérbe hat évre az épületet. 2000 forint erejéig átalakításokat, javításokat végeztet. A színház tűzveszélyessége sem szűnt meg. Erre a bécsi opera égése után figyelt fel különösen a hatóság. A színügyi bizottság a bérletet nem újította meg. Ismét a tulajdonos felelt az épület használatáért. 1881-ben Kovács Lászlóné felhívást kapott, hogy hajtsa végre a tűzrendészeti hatóság előírásait. De Kovácsné a kívánt átalakítások elkészíttetését évről évre halasztotta. 1888/89-ben emiatt nem engedték meg, hogy a helyiségben színielőadásokat tartsanak. Az átalakítások csak a következő évadra készültek el.¹²

Közben mind sürgetőbben vetődött föl az új, állandó jellegű városi színház létesítésének terve.

Tervezgetések, határozatok az új színház építésére

1892-ben, téves megállapítások folytán akkor úgy vélték, hogy Katona József születésének ez a 100-ik évfordulója, döntöttek az új színház építéséről. A város május 13-án tartott közgyűlésén kimondták, hogy a szőlőtelepítésre eladott, most Helvécia községhez tartozó határrész vételárából 200 000 forintot a városi színház építésére fordítanak.¹³

Az elhatározás gyorsabban született meg, mint a megvalósítás. Az első határozat után csaknem másfél év elteltével jut eszébe a közgyűlés egyik tagjának, annak is a katonai csapatkórház építésének tárgyalásakor, aminek költségeit szintén a helvéciai pénzekből hasították ki, hogy ugyan mi van vagy jobban mondva mi lesz az új színházzal? A közgyűlés idevágó határozata a következőképpen hangzott: „*Végül mivel a színház és redout mielőbbi felépítése nem kevésbé kívánatos, mint a csapatkórház létesítése, kapcsolatosan tett indítvány folytán megbízza a közgyűlés a városháza építető bizottságot az iránt, hogy a színház és redout elhelyezésére szükséges telekre és egyéb teendőkre nézve, a bizottsági közgyűlés elé mielőbb tegyen véleményes javaslatot*”¹⁴

További majdnem egy év múltán, 1894. május 18-án valamivel előbbre vannak, de egyelőre még mindig csak a tervezgetésnél, helykeresésnél, költségszámításnál tartanak. Lestár Péter polgármester legalkalmasabbnak a református templom és a mostani SZMT-székház közé eső területet találta és javasolta. Ezt a területet nem sokkal korábban vették meg a református egyháztól piac céljára. Az építési bizottság is jónak vélte ezt a helyet az új, díszes épületek telepítésére. Nemcsak színházat, redoutot (vigadót) is szándékoztak egyidejűleg építeni. A területből 1000 m² jutott volna a vigadóra,

1500 m² a színházra és még üresen maradt volna a két épület között 12–14 m szélességben 900 m²-nyi térség. A színház építési költségét 200 000, a vigadóét 150 000 forintra kontempláltak két kisebb kisajátításra még 40 000 forintot véltek elegendőnek.

A református egyháznak a közgyűlésen jelen volt szószólói kifogásolták ezt a helyválasztást, mert a területet kizárólag piac céljára engedték át a városnak. Ha oda most nagy épületeket emelnek, azok eltakarnák az egyház később létesítendő építményeit. Szóba került aztán az ún. Kozma-négyszög. Ez beépített telek volt az Aranyhomok-szálló előtt levő mostani park helyén. Ezt az egyik vége felé keskenyedő, tölcseáralakja miatt nem találták jónak beépítésre. Azt mondták, inkább parknak való.¹⁵

Végül is a színház helyének kijelölésére nézve a következő határozatot hozták: „*A színház részére egyedül megfelelő tér szépségénél és nagyságánál fogva a Szentháromság tér. E területnek előnye, hogy semmiféle kisajátítási költséget nem von maga után s emellett a teret az épület díszíti, s a városházától is teljesen belátható. Eképp a város ezen része a szomszédos egyéb nagy épületekkel együtt oly kiépülést nyerne, mely a városnak mindenkor díszéül szolgálna.*”¹⁶

De még mindig nem gördült simán a kivitelezés. 1894. szeptember 2-án december 15-i határidővel kiírták a pályázatot, de csak a színházra, a vigadó építésének tervét törölték. Közben előzetes tájékoztatásul október 14-én Bécsben tárgyalt Muraközy Sándor városi főmérnök Fellner Ferdinánd és Helmer Ármin neves színházépítőkkal, akik szerte a világon száznál több színházat építettek. Többek közt a budapesti Blaha Lujza téren állt Népszínházat, amely később lebontásáig a Nemzeti Színházat fogadta falai közé. Ugyanők a kecskeméti színházzal egyidejűleg hozták tető alá a budapesti Vígsházát. Később a kolozsvári Nemzeti Színház építését is rájuk bízták. A kecskeméti lokálpatrióták a közgyűlésen ismételten kritizálták a város vezetőit amiatt, hogy ezt a munkát osztrák vállalkozóknak adták.¹⁷

1895. március 6-án Fellner Ferdinánd jelenlétében a városi főmérnök ismertette a vállalkozók építési terveit, költségvetését és az építéssel kapcsolatos általános és részletes feltételeket. Az eredeti vállalati összeg 235 000 forint, a főbejárat nivójának és a főelőcsarnok padozatának a terepszint felett 2,20 m-rel emelési költsége, hogy a Szentháromság-szobor széles talpazata ne takarja hátrányosan a bejáratot 5789 forint, emiatt a gyalog- és kocsibejáró magasztására is szükség van, aminek költsége a kétoldalt álló díszes kande-

láberrel együtt 7228,64 forint. Így a teljes építési költség 248 017,64 forint. A március 16-án tartott közgyűlés elfogadta a színházépítési bizottság előterjesztését és március 17-én árlejtési hirdetményt bocsátott ki április 30-i határidővel a munkák kivitelezésére.¹⁸

Az építési terveket és költségeket a belügyminiszter jóváhagyta azzal a módosítással, hogy a födémtartó főfalakat 60 cm helyett 75 cm vastagságúra kell építeni. A munkák vállalatba adása is megtörtént. A szerkezeti vasmunkákat Waagner bécsi, a vízvezeték-szerelést Knuth Károly budapesti, a kőművesmunkákat Pitta Lajos rimaszombati, az asztalosmunkákat Reiner Károly szegedi vállalkozóknak ítélte a városi közgyűlés. De jutott munka a helybeli iparosoknak is. Prikkel Lajos kapta az üvegezési, Szabó Lajos és Maár Antal a lakatos-, Lévai Antal két fővárosi társsal, a kárpitosmunkákat és így tovább. Az idegenek megbízása miatt keletkezett elégedetlenség jórészt lecsillapodott.¹⁹

1895 őszén fogtak a kivitelezéshez. Október 13-án Fellner Ferdinánd másfél napot töltött Kecskeméten, hogy a helyszínen ellenőrizze az építkezés előhaladását. Decemberben Helmer Ármin látogatott ide mégpedig Bock bécsi szobrász társaságában, akire a belső szobordíszek elkészítését bízta.

Az építkezés közvetlen szomszédságában, a Kovács-féle színházban október végétől zavartalanul folytak a színelőadások. A második színház utolsó évadának Rakodczay Pál, a jeles Shakespeare-színész, dramaturg és színháztörténeti író volt az igazgatója. Nagy ambícióval végezte társulata irányítását. Irodalmi igényű műsorra törekszik. November 11-én, Katona József születésének évfordulóján a Bánk bán-t adja a társulat Komáromi Alajossal a címszerepben. Majdnem 50 évvel azelőtt, mint fiatal színész ugyanő játszotta ezt a szerepet a Bánk bán első kecskeméti előadásán. Hogy régi hevét egy félszázad alatt sem veszítette el, annak bizonyosságául álljon itt néhány sor a Kecskemét c. lap 1895. évi november 17-i számában megjelent kritikából.

„Mily szép, mennyire részletezett volt például a nagy jelenet a királynővel szemben, midőn az a gyiloknak, melyet Bánk ellen emelt, maga esik áldozatul . . . Komáromi játéka az igazság közvetlenségével hatott s így vésődött emlékébe ama nagy közönségnek, mely őt kezdettől végig a legnagyobb figyelemmel, a legnagyobb élvezettel hallgatta. A többi közreműködőről ezúttal nem szólhatunk.”

Kecskemét második állandó színházának utolsó évadában Rakodczay valóban magas színvonalú előadásokkal gyönyörködtette a kecskeméti közönséget. Színre került Goethe Faust-ja. Madách Az ember tragédiája és hat Shakespeare-dráma.

1896 februárjában döntöttek az új színház igazgatásáról. Rakodczayn kívül Pesti Ihász Lajos és Krecsányi Ignác pályázott. Pesti Ihász korábban már több éven át sikeresen működött Kecskeméten. Krecsányi pedig itt kezdte színigazgatói ténykedését. A pályázók közül érdemei elismeréséül Rakodczayt választották meg igazgatónak.

Közben serényen folyik az építkezés, hogy még a millennium évében megtarthassák az ünnepélyes felavatást. A közgyűlési jegyzőkönyvek sűrűn foglalkoznak színházi ügyekkel. Egyik közgyűlésen a színház világítását tárgyalják meg. Szerződést kötnek a budapesti Ganz és Társa Vasöntő és Gépgyár Rt-gal a világítási berendezés elkészítésére. Részletes kikötéseket írnak elő arra, hogy milyen teljesítményt várnak a világítási berendezéstől. Pl. a színpad megvilágítására az a követelményük, hogy *„ami a világosból a sötétbe való átmenetet illeti, éppúgy létesítendő, mint ahogy az a nézőtérre elő van írva. Az átmenet 50 alacsony fokozattal történjék itt is, teljes egyenletességgel és észrevétlenül.”*²⁰

A színpadi díszletek festésére Molnár Árpáddal, a Népszínház díszletfestőjével kötöttek szerződést. Az elkészült díszleteket, amelyekért a szerződés értelmében 5840 forint 55 krajcárt kellett fizetni, 1896. július 21-én vették át. Augusztus elejére érkeztek meg a bútorok. Ezeknek beszerzési ára 5600 forint volt. A teljesen elkészült színház építési és berendezési költsége a végelszámolás szerint 280 000 forintra emelkedett az eredetileg erre a célra biztosított és külön alapként kezelt 200 000 forinttal szemben. Megjegyezzük itt, hogy a színházépítési alap időközben 30 156 forint kamattal gyarapodott.

A nyár végére úgy állt minden a sokaktól megcsodált szép épületben, hogy bármikor megszólalhatott az előadás megkezdését jelző gong. Gálába öltözve várta a közönséget és a színészeket az új színház, amely szebb volt, mint amilyenről egykor Katona József álmodozott. Volt benne 6 földszinti, 23 első emeleti és 10 másodemeleti páholy, földszinten 254, az erkélyen 192 ülőhely. Ezenkívül a földszinten 80, a karzaton 240 személy számára volt állóhely.²¹

Az új színház megnyitása és első évei

A megnyitás előtt, 1896. október 4-én a színügyi bizottság ülést tartott, ezen számba vették a kecskeméti színházi élet múltját és az új színházért hozott nagy áldozatokra utalással néhány új intézkedést léptettek életbe. Szabályozták a társulat és a várost képviselő színügyi bizottság viszonyát. Kimondták, hogy a helyárat az igazgató csak a város előzetes hozzájárulásával módosíthatja. Eltiltották a jutalomjátékok tartását, mert az a közönség pumpolásával és a színészek megaláztatásával jár. A mai közönség nem ismeri már ezt a színészet őskorából származó szokást. Hogy is volt? A színésznek búcsúfellépés címén joga volt jutalomjátékot kérni. Pl. Petőfi kecskeméti színészkedése idején a Lear király bolondját választotta jutalomjátékaul. A jutalomjátékost illette a költségek levonása után az előadás bevétele. Érdeke volt, hogy minél több jegy elkeljen. Tehát a jegyek eladásában ő maga és barátai is buzgolkodtak. Ezenkívül az előadás alkalmával szokás volt természetbeni ajándékokat, ételt, italt, borítékba zárt pénzt is feladni a nap hősének. A tilalom ellenére a felszabadulás előtti időnkig fennmaradt ez a gyakorlat búcsúfellépés címén. Szezon végén egymást követték a búcsúfellépések a színészek rangsorolása szerint, előbb a főbb szerepeket alakítók, végül a kar együttese javára.

Az ünnepélyes megnyitás a millenniumi ünnepek sorába tartozott. A nagy örömműnepség tiszteletére, amelynek háttérében nem vették észre az illetékesek az Amerikába ezrével kivándorló föld nélküli parasztságot és a gyárak szervezkedő munkásait, ország-szerte voltak hasonló, reprezentatív épületeket avató ünnepek. Kecskeméten a városháza és az új színház adta a nyomatékot az ünnepséghez. Talán így visszapillantva ünneprontás nélkül, de a

történeti hűség kedvéért meg szabad említeni, hogy ugyanakkor a város utcáinak legnagyobb része kövezetlen volt, vízvezeték helyett egymástól távol eső néhány utcasarki közkútból lehetett csak ivóvizet szerezni, az alsó fokú iskolák nem voltak elegendők a tankötelesek befogadására. A fényes, új színház megnyitását így csak a távoli jövő ígéretének lehetett tekinteni.

1896. október 14-én, száz évvel és néhány hónappal azután, hogy Kolumbán László első magyar színjátszó társasága először játszott Kecskeméten, és pontosan 49 évvel az első kecskeméti Bánk bán-előadás után megnyitotta az új színház a kapuit. A megnyitás ünnepségei három napig tartottak. Az első színlapon feltüntetett sorrend a következő volt:

1896. október 14-én

1. Ünnepi nyitány. Szerző és vezényli: Donáth Lajos karnagy.
2. Prológ a kecskeméti színház ünnepélyes felavatására.
Írta és szavalja: Ábrányi Emil.
3. Bánk bán. Tragédia 5 felvonásban. Írta: Katona József.
4. Katona apoteozisa. Élőkép.
5. Himnusz. Előadja: a helybeli Dalárda.

A jegyek a városi színügyi bizottság
utalványára adatnak ki.

1896. október 15-én

1. Prológ a kecskeméti színház ünnepélyes felavatására.
Írta és szavalja: Ábrányi Emil.
2. Ifj. Dumas Sándor: A nők barátja. Vígjáték 5 felvonásban.
Náday Ferenc és Márkus Emília közreműködésével.
3. Katona apoteozisa. Élőkép.
4. Kardal. Előadja: a helybeli Dalárda.

1896. október 16-án

1. Bocsánat. Jelenetek Jókai Mór „Könyves Kálmán” c. drámájából egy szakaszban.

2. Az elkényeztetett férj. Francia vígjáték.

3. Müller Adolf: Szerelmi varázsital. Operette egy felvonásban.²²

Az első és második napi műsor a Nemzeti Színház neves tagjainak segítségét tükrözte. A harmadik napon mutatkozott be Rakodczay társulata egyszerre három műfajjal, hogy bizonyítsa sokoldalúságát.

A fő ünnepről, a Bánk bán előadásról így ír a helyi sajtó:

„ . . . felhangzanak a Bánk bán szavai ahogy még Kecskeméten föl nem zengettek . . . Vajon felsoroljuk-e a lexikon összes ékesítő jelzőit s akkor is méltán tudnók-e jellemezni Jászai Mari (Gertrudis) lángelméjének elementáris erejét, Márkus Emília (Melinda) poétikusan édes, leheletszerűen finom, bájos egyéniségét, Újházi (Tiborc) művészetének tökéletességét? . . . egyiket se tesszük különbözetessé a másik mellett. Szacs vay Bánkja, Gyenes Biberachja, Hetényi Petúrja ezen az esten mind reveláció számba mentek a mi szemünkben. A helybeliek közül csak az egy Gyurmán Alice (Izidóra) állotta meg helyét.”²³

II. Endre Szarvassy volt, a rendező Lányi, szintén a Nemzeti Színház tagjai. Ami Katona drámáján kívül történt, arról az egykori krónikás kissé régiesen csengő kifejezése így emlékszik meg: „Az előadást allegóriai képlet a Kecskeméti Dalárda énekével” fejezte be.

Az első évad jól indul. Lehet 100 vagy 50 előadásra bérletet kötni. Van ezenkívül A és B szelvénybérlet. A bérletgyűjtés eredménye 8428 forint. A bérlők: birtokosok, kereskedők, főtisztviselők, katonatisztek, tanárok, tanítók, módosabb iparosok. A szélesebb tömegek — karzati és állóhelyi közönség — alkalmi látogatók maradtak. A mostani földszinti XIII. sor mögötti állóhelyet a diákság sajátította ki magának. Onnan vitte a prímet a tetszés, vagy nem tetszés nyilvánításban.

Az első év műsora azt mutatta, hogy a színházi körülmények jobbulása javára válik a darabválasztásnak is. A január—február havi játékrendből megemlítjük a következőket: Abonyi: A leányasszony, Bisson: Az államtitkár úr, Szigligeti: A szökött katona, Dumas: A kaméliás hölgy, Viktor Hugo: A notre-dame-i toronyőr, Madách: Az ember tragédiája, Offenbach: Hoffmann meséi. Márciusban Hervé: Nebáncsvirág c. operettjét Küry Klára vendégfölléptével játszották. A vendégföllépés alkalmával Rakodczay két-

szeresére emelte a helyárat és az előadást bérletszünetben tartotta anélkül, hogy a színügyi bizottság előzetes hozzájárulását ehhez kikérte volna. Ez a színügyi bizottság részére a tanács által kidolgozott szervezeti szabályzatba ütközött. A bizottság élve a ráruházott jogkörrel, megbüntette Rakodczayt. A szezon végével felbontottnak jelentette ki szerződését és 100 forint pénzbírsággal is sújtotta. Az adattárban (l.) idézzük a szervezeti szabályzatnak az esetre alkalmazott részleteit.

A ciklus hátralevő két évére Csóka Sándorra bízzák a színház igazgatását. Az ő idejében mutatja be Salvini társulata 1897. október 21-én a Bánk bán-t olasz nyelven. Csóka mindent megtesz, hogy kielégítse a kecskeméti igényeit. A Nemzeti Színház művészei közül vendégként szerepelteti Jászai Marit, Csillag Terézt, Fáy Szerénát, Bakó Lászlót, Náday Ferencet. Produkcióival meg vannak elégedve. De felvetődik a Kecskemét központtal, Szolnok, Kiskunfélegyháza, Nagykőrös, Cegléd bevonásával alakítandó alföldi színikerület gondolata. Majd városi társulat szervezésével akarnak szabadulni a magánigazgatókkal szerződéstől. Kiszámították, hogy hathónapos szezonnal 80 — 90 ezer forint lenne a bevétel és ez 6 — 7 ezerrel meghaladná a költségeket.

Csóka a tervezetések ellenére buzgalommal dolgozik. Meglepi, hogy 1898. november 1-én a szezon végére felmondják szerződését. Megokolás: olyan színigazgatót keresnek, akinek Pesten van nyári állomáshelye. Micsey F. György, a Népligeti Színház igazgatója személyében találtak ilyet. Micsey 1899. október 1-én kezdte meg, a kecskeméti közönség kedvében járás szándékával, működését. Az eddigi bérleti rendszert megváltoztatta, hármassort alakított. A hétköznapi előadásokat mind bérletben tartotta, csak vasárnap volt bérletszünet. Neves vendégeket léptetett föl, többek közt P. Lukács Juliskát, Tollagi Adolfot. Műsorra tűzte a Parasztbecsületet. A Népszínház híres millenniumi darabját, az „Ezer év”-et hat napon át játsszatta. Ez volt az új színház első nagy szériaszáma. De bármibe fogott, gáncsoskodásba ütközött. Ráfogták, hogy nem ő, felesége igazgatja a színházat. Ha Micseyné fellépett, azt mondták elveszi a többi színésznő elől a jó szerepeket. Egy ízben a megbetegedett pénztárosnőt helyettesítette az igazgatóné. Akkor azt találták ki, hogy fukarságból nem alkalmaznak külön pénztárosnőt. Micsey beleunt mindig félreértéssel találkozó kísérleteibe. 1900 virágvasárnapjára felmondta szerződését. Azt hitte, marasztalni

fogják. Csalódott. A város meghirdette a színház igazgatására a pályázatot.

Micsey is pályázott. De pályázott Kövessy Albert is, az óbudai Kisfaludy Színház, és Dungyerszky bácskai nábob újvidéki színházának igazgatója. Ráadásul őt Jókai Mór ajánlotta. A pályázótársak bohémekhez illő kedélyes békességben együtt ebédeltek a Beretvásban. Ott várták meg a színügyi bizottság döntését. Kövessy győzött.

Négy éve nyílt meg az új színház és már a negyedik igazgatót fogyasztja. Pedig a város mindent megtesz, hogy színháza szép és korszerűen felszerelt maradjon. A díszleteket már a nyitást követő egy év múlva kiegészítették. Végh Istvánnal, a Krisztinavárosi Nyári Színkör díszletfestőjével kötött szerződés tanúskodik erről. (Adattár 2.)

1900. október 13-án nyitott Kövessy. A módosabb bérlőközönség igényére és ízlésére alapozza műsorpolitikáját. Az alkalmankénti, olcsóbb helyeket elfoglaló tömegekre nincs tekintettel. Pedig a november 11-i Bánk bán, és Hauptmann: Takácsok c. darabja ezeket érdekelte. A sajtó a műsor és a gyenge összetételű együttes miatt támadja az igazgatót. Hónapok múlva mutatkozik némi eredménye a bírálatnak. „*A figyelmeztetéseknek, amiket az igazgató kapott, megvolt az eredményük. Belátta, hogy az évadot csakugyan nem lehet se idejemúlt ócskaságokkal, se ingyen kapható bukott újdonságokkal kihúzni.*”²⁴

A javulás csak átmeneti. Ismétlődnek a régi bajok. A színügyi bizottság nem él felmondási jogával. Kövessy a bérlőkre támaszkodva ügyesen lavíroz. Néha kísérleteket tesz a jobb színvonal irányában. Öt évig tartó igazgatásának idejéből nem sok kiemelkedő eseményt jegyezhetünk föl. 1901. november 11-én a Nemzeti Színház tagjaival adja elő a Bánk bán-t. Az előadást követő banketten veti föl Gál Gyula, hogy Kecskeméten évenként kellene Bánk bán-díszelőadást rendezni úgy, hogy a dráma legkisebb szerepeit is az ország legjobb színészei játsszák kitüntetésként. A tetszéssel fogadott indítvánnyal nemcsak a helyi, a fővárosi sajtó is foglalkozott.²⁵

A Kövessy-társulat tagjai elég sűrűn változtak. De kerültek köztük olyanok, akik később országosan ismertekké váltak, mint Sarkadi Aladár, Somlay Artúr, Pataki József, Toronyi Gyula Rózsa Sándor. Utóbbi, mint Rózsa S. Lajos a New-York-i Metropolitan énekeseként fejezte be pályáját.

A korábban sokat ócsárolt Kövessy-féle műsor-programban is

találni tartós értékeket. Színpadra állította többek közt s következő darabokat: Rostand: Cyrano, Herczeg: Ocskay brigadéros, Shakespeare: Hamlet, Szentiván-éji álom, Csepreghy: A sárga csikó, Maeterlinck: Monna Vanna, Madách: Az ember tragédiája, Csiky: Proletárok, Gorkij: Éjjeli menedékhely, Bródy: A dada (a „kényes” részek cenzúrálásával), Goethe: Faust, és minden évben a Bánk bán. Zenés előadásaiából megemlítjük az alábbiakat: Erkel: Hunyadi László, Suppé: A modell, Boccaccio, Huszka: Gülbaba, Kacsóh: János vitéz (kasszadarab lett), Maillart: A remete csengettyűje, Hervé: Lili.

1904-ben Kövessy pártfogója, Jókai meghalt, pártfogoltjának az 1904/05-ös szezon végére felmondtak. Akadt kecskeméti sajtóorgánium, amely a színház körüli elégedetlenség miatt nemcsak a színigazgatót, hanem a laikusokból álló színügyi bizottságot is elmarasztalta.²⁶ A színügyi bizottság azonban tovább gyakorolta a rábízott hatalmat. Kövessy utódául megválasztotta Pesti Ihász Lajost, aki több éven át részben egyedül, részben társat véve maga mellé, sikeresen működött a Kovács-féle magtár-színházban. Ihász nem fogadta el a megbízást. Erre Moly Tamás író-t hívták meg, aki vállalkozott is a színház vezetésére. De mielőtt helyét elfoglalhatta volna három hónapi színigazgatóskodási próbálkozásába Mohácson belebukott.

Végre Bihari Ákossal, a kolozsvári Nemzeti Színház h. igazgatójával kötötték meg a szerződést. A társulat tagjai között van Parlagi Kornélia, Pataki József, Heltai Jenő. Az 1905. október 14-i kapunyitáskor Czobor: Hajdúk hadnagyá-t játszották. Katona születésnapján pedig újításként a Bánk bán helyett a drámaíró egy másik művét, István, a magyarok első királyá-t tűzték műsorra. A hagyománytól eltérő újításról a sajtóban a következő beszámoló olvasható:

„Katona József, a halhatatlan író születésének évfordulója emlékére díszelőadásul — az eddigi szokástól eltérően nem a leghatalmasabb magyar dráma, a Bánk bán, de a színpadunkon eddig még nem adott „eredeti vitézi nézőjáték”, István, a magyarok első királya került színre.

Katona eme színdarabjában megvannak mindazon elementumok, amelyek Kotzebue és Grillparzer német lovagjátékait jellemzik: jövés-menés, szónoklat és szavalat. A „nézőjáték” különben gyönyörű drámat nyelvezettel s eredeti markáns magyarsággal

van írva. Legjelentősebb szerepe Kupa vezér, teljes hasonmása Bánk Peturjának. Személyesítője Pataki József átgondolt játékkal, helyesen élező beszédével szép hatást ért el; csak abban vétett, hogy az első jelenetekben oly pazarul költött erejéből, hogy később már egészen belegyöngült s így helyenként bágyadt és színtelen volt. Kitűnő volt Bihari Ákos mint István, Szász Anna mint Adelhaida hercegnő és Kőhalmi Andor mint Vencelics bajor gróf. . . . a fényes dekoráció és jelmezek látása jóformán feledtette a közönséggel a darab és az előadás kisebb-nagyobb hibáit.”

A kritikus szóvá tette a fölvonások közt játszott közzenét, amelyet Kerner Jenő karnagy vezényelt. Wagner Tannhäuser-éből adtak részleteket és Schubert „Am Meer” c. dalát iktatták a zenei műsorba. A bíráló szerint ezek nem illenek magyar történelmi drámához. Jobb lett volna Erkel Bánk bán-jából választani számokat erre az alkalomra.²⁷

Természetesen ilyen különleges előadás, mint Katona István-ja nem sok akadt, de a fővárosi színházak műsorait utánjátszó feladatait Bihariék szépen ellátták. Sikert arattak Lehár Vígözvegyével, Strauss Varázskeringő-jével, Huszka Gül Babá-jával. Kada Helyre Asszony c. darabját, amelyet a Király Színházban sorozatosan adtak, az ottani címszereplővel, Blaha Lujzával játszották Kecskeméten is.

Bihari jó szándékát sok minden keresztezi. A kedvező konjunktúra egy sereg újgazdagot produkál. Ezek szórakoztatására Pesten több új színház nyílik. Az újdonsült igazgatók gázsiráigéréssel Pestre csalogatják a jobb vidéki színészeket. Biharitól is búcsút vesz több színésze szerződésének lejárta előtt. Az országosan mutatkozó visszásság megszüntetésére a belügyminiszter rendeletet ad ki, amely szerint a szerződést szegő színészt 20-tól 280 koronáig terjedő bírsággal és a színész- és nyugdíjegyületből kizárással lehetett büntetni. Tipikus kapitalista intézkedés, nem a szerződésszegésre ösztönző színháztulajdonos tőkést, hanem a művészi munkát végző dolgozót sújtja. A politikai háttér sem megnyugtató. A 48-as programmal uralomra jutott koalíciós kormány nem a társadalmi helyzet javítására és a szervezett munkásság vezetésével emberibb életkörülményekért küzdő dolgozók kívánságainak kielégítésére gondol, hanem közjogi kérdések eligazításába bonyolódik és eljátsza kezdeti népszerűségét.

A nagy társulattal működő színháznak konkurrensei is támadnak.

Megnyílnak a filléres szórakozást kínáló mozik. Eleinte vendéglőkben, üres üzletekben, nyaranta a Rákóczi út közepén a mai Városi mozi előtti autóparkoló helyén ponyvasátorban vetítik a filmeket. A tanács közbelép a színház érdekében és eltiltja a színiszezon alatt mozielőadások tartását. Apostolok oszlása után — így nevezték régi hagyomány szerint az évadzárást — megint szabad lett a vásár. Ebben nemcsak a mozisok voltak ludasok, de a néhány tagból álló repülő színésztársaságok is, amelyek learatták a babért és anyagit a rendes, szerződött társaság elől.

Bihari tartaná a vonalat. Híres vendégeket léptet föl, köztük miss Maud Allant, a közismert klasszikus táncosnőt. Sokat áldoz a darabok kiállítására. Pénzügyi helyzetét Nagykőrösön tartott előadásokkal próbálja erősíteni. Vendégelőadásokat tervez Ceglédre is. A sajtó emiatt erősen bírálja. Azt állítja, hogy a többletmunka miatt távoznak a színészek. Mások kibetegszenek a sok szerepléstől. Emiatt csökken a kecskeméti előadások színvonala. A bérlők, ha vevőt találtak, áron alul továbbadták bérletjegyeiket.²⁸

Az igazgató kezdeti lelkesedése fokozatosan fogyatkozik. Végül egészen elkedvetlenedik. 1908 virágvasárnapján végleg búcsút vesz Kecskeméttől. A színházon kívüli dolgok is elvonják a művészetről a figyelmet. Bosznia annektálása miatt már majdnem akkor kitör az első világháború. A szociáldemokrata párt szervezetei a külügyek népellenes vezetése és a választójog kiterjesztésének halogatása miatt ismételten tüntetnek és sztrájkokat rendeznek. Színigazgatói körökben ezeket a nem színházi dolgokat nem vették figyelembe a kecskeméti színjátszás lehetőségeinek elbírálásakor. Kecskemétnek rossz híre kelt a színészvilágban. Már-már úgy állt a helyzet, hogy Kecskemét szép, új színházába nem kerülközik színigazgató.

Hosszas alkudozás után Mariházy Miklós vállalkozott rá, hogy a kákán is csomót kereső kecskemétiiek igényeit kielégíti. Dicséretes és gáncsok közt egyfolytában 12 éven át állt helyt, a felszabadulás előtt leghosszabban az igazgatók közül. Az egykori krónikás szerint olyan *„énekes és drámai együttesel vonult be, mely a legnagyobb igényeket is kielégíthette s azzal a nemes becsvágygal, hogy színházunkat a vidék mintaszínházává fogja fejleszteni.”*²⁹

Mariházynek főleg operettelőadásai sikerültek. Ebben nagyszerű segítője volt Turchányi Olga primadonna, aki mint fővárosi színésznő kezdetben vendégként lépett föl, utóbb lett csak szerződött tagja a társulatnak, de mindenképpen kedvence a közönségnek. Később feleségül ment Mariházyhoz. Az embiciózus igazgató más

vendégek felléptetésével sem fukarkodott. Megvolt hozzá az anyagi alapja. 2900 holdas családi birtokra támaszkodhatott vállalkozása. Ez fokozatosan lemorzsolódott a festett vászon varázslatának és a társadalmi életnek búvkörében. Házat is szerzett a mostani Marx tér elején. Ezzel megszerezte a jogcímet arra, hogy ne tekintsék „gyütt-ment”-nek, amely hagyományos epiteton kijárt minden birtok nélküli ideköltözöttnek.

Első szezonya 1908. október 10-én kezdődött a budapesti Víg-színház kasszadarabjával, Kálmán—Bakonyi: Tatárjárás c. operettjével. Az énekesegyüttes és a darab elragadó zenéje és a kormánykoalíciót csipkedő aktuális strófái meghódítják a közönséget. A csókos Juliska dala mellett az utcán is fel-felhanzgik, hogy

Van összesen tíz miniszter,
Kit az ország nagyon tisztel.
Itthon dalol Kossuth-nótát,
Bécsben emeli a kvótát . . .

De helyi szerző is szóhoz jut Mariházy színpadán. Mindjárt kezdetben műsorra tűzik a város író-polgármesterének, Kada Eleknek „A tárogató” c. művét. (Adattár 3.)

A budapesti sikerek utánjátszásával minden évben biztos sikere van Mariházy-nak. A következő, 1909. október 9-től kezdődő és virágvasárnapig tartó évad slágere a nyitó operett, az Erdészlány. 1910/11-ben Farkas Imre: Iglói diákok-ja, 1911/12-ben Jacobi Viktor: Leányvásár-a az év színházi csemegéje. Hosszú idő óta Mariházy az első igazgató, aki dícséretet kap a szigorú kecskeméti sajtótól.³⁰

Nagy vállalkozással indul a következő évad 1912. október 19-én. Erkel: Bánk bán operája a nyitó darab. Aztán egyéb, a közönség kedvét kereső meglepetéseket hoz Mariházy. Parlagi Kornélia és Pintér Imre vendégjátékával felújítja Kada: Helyre asszony c. történelmi színművét. (Adattár 4.) November 6-án Rostand: Sasfiók-jában Gellért Lajost vendégszerepelteti, aki korábban kedvelt tagja volt a kecskeméti színháznak.³¹

A helyi színházi lap a közönségnek arról az elragadtatásáról cikkezik, amelyet Turchányi Olga művészete ébresztett a kecskeméti közönségben. Úgy tetszik Mariházy valóban létrehozta Kecskeméten a vidék mintaszínházát.³² De 1913 elején már baljós jelek mutatkoznak. A szép színház plüss-székei közül sok üresen marad.

Az egyik helyi lap kiszámítja, hogy a városnak az építéssel és a megnyitástól adott támogatással 700 000 koronájába van a színház. Az évi amortizáció 70—80 ezer korona. Az igazgató nem gondol a színház üzleti oldalára. Ezért vannak 30—40 koronás napi bevételi elszámolásai. „*Nem az a fontos, hogy a társulat nagy legyen, legyen minősége megfelelő.*”³³

Ebben az évben nyári szezont is tart Mariházy. A ponyva alatt működő, magát Uránia Színháznak nevező mozi vezetősége ez ellen tiltakozik. Közben épül a Városi mozi ma is fennálló, bár azóta többször átalakított és felújított épülete. 1913. november 7-én nyitották meg. Alig egy hónap múlva már bírálja a sajtó a mozi műsorának erkölcsrontó bűnügyi filmjeit. December 23-án és 24-én, vidéken elsőnek bemutatják Edison beszélő moziját. Az egykori szem- és fültanuk varázslatosnak mondják a vászonról a képpel együtt felhangzó mozdonyzörejt, sípolást és hangzavart. Mariházy a hangos mozi igazgatójával, Dunkel Norberttel ül a mozi nézőterén és figyeli a „technikai csodát.”

A színház néhány nappal a mozi megnyitása előtt, 1913. november 2-án indította szezonzát. A recept a régi. Fővárosi színházi sikerek utánjátszása. Egy szerény kísérlet azért akad az év műsorlistáján. 1914. március 30-, 31-én és április 1-én „*Struccok Bugacon*” címmel eredeti énekes bohózatot mutatnak be. A librettista Borostás Sándor, verseit az ígéretes tehetségű korán elhunyt Fodor Viktor, zenéjét M. Bodon Pál zeneiskolai igazgató szerezte. A kritika csak a zenét ítélte maradandó alkotásnak.

Színjátszás a háború és a Tanácsköztársaság idején

1914. június 27-én a társulat a társállomáshelyről visszaérkezve nyári pótszezont akart rendezni. A sarajevói merénylet miatt hatósági rendelettel egy hónapig nem volt szabad zenés előadásokat tartani. Egy hónap múlva meg a háborús mozgósítás akadályozta a színházi munkát. Vidéken nem tiltották meg az előadások tartását. De a fiatalabb színészek bevonulása miatt alig lehetett szó normális szereposztásról. A darabválasztás szabadsága is megszűnt, csak hazafias — értsd háborúra uszító — darabokat volt szabad műsorra tűzni. Ilyenek voltak pl. Mihály pópa lánya, Vörös ördögök. Még Gábor Andor is írt eféle színművet „Előre!” címmel. Nagy ritkán kerülhetett színre egy-egy régebbi darab, mint Strauss: Cigánybárója 1915. március 10-én. Ennek az előadásnak kurióziума meg az volt, hogy a társulat bevonult tenoristája helyett, színésznő, Erdélyi Lili énekelte Barinkay szerepét.

A mozi jól megy. Naponta három előadást tart. A színház viszont üres. Hiába a város támogatása, amely a fűtéssel és világítással együtt évi 11 000 koronára rúg. Hol van még a befektetett tőke amortizációja, amit szintén el kell számolni. Mariházy a sikertelenségért és nívótlanságért a mozi konkurrenciáját és a háborút okolja. A helyi sajtó változatlanul fenntartja éles kritikáját az igazgatóval szemben. Egyik lap még a színlapok reklámhajhászó túlzásait is kipécézi. „Szenzációs dráma, nagy operett, világhírű remek vígjáték” stb.³⁴

Bemutatják még ebben a szezonban Szalóki Dezsőnek, a társulat tagjának Postás kisasszony c. darabját. A szezont március 31-én zárják és Szolnokon folytatják előadásaikat. Onnan június 29-én érkeznek vissza és kabaré-szerű nyári szezont kezdenek. Ennek

keretében az itt állomásozó reichenbergi 94. gy. e.-re való tekintettel egy német nyelvű egyfelvonásost is előadtak. Ezt a fővárosi és vidéki sajtó egyaránt kifogásolta. A legmagyarabb városban, ahol a magyar színészet bölcsője ringott és ahol a legnagyobb magyar drámaíró született ilyen nem lett volna szabad magyar színigazgatónak tennie.

A 94-esekkel egyéb bajok is voltak. Elsőbbségi jogot vindikáltak maguknak a színházban. 1915. augusztus 7-én hangversenyt adtak. A konzorcionális alapon kabarézó színészek kénytelenek voltak kitérni a katonaság elől. Ezen a napon Halasra vonultak műsorukkal.

A helyi sajtó változatlanul kritizálta a színházban folyó dolgokat. Bírálta a nivótlan műsort. Elsősorban nem a nyári, szerződésen kívüli, hanem a rendes szezon alatt történeteket tette szóvá. Az igazgatónak társulata szervezése körüli mulasztásait emlegette. Követelte, hogy szeptember 1-től rendes társulatot szervezzen az igazgató.

A második háborús szezont 1915. október 27-én nyitotta meg Mariházy társulata. A sajtó tovább folytatta támadásait. Nem fogadta el a mozi konkurrenciájával való védekezést. November közepén a színház válságáról sajtóankétot rendeztek. Január hóban azt kifogásolták, hogy Hegedűs Gyulának, a Vígszínház kitűnő tagjának vendégfelléptekor 50%-kal emelte a helyárait az igazgató. Aztán az igazgató anyagi kockázatának elkerülésére bevezetett konzorcionális rendszert ítélték el, hivatkoztak arra, hogy a színészegyesület ezt már régen megtiltotta.³⁵

Érdekes, hogy míg a szerződött igazgató társulata nem boldogul Kecskeméten, annál nagyobb sikerük van a szezonzárás után jelentkező alkalmi együtteseknek. 1916. június 4-én a Népszínház művészei: Parlagi Kornélia, Pintér Imre, Toronyi Gyula, Szentés János, Deli Lajosné rendeznek a színházban műsoros estet Barna Izsó karnagy közreműködésével. A szereplők közül többen korábban rendes tagjai voltak a kecskeméti színháznak. A mozi konjunktúrája olyan, hogy az élő konkurrenciának is párját tudja hasítani. Szűk kis színpadán fellépteti június 30-án és július 1-én Rózsahegyi Kálmánt, Huszár Károlyt (Pufi), Ráday Dénest, Faragó Sárít és Déri Ilonát.

Közben távollétében sem kímélik Mariházyt. Felvetik azt a gondolatot, hogy lejártakor ne újítsák meg szerződését. Az igazgató ellensakkhúzásként Nagykőrössel kötött egyezséget arra, hogy ott is

tart társulatával előadásokat. Természetesen gondoskodott róla, hogy a szomszédnak róla vallott, az egyezséggel alátámasztott jó véleményét a kecskeméti kritikusok mielőbb megtudják.

Húsz éve álltak már a színház falai. Láttuk a benne folyó sikeres és kevésbé biztató munka eredményeit. Az egykor ünnepien ragyogó külszín a használat folytán kissé megfakult. A háború ellenére mégis ünnepre készültek a színházban. 1916. november 11-én az eddig Városi Színháznak nevezett intézmény, a *Katona József Színház* büszke elnevezést vette föl. Talán arra gondoltak a névadók, hogy a magyar drámairodalom legnagyobbjának neve, a színházban ezután történendőkre, kötelezően jó hatással lesz. Díszelőadás volt ebből az alkalomból a színházban. A 94-esek katonazenekarának nyitánya volt az első szám. Azután Hevesi Sándor, a Nemzeti Színház főrendezője részleteket olvasott föl új Bánk bán-tanulmányából. Katona drámájából a „békétlenek” szakaszát adták elő. A dráma operai változatából pedig a Tisza-parti jelenetet.

Az ünnep után folytatódnak a hétköznapok. Mariházy szerződése meghosszabbítását kéri. A sajtó ellenzi a meghosszabbítást. Akkor nem várt esemény történik, amely mind a bel-, mind a külpolitikára esetleg a háborúra is kihatással lehet, meghalt Ferenc József. Ez minden más dolgot háttérbe szorít, legalább is pillanatnyilag. Majd a királykoronázásra készülés következik. A koronázás napján 1916. december 30-án a színházvezetők országos érvényű megegyezésének megfelelően Kecskeméten is Tóth Kálmán: A király házasodik c. darabját adják ünnepi előadásul.

De ez csak oázis a színház sivatagi műsorában. A háborús lehangoltság és a közellátási nehézségek sokaknak okoznak eddig nem ismert gondokat. De nem kevesen vannak a háború vámszedői, akik nem törődnek a tömegek bajaival, ők a „sohse halunk meg” jelszavával szórják s mások vérén-verejtékén könnyen szerzett pénzt és szórakozni akarnak. Sajnos, a színház vezetősége ennek a szórakozási igénynek szolgálatába szegődik. Az egyik helyi lap mucsainak nevezi a műsort. Néhány darabnak a címét is felsorolja, mint amelyek méltatlanok ahhoz a színpadhoz, amelyet a Bánk bán nemes veretű szavaival avattak föl. Már a darabok címéből is következtetni lehet fajsúlytalanságukra: Özvegy kisasszony, Urasági inas kerestetik, Lipi — a kedélyes pucérájos.³⁶

A panaszhangok a színházzal szemben egyre súlyosodnak. Azt híresztelik, hogy az igazgatónak üzletet jelentő színházra fecsérlődik a városi pótadó tetemes része. Huszonegy év alatt az építési

költségen felül félmilliót költött a város a szórakoztató üzemmé vált művelődési létesítményre. De a háború a színház üzleti dolgát is megkeveri. Február 7-én a városi tanács a szénhiányra hivatkozással kedden és pénteken nem engedi meg színházi előadások tartását. A szénhiány nem helyi jellegű baj. Február 20-án miniszteri rendelettel az ország minden színházát és moziját bezárják szénhiány miatt. Ugyanerre az okra hivatkozva általánosan esti tizenegy órai zárórát vezetnek be. Március 3-án a színházakra és mozikra vonatkozó rendeletet feloldják, de a tizenegy órai záróra érvényben marad.

Az egyre népszerűtlenebbé váló Mariházytól szabadulni szeretne a város vezetősége. Még a tél folyamán pályázatot írnak ki a színház igazgatására. Mariházy azonban kitart a helyén. Ebben az évben Kecskeméten kívül nincsen más állomása. A virágvasárnapi szokásos búcsú elmarad. Egész nyáron itt működik a színtársulat. Augusztus végén tartják az ún. búcsúfelleléseket.

A színészek nyári szabadságát, ami abban az időben gázsi nélküli szabadság volt, szeptemberben óhajtotta kiadni az igazgató. Az új évad megnyitását október 16-ára tervezte. A városi tanács a megújított szerződés ellenére nem volt hajlandó ehhez hozzájárulni csak úgy, ha az igazgató a színház berendezésében, színpadi felszerelésében az ő tízéves használata során keletkezett károkat, kopásokat szerződése értelmében, helyrehozza.

Mariházy valami módon ezen az akadályon is túljut. De 1917. november 6-án már megint botránys előadásokról ír a sajtó. Indokolatlannak mondják a helyáremelést is. Már nemcsak az igazgatót, a városi tanácsot is hibáztatják, hogy nem lép fel erélyesebben Mariházyval szemben.³⁷

A negyedik évébe lépett háború ellenére és a nivótlanságot ostorozó sajtó barátságtalan kritikái ellenére, a színház látogatottsága nem csökken. A fentebb említett hadigazdagokon kívül, most már a kereskedelem lentebbi szintjein, sőt a piacon dolgozó vállalkozói is pénzfölösleghez jutnak. Új társadalmi réteg keletkezett, amelynek van pénze a színházi és mozijegy megváltására. Megkezdődött az infláció, a háború újabb ördögi farsangja. Ez elsősorban a fixfizetésből élő munkásokat és kisebb hivatalnokokat sújtja. A nyár elején már éhségzendülés is volt. A harctérről szabadságra jött katonák szították. A kisebb jövedelmű emberek eddig szombat-, vasárnapi színházlátogatók voltak. Most takarékoskodni kényszerültek. A szórakozáson kezdték. Elmaradtak a színházból. Helyükbe léptek a

fentebb bemutatott könnyűpénzüek. A nem idevalósi, de szabadságon levő, vagy a harctérre vonulást váró katonák is szívesen beültek a színházba, mert „ki tudja, mit hoz a holnap!”

Az oroszországi októberi szocialista forradalom híre elég hamar eljutott hozzánk. Az emberek ebből és más jelekből a háború végére következtettek. A parlamentben is mind több szó hangzott el a vérontás ellen. A pénzhígítás folytatódott.

A színházi szezon 1918. április harmadik hetében véget ért. A mozi egymaga dúskált a szórakozást keresők által lerótt belépti díjakban. Hétköznaponként két, vasárnaponként már három előadást tarthatott zsúfolt házak előtt.

A színház nivójának javításával állandóan foglalkozik a város vezetősége. A pénzügyi bizottság 1918. aug. 14-én határozatot hoz, hogy megvonja az igazgatótól a szubvenciót, ha nem szervez jobb társulatot.

A háború egyre inkább mutatja a felbomlás jeleit. Bulgária és Románia kilép a központi hatalmak csatlósai közül. Kecskeméten a sejthető fordulat előestéjén, 1918. okt. 25-én a szokott módon kaput nyit a színház.* Két nap múlva, a drágulásra hivatkozással az igazgató helyáremelésre kér és kap engedélyt. 1770 helyett 2530 korona lesz a napi bevétel, ha minden jegy elkel. Ugyanakkor az ékszerészek egy tízkoronás aranyért 60 — 70 papírkoronát adnak.

Az őszi forradalom nem hozta meg mindenben a várt változást. A közügyekkel főképp a hadifogságból és a frontokról visszaérkezett, az itthon maradtaknál messzibb látó katonák, a szervezett munkások és a baloldali politikusok törődnek. Legfőbb gond a közellátás zavarainak megszüntetése, a leszerelt katonák foglalkoztatáshoz juttatása. Megalakul a Nemzeti Tanács. De a legégetőbb bajok megoldásához sem anyagi eszközökkel, sem eredményt hozó hatáskörrel nem rendelkezik. A drágaság nő. A zugkereskedők, az élelmet csempésző batyúzókat aratnak. A nélkülöző tömegek panaszaát nem hallják. Magukfeledten szórakoznak, pedig a közbiztonság sem áll valami erős lábon, különösen sötétedés után.

A színházban az operettek foglalják el a műsor túlnyomó részét. Ebben a műfajban a társulat erősebb is, mint a komolyabb produk-

---

* Földes Imre: A császár katonái c. művét adták. Ebben hangzott el először a kecskeméti színpadról Justh Gyula előadásában Várnai Zseni híres forradalmi verse, a „Ne lőj, Fiam!” Az előadás után a nézők közül sokan spontán tüntetésbe kezdtek. Késő éjjeli órákig járták a várost énekelve és forradalmi jelszavakat kiáltozva. (Fehér Sándor közlése.)

ciókban. 1918 decemberében többek közt a Leányvásár, a Cigány-prímás, a Túl a nagy Krivánon, a Tatárjárás kerül előadásra.

1919 elején folytatódik ez a pénzes szórakozni akarókat kiszolgáló műsorpolitika. Íme az akkor játszott darabok néhányának címe: Kóristalány, Mozgófényképek, Dollárpapa, A bor, Trilby. Érték és könnyű anyag keverve. Az irodalmi súlyt jelentő darabok közül január 20-án 50 %-os helyáremeléssel, a rokkantak javára megismétlik a Trilbyt.

Január 21-én az igazgató bejelenti, hogy megkezdí újra a vasárnap délutáni előadásokat. Azt is tudatja, hogy az áramkieséssel járó zavarok elhárítására, a színház részére önálló áramfejlesztőt helyezett készenlétbe. Mindenre telik a bevételből. Február végén színházi albumot jelentetnek meg fényezett papíron 36 oldalon, a társulat tagjainak fényképével.

A márciusi nagy fordulatra érő helyzetben sem változik a színház játékrendje. Egy héten belül kétszer is játsszák a Vasgyáros-t. Aztán a Tiszavirág, majd a Faun kerül színre. Március 21-én a Stambul rózsája dalain és mókáin épülhet a közönség.

A Magyar Alföld néhány nap múlva így jelöli meg a proletariátus színházának és mozijának célját: „*A színháznak és mozinak kapui, melyeknek szárnyai ölelő karokként tárulnak ki a proletárság előtt, mintegy szimbólumai a megújulásnak, amely a kultúra és élet örömeinek élvezetére hívja meg a régi világ kitagadottjait . . .*”

„*A proletárság és a művészet találkozása új világot kell, hogy teremtsen a múzsák világában is. A régi rend kilenc múzsája: Elfajultság, Hazugság, Militarizmus, Nagytőke, Disznóság, Tehetetlenség, Lelketlenség, Pornográfia és Üzlet, ledől postamentumáról és az új kor mitológiája a Szépség és Igazság valódi nemtőit helyezi vissza az olympusi magaslatokra, ahol a szép örök eszményei virulnak. A művészet magához fogja emelni a proletárságot, míg a proletárság új ideológiát, új érzelmeket és új formákat ad a művészetnek*”³⁸

A népbiztosok tanácsa már március 22-én a színházak és hasonló intézmények államosítását határozta el. De ez a program máról holnapra nem valósulhatott meg. Ezért lehetett a kecskeméti Katona József Színház műsortábláján az új szempontok szerint még elfogadható Arany ember és Piros bugyelláris mellett ilyeneket is olvasni: Grün Lili, Tiszavirág, Oh Teréz!

Még tágabb terük nyílt az ilyen produkcióknak, amikor a közoktatásügyi népbiztosság az átmeneti nehézségek (megfelelő darab és betanulási idő elégtelenség) miatt 67 386 sz. rendeletével kénytelen

módosítani eredeti elhatározását. A módosítás szerint „*további rendelkezésig valamennyi fővárosi színház, kabaré, orfeum, varieté és mulató vezetője a helyén marad.*” Ugyanez a döntés 35 vidéki társulat vezetéséről is.³⁹ Mariházyt helyén hagyása miatt nem helyben, hanem nyári állomás helyén érte a Szolnoki Munkás-ban támadás. A Magyar Alföldben védekezett. Előadta: eredeti nevét megváltoztatva és régi társadalmi kötelékeit elszakítva lett „színészproletár”. A mint a későbbiekből kitűnik a vezetésben meghagyása sem jelentett korlátlan intézkedési jogot, mert a színház mégiscsak a szocializált üzemek közé került.

Hogy a tanácsköztársaság idején mi volt a társulat teljes programja, még ma sem lehet hiánytalanul összeállítani. A fehér uralom a Tanácsköztársaság idején megjelent minden sajtótermék, beleértve a plakátokat is, megsemmisítését rendelte el. Csak a Magyar Alföld híreiből, ritkán megjelenő kritikáiból és töredékes műsorjelentéseiből lehetett kigyűjteni azt a még most sem teljes műsorrendet, amely a színház tevékenységét tükrözi. (Adattár 5.)

A műsoron kívüli események eléggé követhetők a Magyar Alföld híreiből. A szentkirályi ellenforradalom miatt április 25-től szünetel a színház. Csak május elseje a kivétel, amikor díszelőadást tartanak. Május 6-tól szabad újra előadásokat tartani, de csak délután öt-óraikezdettel. Június 3-án a színház üzemi tanácsa a drágulásra való tekintettel és hogy a színészek gázsiját a megélhetés határáig biztosíthassa, emeli a helyárait. Páholy 20 – 50, földszinti ülő 4 – 16, erkély ülő 1,60 – 3,50, álló 1 – 2 korona. Az olcsóbb jegyeket a párt- és szakszervezeti tagok kapták megfelelő igazolás mellett. A társulat ebben az évben egész szezont Kecskeháza mellett töltötte, még közvetlenül a Tanácsköztársaság tragikus vége előtti napokban is játszottak a kecskeházi színházban. Július 27-én a budapesti Madách Színház társulatát vendégszerepeltették. Anatole France Crainquebille-jét játszották.

Az előadásról a Magyar Alföld július 29-i és 30-i száma is ír. A 29-i számban dicsérőleg értékelik a Crainquebille-t. „*A régi bűnök satirikus impresszionistája itt a szerző, akit mindnyájan ismerünk: Franciaország legagitatívabb propagandista írója. Nem üres propagandanyelven agitál, hanem a tényekkel az emberi érzéssel a legszebb irodalommal. Az öreg Crainquebille zöldségárus története valóban France tollára való volt, aki mestere az írásnak és megérdemli, hogy eljátsszák színdarabját mindenhol, ahol az öreg Crainquebille-k élnek, vagy éltek.*”

A 30-i számban egy ifjúmunkás Szentiványi Kálmán prológját és konferálását bírálta, mert bántó gúnnyal foglalkozott a „Ma” című folyóirat irányzatával. *„Szentiványi elvtárs ugyanis beszédjében a magyarországi aktivistákról, expressionistákról — a „Ma” folyóirat köré csoportosult írókról, — szólva egy művészeti és irodalmi irányt a legbántóbb és legkultúra-ellenesebb gúnnyal tálalt fel a közönségnek . . .”*

„Az olvasó tudhatja, hogy nincs messze még az az idő, amikor az ifjúmunkások összejövetelét se nevezték más szóval mint azzal, amelylyel Szentiványi elvtárs a „Ma” barátainak összejöveteléről szól (boldokháza). Emlékezzünk a „nyugatosok” kigúnyolására és hogyan harcoltak a naturalista festészet ellen, a „zöld ló”, és „lila fa”, no meg a „vörös testek” buta szavaival. A kapitalista világban ezen eljárás: a gúnnyal való harc, ha nem is jogosult, de érthető volt, hisz a tömegeket, amelyek a gazdasági rend hibájából kultúra nélküliek voltak, főképp a gúnnyal lehetett „megfogni” és vezetni az újítások ellen. A gúnyba bele lehetett fullasztani a forradalmi törekvéseket, amelyek már produkáltak, vagy később produkálhattak volna valamit. Hiszen a kulturálatlan tömeg alapjában az újítások ellen való és konzervatív. Most ezek az idők elmúltak! Az a tény, hogy valami új és az emberek nagy része előtt érthetetlen, nem lehet sem érdem, sem pedig elítélhető és legkevésbé kigúnyolható dolog. Az új törekvésekről vitázni kell és beszélni róluk és az a viták kohójában vagy elég, vagy diadalmaskodik.” Hogy ki volt a nyíltszavú ifjúmunkás, ma már aligha lehet kideríteni. De úgy érezzük, nemcsak kritikája, hanem cikkének befejező gondolata is helytálló még ma is. *„Az irodalmat és művészeteket nagy és szent dolognak tartjuk, melyeket nem lehet színpadi gúnnyal elintézni.”*

Még néhány nap és a nemzetközi reakció által támogatott belső reakció fölibe kerekedett a proletárdiktatúrának. Megkezdődött a fehér terror „számonkérésének” sötét időszaka.

Keresztény-kurzus, igazgató-cserék, kamara- és csere-társulatok

A színház és a mozi néhány hétre megszüntette előadásait. Az élelmesebb, fiatalabb „üzletág”, a mozi próbált először életjelt adni magáról. Augusztus végén megnyílt. 1919. szeptember 6-án, szokatlanul korán, a színház is megkezdte szezonját a Cigánybárával. Ez volt Mariházy igazgatószkodásának tizenkettedik és ezúttal befejező éve. A „keresztény kurzus”-sal hatalomra kerültek, nem bocsátják meg diktatúra alatti magatartását és nyilatkozatait. 1920 márciusában „Mentsük meg a kecskeméti színházat” címmel három fiatal kecskeméti újságíró röpiratot jelentet meg Mariházy ellen. Mikor előző színháztörténeti munkámat összeállítottam, csak a röpirat megjelenéséről tudtam és tartalmának jellegéről. Maga a füzet csak azóta jutott kezembe néhai dr. Váry István jóvoltából.

Mariházynek egyik helyi lapban sorozatosan megjelenő cikkei adtak alkalmat a röpirat szerzőinek, akik álnevet használtak, hogy bonckés alá vegyék az igazgató ténykedéseit. Átbogarásszák egész itteni működését, szemére vetik, hogy ha szerződött is jó színészt, mint amilyen pl. Sziklai Jenő volt, hamarosan el is bocsátja. Műsorát „értéktelen darabok foglalják el, amelyek csak a felületes szórakoztatásra és a kassza megtöltésére irányulnak.” „Nem kültelki rongyokat hanem műbeccsel bíró, értékes darabokat akar látni a közönség.” Gábor Andor és Bródy Sándor darabjai ellen berzenkedik így a pampflettező. Másik kifogása, hogy a kommunizmus idején „A színházat szocializálták, magas fizetést szabtak a színészeknek, hogy gond nélkül terjeszthessék a proletár-kultúrát.” A szolnoki lappal folyt vita is szóba került, főleg azért, mert a vita során Mariházy elvtársnak vallotta magát. A másik fiatal kritikus az igazgatónak azt az állítását támadta, hogy társulata tagjait magyar színészeknek

mondta. Pedig a röpiratíró szerint „*egész társulata nem magyar*”. Érdeemes néhány nevet betűrendbe szedve kiragadni a Mariházy-társulatban szerepeltekből. Jó néhányan közülük a fővárosi színházakban folytatták itt kezdett működésüket. (Adattár 6.) Mariházy sajtópert indított a szerzők ellen. A per egyezséggel végződik, de ez nincs hatással a város és az igazgató viszonyára. A következő évadra más igazgatóval kötnek szerződést.

De az új évad előtt van még egy kis színházi csemegét hozó közjáték. 1920. július 5-én és 6-án a Belvárosi Színház művészgárdájából Bajor Gizi, Petheő Attila és Matány Antal rándul le a kecskeméti színpadra. Schönherr: *Gyermektragédiá-ját* és Sloboda: *Három csésze teáját* adják elő, mintegy bizonyosságát annak, hogy nem kell népes társulat, néhány jó színész is tud színvonalas produkciót nyújtani.

Augusztus végén bocsátja ki előzetes jelentését az új igazgató, Bárdossy Pál, művészi személyzete 50, zenekara 16, műszaki gárdája 10–12 tagot számlál. Szokatlanul korán, szeptember 2-án kezdődik a szezon. Ez akkoriban Kecskeméten a sorra következő szüreti elfoglaltság miatt nem a legjobb idő. Amellett a kezdetben valóban jó erőkből álló társulat az inflációs drágaság miatt már a szezon közepén oszladozni kezd. November 11-én megtartják a hagyományos Bánk bán-díszelőadást. 1921 márciusában helyár-emelésre kér engedélyt az igazgató. Nem a legjobb fényt veti az új igazgató és a város viszonyára, hogy kérését elutasítják, bár az infláció hatása nyilvánvaló és minden téren érezhető. Április végén Szolnokra megy a társulat szerencsét próbálni.

A következő évad megkezdése előtt az igazgató támogatást kér a várostól. Arra hivatkozik, hogy Debrecen város 520 000 koronával segélyezte színházát. Készpénzsegélyt ezúttal sem kapott. Viszont elengedték a bruttó bevétel 2%-ában megállapított színházhasználati díjat és a vigalmi adó felét. Vállalta a város a színház fűtési költségeit is. Október 10-én érkezett meg a társulat. 1921. október 12-én tartották a nyitó előadást. Parker Bíborosát játszották. A színházi referens szerint azért választották ezt a darabot, hogy jelezzék a színház általános keresztény irányzatát. Két nap múlva a Heje-huja báró már erősen elmarasztaló kritikát kap. „*A darab hihetetlenül rossz. Az előadás elég gyenge volt. Az érdeklődés hasonlóképpen.*” Hiányolja aztán a múlt szezonban szerepelt operettegyüttesből eltávozottakat: Pataki Ferenc buffót, és feleségét Bácsy Irént, aki szubrett volt és Véghelyi Iza másodprimadonnát. A mostani szereplők közül Hampel Ilonka primadonnát és R. Tóth József

bonvivánt emeli ki. A mai színházi életben tapasztalható hosszas előkészítő próbákat látva, alig hihető milyen munkát kellett végezniök és kibírniök az akkori színészeknek. Majdnem másnaponként más darab. Fussuk végig az októberi műsort. 16-a Huszka: Bob herceg, zsúfolt ház előtt. 17-e Zerkovitz: Szászország, a Kecskeméti Közöly kurzushangú beszámolója szerint: „*Egyszer sem szép!*” 19-e Szenes Béla: A buta ember. 21-e Farkas Imre: A kis kadett. 26-a Kálmán Imre: Csárdáskirálynő. 27-e, végre valami más, Ibsen: Kísértetek, a főszerepben Bárdossy Pál. November 1-én a régi színházi hagyományok ósdi babonás darabja, halottak napja alkalmából: A molnár és gyermeke, zsúfolt ház előtt. November 5-én Strauss: Cigánybáró.

Eddig kevés szó esett a színházról, több a benne folyó életről. 1921. november 11-én és 12-én a színház fennállásának huszonötödik évfordulójáról emlékeztek meg. Közel egy hónappal később a színház megnyitásának huszonötödik évfordulójánál. A Petőfi Társaság és a Katona József kör a társulattal karöltve rendezte az ünnepséget. Pekár Gyula, a Petőfi Társaság elnöke megnyitó beszédében többek közt javasolta a Katona-relikviák összegyűjtését és az összegyűlt anyagból emlékmúzeum létesítését. Mennyi minden könnyen megszerezhető lett volna még akkor! Ezt az adósságot népi demokráciánk törlesztette ötven év múlva és az időközi elkallódás miatt mérhetetlenül nehezebben. Ünnepi műsorként a társulat a Bánk bán negyedik szakaszát és az operából a Tisza-parti jelenetet adta elő. Az ünnepség napján jelent meg újra a Színház és Társaság c. hetilap. November 13-án a teljes Bánk bán volt műsoron.

Nem lehet mondani, hogy csendes lett volna a társulatnak és a társulat élén álló Bárdossynak második kecskeméti szezona. Pedig kedvébe akart járni a kecskeméti közönségnek. Műsorra tűzte a fővárosi Magyar Színházban sorozatos előadást megért Búzavirág-ot, amelynek a kecskeméti születésű Bús Fekete László volt a szerzője. A bemutató sajtóvisszhangja így kezdődött: „*A kecskeméti Schwartz fiú Feketítette magát és a Magyar Színház kapuin bevonult az új „magyarországi” irodalomba.*”⁴⁰ Semmivel sem kisebb érdekessége a szezonnak, hogy a színházi dolgozók egy része, a zenészek sztrájkba léptek. Közvetlenül a konjunktúrát jelentő karácsonyt előkészítő hetekben hagyták abba művészi munkájukat. Két napig tartott a sztrájk. A műsoron levő zenés darabokat zongorával kellett kíséreni. Az igazgató végül is teljesítette a zenészek 20 %-os béremelési követelését. (Adattár 7.)

A szokásos buktatókkal, rossz darabválasztás, betanultság hiánya, dög tovább a szezon. Bárdossy injekciózza a közönség érdeklődését. Műsorra tűzi a társulat kedvelt táncoskomikusának, Erdélyi Mihálynak első operettjét, a Csapj fel öcsém katonának! címűt. Ezt az elsőt évek során több más követi, hasonlóképpen népszerű nótaszövegből kölcsönzött címekkel. 1922. január 15-én volt az egészen könnyű fajsúlyú alkotásnak sikeres bemutatója az inflációt nem sínylő „új gazdag” közönség előtt. A Tanácsköztársaság ideje alatt színházba járni kezdő proletárok és kishivatalnokok eltűntek a széksorokból. A birtokos és keresztény kereskedő társadalom képviselői foglalták el helyüket. Ott voltak persze a hadsereg tisztjei is. Az inflációs tőzdespekulációk idején a földszinti első sorokban bankosok ültek. Felvonásközökben még tippekkkel is szolgáltak. Ez volt az „elitközönség”, az A-bérlet. A zsidóság csak a Bethlen-féle ún. konszolidáció után mutatkozott, akkor is inkább a fiatalja. Az övék volt az A-tól élesen elkülönülő B-bérlet. Egyik bérlet sem jelentett telt házat. A diákság tovább is a földszinti állóhelyen gyakorolta hangulatdiktáló szerepét tapssal, éljenzéssel, lábdobogással. Lelkesedésüket később osztályfőnöki, sőt rendőri beavatkozással próbálták fékezni.

Bárdossy nem bírta vagy hogy őt nem bírták, hosszabb ideig Kecskeméten. A színügyi bizottság megállapítása szerint művészi szempontból nem felelt meg. A bizottság január 30-i ülésén szezon végi hatállyal felbontotta a vele kötött szerződést. Május elsején vonult át Bárdossy nyári állomáshelyére, Szolnokra.

A nyár folyamán választották meg az új igazgatót: Csáky Antalt. Szezonkezdés előtt a város alaposan tataroztatta a színház épületét. A tetőzet javítására 650 000, a díszletek átfestésére 300 000 koronát áldoztak. De további segéllyel is támogatta Kecskemét színházát. Az országos színészegyesület Kecskemétre hivatkozva indított mozgalmat, hogy a színházak költségeit városaik viseljék.

Csáky szerződötése után bemutatta költségtervezetét, amely az infláció növekvő számait mutatja. Havi rezszi 2 100 000 korona ebből gázsi 740 100 korona, a többi dologi kiadás. Megkezdődik a szezon. A műsor mint eddig: repríz, vagy a pesti újdonságok másolása. November 11-én a Bánk bán hagyományos előadása.

Az új igazgató második szezonja nagy ígérettel kezdődik. Nyitó előadás 1923. október 13-án Offenbach: Hoffmann meséi, Toronyi Gyula vendégszerepeltetésével. Még egy új kísérlet a közönség és a társulat kapcsolatának erősítésére: november 14-én ismerkedési est

kivilágos-virradatig a Beretvás különtermében. A műsor összeállítása megy a régi recept szerint. A szezon sikerdarabja Lehár: Három gráciá-ja. A kecskeméti színjátszás történetében eddig elő nem fordult szériaszám. Huszonötször adják egymásután változatlan érdeklődés mellett. Az apacs-számot már az utcán is fújják:

„Ha megversz is, imádlak én!”

Van még szenzációja ennek az évadnak. 1924. február 24-én Ptasinszky Pepi, az Operaház primaballerinája vendégszerepel. Március 15-én Bánk bán-előadás fél helyárrakkal zsúfolt házban. Az alkalom megragadásával a kevésbé pénzüiek vallanak ízlésükről. Sajnos, a társulat rosszabbul vizsgázott, mint a közönség, mert az előadás gyenge volt. Ugyanebben az időben országos sajtókampány indul Kecskemét reakciós körei ellen, mert nyomásukra a város hivatalos közegei az igazgatót „eltanácsolták” Móricz: Búzakalászának előadásától.⁴¹ Április 30-án közel 300 előadás után zárták az évadot.

Az első kamaraszínház, Alapi Nándor Országos Kamara Színháza 1924. május 13-án jött be először Kecskemétre. Tíz napot tölt itt, főleg fiatalokból álló, jól összetanult, fegyelmezett társulattal. Műsorában ilyen darabok álltak: Georg Kaiser: Tűzvész az operában, Ibsen: Rosmersholm, Babits: Gólyakalifa, Molière: Dandin György stb. Kis társulat, kis költség, fél és háromnegyed ház már kifizető. A szerződött igazgató és a város vezetősége nem egyenlő esélyes konkurrensként kezeli. De jól rendezett, jól pergő előadásai vonzzák a közönséget.

A Csáky-féle társulat október 14-én nyitott. A nagykörösiek kérésére a szomszéd városban is tartanak hetenként két előadást. A közönség azonban nem tud felmelegedni. November 11-én megtartják az ünnepi Bánk bán-előadást. De a színház látogatottsága olyan gyér, hogy a polgármester november 29-én indítatva érzi magát, hogy a város művelődési hírére hivatkozással a színház látogatására buzdítsa a közönséget. De hiába minden. Pedig voltak a társulatnak olyan tagjai (Takács Rózsi, Gyöngyössy Märy, Gazdy Aranka, Páger Antal, Solthy Rezső, Polgár Gyula, Hidvéghy Ernő, Jávör Antal stb.) akiket kedvelt a színházlátogatók többsége. A szezonnak egy jelentékenyebb sikere volt, Farkas Imre: Nótás kapitány-a. Ha nem is érte meg a Három grácia ritkaság számba menő sorozatszámát, de 14 telt házat mégis hozott. Április 15-re tervezték a szezonzárást és a Szolnokra átköltözést. Indulóban voltak, amikor

távirati értesítést kaptak, hogy a vihar letépte a szolnoki színház tetőzetét. Ennek kijavításáig Abonyban játszott a társulat.

1925. június 12-én jelentkezett újra az Országos Kamara Színház. Két helybeli szerzőtől három egyfelvonásost is bemutatottak. Ezek közül kettőt egész éven át játszottak országos vándorútjukon.⁴²

A negyedik szezonig eljutott Csáky-társulat ebben az évben október 31-én kezdi kecskeméti előadásait. A helyárak inflációs számai a következők: páholy 120–180 ezer, támlásszék 30 ezer, zártszék 25 ezer, körszék 20 ezer, erkélyülés 15 ezer korona. Néhány fogyasztási cikk ára a jegyzetekben.⁴³ A helyár rendezésén kívül az igazgató segílyt is kért. A pénzügyi bizottság megállapította, hogy az eddigi állandó segílyezés (ingyen színházhasználat, fűtés, világítás) évenként 7200 aranykorona értékű. 20 millió korona gyorssegélyt mégis megszavazott a város, de azzal, hogy a város pénzügyi szakértői megvizsgálják és figyelemmel kísérik a színház ügyvitelét. De hiába minden. A színügyi bizottság november végén megállapítja, hogy egy-két művészi erő kivételével Csáky társulata nem alkalmas komolyabb feladatokra. A rövidebbre szabott szezont 1926. február 27-én kellett volna befejeznie Csákynak, de nem volt hova mennie, ismételten bérletmeghosszabbítást hirdetett és mint elődjei sorsa szerint, Kecskeméten felörlődött igazgató, április 8-án vett végleges búcsút a „hírös” várostól Szirmai: Mánás Miská-jának előadásával. Ennek címszerepében búcsúzott Páger Antal is az itteni közönségtől.

A kecskeméti közönség kiábrándult a színházból. Az április 27-én megint tíz estére vállalkozó Országos Kamara Színház Gogolyt, Ibsent, Schöpflint és hasonlókat nyújtva háromnegyedes és kétharmados házakat tud vonzani zene nélkül, tisztán irodalmi prózával. Ez nem változtat az igazgatók körében elterjedt rossz színházi híren Kecskemétnek. Az alig harmincadik évét megért színházával úgy áll a város, hogy nem kap bele igazgatót. Ekkor tragikomikus fordulat következik. Elfogadják a „Mentsük meg a kecskeméti színházat” jelszóval eltávolított, de most egyetlen jelentkezőnek, Mariházy Miklósnak ajánlközését. A szerződés egyévi próbaidőre szól. 1926. október 16-án megkezdődtek az előadások November 11 Bánk bán. Minden megnyugtatóan megy. November 22-én azonban botrányos eset történik a színházban. Ez lett volna harmadik vendégfellépése Varga Imrének a budapesti Városi Színház tagjának, akit korábbi itt működésekor kedvelt meg a közönség. Varga azonban, mivel kikötött gázsiját nem kapta meg

előző fellépései után sem, megtagadta a közreműködést. Mariházy egy másik színészt ugratott be Varga szerepébe. A nézők becsapottnak érezték magukat. Ennek a sajtóban, még a színházi hetilapban is hangot adtak. Az igazgató erre az utóbbinak színházi terjesztését megtiltotta.⁴⁴

És hiába a változatos műsor, komoly és könnyű. (Szirmai: Alexandra, Farkas Imre: A királyné rózsája, Zilahi: Hazajáró lélek, Romain Rolland: A szerelem és halál játéka, Bús Fekete Zerkovitz: Csuda Mihály szerencséje, Strauss: Varázskeringő, Kálmán: Bajadér, Molnár: Liliom, Kálmán: Marica grófnő stb.) a közönség nem tolong a pénztáráblak előtt. Ekkor térnek át a pengőértékre. A papírkorona is forog az új pénz mellett. Az emberek húzódoznak a bonyolult átszámítástól, A mozi megszüntette előadásait, csak 1927. január 1-én kezdte újra pengőben megállapított helyárrakkal. A színházban ezt nem lehetett követni. A bevételre folyamatosan szükség volt. A színészek mégsem kapják meg fizetésüket. A színházi pénztár állandó zavarokkal küzd. Ismét felvetődik a színháznak városi kezelésbe vétele. Aztán 50 milliós segélyről folynak tárgyalások. Az országos színészegyesület Balla Kálmán színészegyesületi tanácsossal helyszíni vizsgálatot végeztet. A vizsgálat eredménye, hogy Kecskeméten nem volt ráfizetés, de a bevételből Mariházy másutt kelektezett 170 milliós adósságát törlesztette.

Február 6, újabb botrány. Elmaradt az előadás, mert a zenészek hátralékaik kifizetése nélkül nem hajlandók játszani. Mariházy nem tud eleget tenni követelésüknek. A városi tanács pénzügyi szakértőt rendelt ki a színházi bevételek kezelésére.

De jó is történik. Az igazgató meghívására az országos opera staggione 1927. február 19-én és 20-án zsúfolt házak mellett adja első műsorának két darabját. Egyik este a Tosca-t, másik este a Pillangó kisasszony-t.

Még egy botránysorozat következik, az évad berekesztése. Május 15-ig tart a szezon. A színház egészen elnéptelenedik. Nagykőrösön akarják folytatni játékukat. De még erre a rövid útra sincs úti-költségük. A város folyósított elutazásukhoz segélyt. Ezt a társulat tagjai nem tartották elegendőnek. A Beretvás környékén zenészó mellett gyűjtöttek további pénzt a járókelőktől. Este meg a vasút melletti sétakert, azóta megszűnt kioszkjában rendeztek ugyanerre a célra kabaréelőadást.

Hat hét múlva az Országos Kamara Színház zökkenő nélkül

bonyolítja le már szokásossá váló tíznapos vendégjátékát. Műsorában van többek közt Shaw: Az orvos dilemmája, Gorkij: Éjjeli menedékhely és Shakespeare: Hamlet-jének frakkos változata.

1927 júliusában pályázatot hirdetnek a színházra. De nincs jelentkező. Végre hosszas tárgyalások után sikerült rávenni Gulyás Menyhért nyíregyházi igazgatót, aki fiatal színész korábban már játszott és népszerűségnek örvendett Kecskeméten, hogy vállalkozzék a nem sok jóval biztató feladatra. Gulyás csak rövid, csonka szezonra volt hajlandó szerződni. Ezt is elfogadták csakhogy az a szégyen ne érje a várost, hogy szép színháza vállalkozó híján zárva marad.

Gulyás 1927. október 8-án kezdi előadásait a Repülj fecskémme! A színház élete a szokásos mederben folyik. Zavarok nincsenek. A műsorban novemberben a Bánk bán, A kis gróf, a Lengyelvér, Csókról-csókra, Oroszország, Zenélő óra, Bob herceg stb. A társulat tagjainak bemutatására a Lengyelvér színlapjának másolatát közöljük az adattárban. (8.)

A színházigazgatóság újszerű kezdeményezése volt a szombat délutáni mozihelyáras előadások bevezetése, hogy a „slágerújdonságokat” hozzáférhetővé tegye mindenki számára. Helyárak 20 fillértől 1,50 pengőig. — Szezonzárás január 20-án volt.

Gulyás Menyhért a rövid próbálkozás után nem vállalta a kecskeméti színház további vezetését. De találtak helyette mást. 1928. június 1-én kötötték meg Deák Ferencsel a színházbérleti szerződést november 1-től március 15-ig tartó szezonra. Mellékállomásai Pápán, Székesfehérvárott és Cegléden voltak. November 3-ával kezdődtek a Deák-társulat első évadi előadásai. A november 11-i Bánk bán-előadásból csak a II. szakasz előadására szorítkoztak. Ezenkívül Hofmansthal Akárki-jét hozták színre. A rendes társulat évadzárása után két kamaraszínház is jelentkezik. Áprilisban Szentiványi Kálmán Országos Művészszínháza, Műsorába Goethe: Faustját is beiktatta. Május 21-től tíz napon át Alapi Országos Kamaraszínháza nyújtott változatos műsort a kecskemétieknek.

A második évadot 1929. november 5-én kezdte a Deák-társulat. A nyitó darab a Tüzek az éjszakában volt. A november 11-i hagyománytól ebben az évben is eltért az igazgató. A Bánk bán helyett Katona vígjátékát a Rózsá-t tűzte műsorra. A közönség gyér. Négy páholyban és hat földszinti sorban ülnek, csak a diákálló zsúfolt. A sajtó az alábbi reflexiót fűzi az előadáshoz:

„Katona József: Rózsa. — A költő egyetlen vígjátékának bemutatója. — „Ünnepi est. A páholyokban és földszinten a társadalom előkelőségeinek színe-java. Telt nézőtér. Zsúfolt karzat. Amerre szem ellát ünneplő fekete ruha . . . Országos eseménynek is beillő est.”

„Eképpen gondoltuk elkezdni beszámolóinkat. Ehelyett pedig írjuk a következőket:

Négy páholy, hat széksor, de zsúfolt diákhely. Voltunk összesen vagy hatvanan, (beleértvén a színészeket is . . .) Részt vett a bemutatón Stella Gyula az Országos Színészegyesület elnöke és egy pesti lap munkatársa is, akik a rendkívüli eseményre ideutaztak. E pusztá tények referálása után áttérhetünk a bemutatóra. A honvédzenekar ünnepi nyitánya után Földessy Vilmos felolvasta Miletz Jánosnak Katona vígjátékához írt ismertetőjét a darab érzelmi motívumairól, melyekről már hírt adtunk lapunk vasárnapi számában. (Adattár 9.) És felhúzódott a függöny . . . Láttuk és hallottuk a nagy tölgy egy gyenge, de megerősödést várható hajtásának szelíd susogását. A zseni ifjú szárnyainak bátortalan bontogatását, próbálkozását a számára még kedvezőtlen légben, ahová egy románc keserű, de kedves emlékével tévedt . . .

Színészeink hetek óta küzdenek a nehéz szöveggel, hogy színpadra hozzák egy estére. Becsülettel megtették kötelességüket. Teljes dicsérérettel kell ezért megemlékeznünk Szabó István, Markovics Andor, Jáky Dezső, Kardos József, Várady László, Horváth Béla urakról, Wlassics Gyöngyi leányasszonyról, Madarassy Berta asszonyságról és Nyúl Lajos úrról — mint sorrend szerint feltünteteti az egykori szövegezésű színlap két hét óta. (Ra.)”

Külön híradás szólt arról, hogy Stella színészegyesületi elnök el kérte és Pestre vitte a vígjáték egyik példányát. Ott Hevesi Sándornak a Nemzeti Színház igazgatójának mutatja meg esetleges ottani előadásra.⁴⁵

De nemcsak ilyen irodalmi ínycsekeknek való színpadi produkció nem kell az átlagközönségnek. A színház általában nem megy. Új konkurrensai támadtak. A néma moziba bevonul a hangos film és rohamosan nő a rádióhallgatók száma. Felvetődik a mozi és a rádió magadóztatásának gondolata olyan alap teremtésére, amelyből a vidéki színházakat lehetne támogatni.

Hogy ezen az úton lélegzethez jutna-e a vidéki színjátszás, nem próbálták ki. A színház számadási adatai ijesztően szomorúak.

A kecskeméti színházgatónak február 19-ig 7900 pengő deficitje van. Ebből a gázsihátralék 2900 pengő. Március 9-én a város közművelődési osztálya a színház látogatására buzdítja a közönséget. Nem sok az eredménye a buzdításnak.

Érdekes azonban, hogy a szerződésen kívüli színpadi produkciókkal szemben nem mutat a közönség ilyen közönyösséget. A Szentiványi-féle Művészsínház mindjárt Deákék távozása után, április 1-től 23-ig tart előadásokat meglehetősen látogatottság mellett.

Példátlan sikere van a Nemzeti Színház 1930. április 26-i Bánk bán előadásának, amelyet a költő halálának századik évfordulója és új síremlékének felavatása alkalmából rendeztek. Eddig nem tapasztalt érdeklődés nyilvánult meg az ünnepi előadás iránt. Csak protekcióval lehetett jegyhez jutni. Örült az a törzs-páholybérlő, akinek a karzaton szorítottak helyet. Az ország első színházának legkiválóbb művészei tisztelegtek az ünnepi előadással a száz éve halott Katona emléke előtt. (Adattár 10.)

A helyi sajtóban az ország neves írói ünnepi sorokkal csatlakoztak a színészek tisztelgéséhez. Kosztolányi azt írja Katonáról: „Az övé a száz másodperces, százórás, száznapos halhatatlansággal szemben a százéves halhatatlanság, mely csak bevezetése valaminek, kezdete egy olyan folytonosságnak, melynek sohase szakad vége.”

Komáromi János kimondja, hogy „A rendiség korában Katona Józsefben volt merészség és könnyörület, hogy hangot adott az ezeréves magyar szegénység zokszavának. Azóta sem akadt magyar író, aki lehajolt volna a Tiborcokhoz.”

Krúdy Gyula így mereng el a száz esztendőről: „Sokszor elgondolkozom, hogy mit írnak majd száz esztendő múlva az írók Magyarországon a mai nemzedékről? . . . Vajon marad közülünk mai írók közül valaki, akit a szentek, a martírok, a hősök, a szegények, a jövő sorsot érdemlők közé soroz száz esztendő múlva egy rajongó?”

Móricz Zsigmond így tiszteleg: „Egy huszonkét éves gyermekifjú volt az, aki a magyarság sokszázados szenvedéseit örökéletű szavakban tudta megírni. Mikor munkáját befejezte, lehetett huszonnégy éves, Ez a fiatalember valóban nagykorú lett, mikor elérte a huszonnegyedik évét; nemcsak nagykorú lett, hanem halhatatlan lett.”⁴⁶

Deák Ferenc nem vett részt a fényes ünnepegekben, de egyébként sem kívánczozott vissza Kecskemétre. Ha ő nem, akadt helyette más. Miklóssy Imre volt a bátor vállalkozó. Egyik unokája annak a Miklóssy Gyulának, aki Kecskemét régebbi színházaiban már megpróbálta színházlátogatásra bírni a nehezen lelkesíthető

kecskeméti közönséget. Neki sikerült Mariházy után először hosszabb ideig kézben tartania a kecskeméti színház kormányzását.

Földes — Harmath — Ábrahám: Viktória c. operettjével nyitja meg első évadját 1930. november 20-án. Négy alkalommal adják ezt a darabot egymásután és az év folyamán is előveszik még. Jelentkezik az elmaradhatatlan János vitéz. Játsszák Zilahi: Sziberia c. drámáját, Lehár Kék mazúr-ját. Gaudera: Volga-bár, Bany Connors: Fruska, Andai — Brodszky: Első tavasz, Erdélyi — Szántó: Lehullott a rezgő nyárfa levele, a több este színrekerülő darabok. Szomory Dezső: Takács Alice színműve csak egy este figyelmét kötötte le. A szezon legátütőbb sikere a Herczeg Géza — Farkas Károly — Katscher Róbert: Csodabár c. látványos operettjének bemutatása volt. Miklóssy nem sajnálta a darab különleges kiállítására a költséget. Átéépíttette a színpadot, a nézőtérre bárasztalokat állíttatott be. 1931. február 7-én volt a premier és 12-szer játszották egymásután este és vasárnap délutánonként is. Az igazgató áldozatkészségében nem volt hiány. A „Légy jó mindhalálig” előadására kézi erővel hajtható forgó színpadot szereltetett fel. „Majdnem ingyen” jelszóval 20 — 120 filléres helyárrakkal rendezett előadásokat. 136 előadást tartott Miklóssy első szezonjában, amelyet 1931. március 29-én fejezett be.

A társulat csak 1931. december 27-én jön vissza Kecskemétre folytatni szerződés szerinti előadásait. Bús Fekete — Góth Sándor — Szenes Andor — Losonczy Dezső: Vihar a Balatonon c. operettje a bemutatkozó játékok és folytatják hasonló pesti sikerdarabokkal 1932. április 20-ig. Összesen 161 előadást tartanak a délutáni előadásokkal együtt. Az 1932/33-as évadra „*meghajolva a nehéz gazdasági viszonyok parancsoló szava előtt*” mélyen leszállított árakkal hirdet bérletet.⁴⁷ Bejelenti a „*bérletben színre kerülő újdonságokat is*”. A levéltár színlapgyűjteményében fellelhető felhívást az adattárban közöljük. (11.) Az általános szegényedésre való tekintettel Miklóssy esetenként még a mozihelyárrakat is alálicitálja. A „*filléres előadásokon*” 10 fillér a legolcsóbb és 60 fillér a legdrágább belépőjegy. Az évad sikerei a Tatárjárás, a Maya, és rádióest, Sebő Miklósnak, a rádió kedvenc énekesének felléptetésével.

Szezonzárásra 1933. április 19-ére a Tosca kerül színre, Gyenge Anna, továbbá a m. kir. operaház több tagjának és Komor Vilmos karnagynak közreműködésével. Kasszareport: bevétel 1200 pengő. Fellépti díjak zenekarral 754 pengő, Gyenge Anna tiszteletdíja 300 pengő.

Tagadhatatlanul életrevaló ötleteivel és a pénzügyi nehézségek ellenére is zavartalan előadás menetével Miklóssy állta a kritikus kecskeméti terepet. A negyedik, átlagosan 4—4 hónapig tartó szezonon túljutva, 1934. december 22-én ötödször vonatta föl évadkezdő játékra a Katona József Színház függönyét. Ebben a szezonban is volt új elgondolása. A rendes bérleten kívül hat előadásból álló klasszikus ciklusra nyitott külön bérletet. Előadásonként 22—110 fillér volt a belépődíj. Értékénél fogva a ciklus támogatására a városi hatóság is felhívta a figyelmet. Műsorra került többek közt a Lear király, a Szentivánéji álom, a Boszorkány, A szigetvári vértanúk és olyan operett is, mint a Gésák. Az egyik helyi lap ezenkívül hétfőn esténként ún. akciós előadások tartására egyezett meg az igazgatóval. A lapban megjelent utalványra egy jegyet lehetett váltani a színház bármelyik helyére. Nem volt ez egyéb, mint az igazgató saját félhelyáras előadása, de jobban bevált. Telt házakat hozott, mert a közönség nagy része úgy gondolkozott, hogy nem hagyja elveszni az újsággal megvásárolt kedvezményt. Ebben a szezonban ismét volt operaelőadás Gyenge Anna és az operaház több tagjának felléptetésével. 1935. április 2-án a Troubadour-t láthatta és hallhatta a kecskeméti közönség. (Adattár 12.)

Mariházy után, aki 12 szezonon át egyfolytában, majd utóbb még egy próbaévadon át volt a kecskeméti színház igazgatója, Miklóssy bírta legtovább, hét cikluson keresztül. Az 1935/36-os évadot, amely 1935. december 7-től 1936. április 8-ig tartott, mégis úgy zárta, hogy nem tudta a következő évadot ő, vagy helyette más igazgató nyitja-e meg? Társulata ellen sem lehetett kifogás. Többen közülök fővárosi színházhoz kerültek. (Adattár 13.) A gyors egymásutánban változó darabokra nem készülhettek úgy fel, mint a nagy színházak százas és még nagyobb szériában játszott műsorukra. Rövid próbák után sűgóra támaszkodva kellett kiállniok. Csoda, hogy bírták ezt a tempót. Még a kamaratársulatokkal se versenyezhettek fölkészülés szempontjából. Ezek 8—10 darabra, megfelelő próbaszám után indultak egy évig tartó országos turnéjukra. Mindenütt ugyanazt a betanult néhány darabot játszották el. Egy időben szó volt arról, hogy az állandó társulatok érdekében meg kellene szüntetni ezeket az apró társulatokat. De a kamaratársulatok vitathatatlanul gondosan kidolgozott előadásait kedvelő — igaz nem nagy számú — közönség más véleményen volt. Már három ilyen kis együttes vándorolt játszóhelyről játszóhelyre az országban. Volt olyan év, mikor közülök több is megfordult Kecskeméten. 1936.

április 18—19-én Bánky Róbert Magyar Komédia Kamaraszínháza Arcübasev: Szenvedély-ét adta elő. 22-én meg már Alapi Országos Kamaraszínháza érkezett ide 10 napra. Ebben az évben ennek a társulatnak Pirandello: Hat szerep keres egy szerzót volt a legnagyobb tetszéssel találkozott produkciója.

A kamaratársaságok ellen nem hoztak semmi intézkedést. De Miklóssy, anélkül, hogy nagyobb kifogást emeltek volna ellene, elődei sorsára jutott, felőrlődött Kecskeméten. Nem újították meg szerződését. Kardoss Géza, aki éveken át a debreceni színházat igazgatta, váltotta föl. Kardosstól, mint a régi színházi hagyományok városából érkezett tapasztalt színházi embertől mindenki sokat várt. A kezdet biztató volt. Az operaház és a budapesti Városi Színház művészeinek vendégszerepeltetésével a Bánk bán operával nyitotta meg az évadot 1936. november 11-én. De csak elődei nyomdokain halad a továbbiakban: pesti slágerek, könnyű mulattató dolgok. A Bánk bán után más jellegű zenés darab, a Csodahajó, Kellér—Kardos—Márkus operettje következik négy estén át. A primadonna szerepet Honti Erzsi játssza vendégként. November 16-tól 18-ig, három alkalommal Zilahy: Úrilány c. darabja van műsoron. Azután négy napon újabb operett: Szilágyi—Dolecskó Pármai hercegnő-je. 23-án és 24-én Barabás Pál: Könnyű a férfiaknak. November 25-én mutatkozik be mint színész Kardoss Géza Bónyi Adorján: Elcserélt emberének címszerepében. Partnere Könyves Tóth Erzsi, a Nemzeti Színház tagja. December 3-tól 5-ig három este Hunyady Sándor: Három sárkány c. darabja van műsoron. E hó 11-én egy estére előveszik Bakonyi—Kálmán: Obsitos c. operettjét. Utána 12-től 16-ig ötször egymás után megy egy nem zenés darab: Heltai Jenő verses vígjátéka, a Néma levente.

A társulat produkcióival és az együttest erős kézzel kormányzó igazgatóval elégedett a színházba járó közönség. Kiváló alakító ő maga is. Neves vendégekkel sem takarékoskodik. Technikai újítást vezet be. A nézőtéren és a folyosókon hangszórókat állíttat föl. Ezekben a szünetben szórakoztató zenét és műsortájékoztatót adnak. Első szezóját 1937. április 1-én fejezte be.

A régi színészi hagyományok még élnek. Búcsúfellépésekkel végződik a szezon. A színlapkihordó is búcsúzik az utolsó színlaphoz erősített verses cédulával. A vers nem üti meg az 1843-ban Borostyán Sándor színész, más néven Petőfi Sándor költő Emlény c. színészbúcsúztató versének mértékét, de azért színháztörténeti dokumentum ez is.

A függöny legördült végre,
Előadásunknak immár vége.
Itt volna a búcsúóra . . .
Gondolj a színlaphordóra,
Ki vízbe, porba fáradozott,
Hogy elhordja a színlapot!
És most eljött utóljára —
Fáradsága díját várja.

A Kardoss-féle harmadik évad 1938. november 12-től 1939. február 22-ig tart. Nyitó darab Erdélyi Mihály: Legyen úgy mint régen volt c. operettje. A színlapon a régebben leszólt reklámnál reklámabb reklám: *„Ilyen még nem volt! Itt először! A legnagyobb rádiósiker! Szenzáció. Magyar zene. Magyar mese. Bombasiker. Nyitányt a szerző vezényli A szerző jelenlétében.”*

November 27-ig többször adják. A bemutató utáni napon a Kecskeméti Közlöny többek közt ezeket írta a darab sikeréről: *„A hazafelé tartó közönség pedig élő reklámként dúdolta és füttyülte a slágereket. Ez a könnyű dúdolászási és füttyölési lehetőség Erdélyi Mihály közönség sikerének titka.”* A reklámos szövegű színlapok később sem hiányoznak. Alfred Gehri: Hatodik emelet *„a Vígszínház legnagyobb sikere.”* Hunyady Sándor: Bors István *„a Vígszínház szenzációs újdonsága.”* Kardoss maga Csathó Kálmán: Fűszer és csemege c. színművében remekel. Bemutatják Bíró Lajos Sárga liliumát, Herczeg Ferenc A fekete lovas-át, Zilahy Hazajáró lélek c. drámáját. A karácsonyi ünnepeken, Szilveszterkor és újév napján 3 — 3 előadás van du. 3 és 6, továbbá este 9 órakor. A kedvezményes olcsó előadások is megvannak. December 29-én a Bors István megy *„ketten egy jeggyel.”* Hétfőnként Közlöny-akciós, szelvényre 50 % engedménnyel. Ünnepnep du. 0,16 — 1,60 P-s, csütörtök és szombat du. filléres helyáras előadás 0,12 — 0,80 P-s jegyekkel.⁴⁸

Kardoss az indulási lendület után Kecskeméten fokozatosan növekvő gondokkal küzd. Ezt jelzi az alig háromhónapos szezon rövidsége. A két nyári állomáshely: Eger és Hódmezővásárhely sem sokat segít gondjain. Ez különben nem csupán kecskeméti tünet, országos jelenség. A kultuskormányzat kénytelen volt napirendre tűzni a vidéki színeszet ügyének valami módon való rendezését. Nem azt vette észre, amit elsősorban észre kellett volna vennie, hogy a fajüldöző fasiszta törvények végrehajtása, sőt nem egy esetben túlzott végrehajtása, egy jó színházlátogató réteget elriasztott a színház-

tól. Vidéken nemegyszer megtörtént, hogy a színházban megjelent zsidók, vagy zsidó színészek ellen tüntettek. Később a zsidó színészek fellépési jogát egészen megvonták. Megtorlatlan maradt inzultálások sem voltak ritkák. A kultuszkormányzat ezek helyett arra figyelte föl, hogy a bajokkal küzdő állandó társulatok távozása után, ugyanazokon a helyeken boldogulnak a kis kamaratársulatok.

Az eleinte jelentkező két-három kamaraszínház mellé egyre több új csatlakozott. Miskey József, aki Alapi kamaratársulatának volt tagja, Thália Kamaraszínház néven saját kis társulatot alapított. Kardoss Kecskeméten működése éveiben, 1937. október 15-től 22-ig játszott itt. Bánky Róbert találta különösen jónak kamaraszínháza számára Kecskemétet, mert többször is visszatért ide. Itt járt 1937 tavaszán, 1938. június 1-től 22-ig, 1939. május 17-től 22-ig. Műsorokról az adattárban adunk ízelítőt. (14).

A kormány illetékesei úgy látták, hogy egyszerű a színészet bajának orvoslása. Meg kell szüntetni az apró kamaratársaságokat és helyettük nagyobb cseretársulatokat kell szervezni. Ezek a kamaraszínházak jól bevált módszere szerint kifogástalanul betanult darabokkal több állomáshelyet járnak végig. A színészek túlterhelésén ez valóban segített, nem kellett naponta, másodnaponta új darabbal bajlódniok. Betanult műsoraikat ismételten végigjátszhatták. Több hétig maradtak egy-egy helyen. Azután továbbutaztak. De az utazás költséges.⁴⁹ A fasizálódás miatt elvesztett közönség pótlása, új közönség bevonása kimaradt az intéző körök számításából. A háború árnyéka egyre jobban előrevetődik. Magyarország egyelőre csak a „területgyarapodásnál” tart, de vezetői mind több intézkedéssel sodorják a tengelyhatalmak veszélyes külpolitikája felé.

Ilyen körülmények közt indult meg a vidéki színházi életben a cseretársulati rendszer. A bevezetés első évében négy ilyen társulat látogat Kecskemétre. Beleznay-Unger István „cseresorozati operett-színháza” 1939. nov. 11-től december 13-ig játszik a Katona József Színházban. Műsorából néhány cím: Dékány—Laurisin: Ludas Matyi, a címszerepben Jávör Pál. Huszka: Gül baba. Arnold és Beck: Dolly. Kálmán: Cigányprímás, majd a Cirkuszhercegnő. Kacsóh: János vitéz, Bagó szerepében Kiss Ferenc. Farkas Imre: A királyné rózsája. Jacobi: Sybill. A színvonalas előadásokkal és azok szép kiállításával a közönség elégedett.

A váltó cseretársulat december 18-án érkezett és január 14-ig játszott Kecskeméten. Nyitó darabja Herczeg: Utolsó tánc. Aztán következnek: Tamási: Énekes madár, Kodolányi: Földindulás. Bó-

kay: Rossz asszony, később ugyancsak tőle a Ragaszkodom a szerelemhez. A Rossz asszony kapta az első megrovást.

„Az ilynemű újdonságokat egyszersmindenkorra átadjuk Pestnek, ahol közel húsz színház enged szabad választást kinek-kinek ítélőképessége szerint megszerezni a vacsora utáni szórakozást. A jó vidék azonban nem azért tart fönn színházat, hogy mindent lásson, hanem azért, hogy a javát lássa a színpad új termékeinek.”⁵⁰

Inke Rezső, a második cseregarnitúra igazgatója a kritika ellenére csak azt adhatja, amire fölkészült. Jön tehát sorba: Rákosi: Elnémult harangok, Szilágyi—Eisemann: Vadvirág. Vaszary: Mondj igazat! Zilahy: Tábormok, Ábrahám: 32-es baka vagyok én.

Inkéék búcsúelőadása után csak egy napig gazdátlan a színház. 1940. január 16-án már itt van a váltás, Jakabffy Dezső operett-együttese. Február 15-ig maradnak s ezalatt előadják többek közt a következőket - Babay: Csodatükör, Szilágyi—Huszka: Erzsébet, Strauss Oszkár: Legénybúcsú, Jacobi: Leányvásár, Schubert: Három a kislány. Egy ősbemutató is kerülközik. Szalma Sándornak, a társulat tagjának „Ezt nem lehet elfelejteni” c. darabja.

Thuróczy Gyula prózatársulata 1940. február 28-án kezdi meg előadásait és április 1-én fejezi be itteni játékeit. Ezalatt a Bánk bán-t kétszer adja elő. Hunyady Sándortól a Bors István-t és a Kártyázó asszonyok-at tűzi műsorra. Játssza Arcübaszev: Féltékenység és Hoffmansthal: Jedermann c. drámáját.

Utóbbiról a sajtó egy kis közönséget elmarasztalással a következőket írta:

„Jedermann. Hoffmansthal híres misztériumát újította fel tegnap este társulatunk. Thuróczy Gyula határozott erőteljes alakítása vezette be az előadást, amelyben Vass Irma mélyen átérzett játéka személyesítette meg Akárki anyját, Sándor Iza igen hatásosan a szerelmest, Tábor Erzszi megrendítő drámaisággal a jobbagyasszonyt, H. Lovassy Klára, Fogarassy Mária nagy gonddal ábrázolta a Jólét és Hit szerepét. Horváth Jenő kitűnő sátánmaszkjával, Seres Gyula zengőszavú szegénye, a derűsen eleven-Pórfi, a végtelenül bájos Kelemen Irén. — akinek kellemesen csengő énekhangja is emelte a második kép hangulatát — Kédly Gyula, Csontos, Lovass, Besse járultak teljes dicsérettel az együttes elsőrangú előadásának sikeréhez. A bevétel annyi sem volt, hogy a vacsoraasztalon látott ezüst serleg árát kifuthatta volna.”⁵¹

Nem sok jót ígér ez az utolsó mondat a közönség tetteiben elvárható elismerése tekintetében. Az első cseretársulati év negyedik társulata ennek ellenére végrehajtja vállalt feladatát. Elsőrangú, jól begyakorolt műsort nyújt. A továbbiakban bemutatja Németh László: Villámfénynél, Shakespeare Hamlet, majd Rómeó és Júlia, Szigeti: Rang és mód c. műveit. A korábban megrovásban részesített Bókaytól is elővesz egy darabot, a Felesége-t. Az előadások rendezése és kiállítása ellen nincs kifogás. A cseretársulat igazgatói a rendelkezésükre álló repertoárból igyekeznek a jót és főleg a klasszikusokat műsorra tűzni. A kritika is elcsendesedik. De a közönség érdeklődését nem sikerül ébren tartani.

Nem a színházi szervezetben, sokkal mélyebben kell a bajok okát keresni. A háborút követő gazdasági világválság a háborúnyertes nyugati országokat sem kímélte. Hogyne érezné hatását a háborúban legyöngült Magyarország. Mezőgazdasági termelésre alapozott léte gyökeréig rendül meg. Alig értékesíthető gyümölcs-, szőlő- és bortermése. A fassizálódó Németország politikai csatlózkodás fejében kész átvenni minden fölösleget. A nagybirtokosok kedvéért bolettarendszerrel támogatott gabonatermésből is átvesz minden mennyiséget. Mindezt hitelbe, utólagos elszámolásra. A német tengeralattjárók zöldség- és gyümölcskonzerveinek előállítására konzervgyár létesül Kecskeméten. Újabb és újabb fajvédő törvények látnak napvilágot. Nem sok idő múlva a postások kezében feltűnnek a SAS-behívók. Ilyen körülmények közt kevés jelentősége van annak, hogy magánigazgatók igazgatják-e a színházat, vagy cseretársulatok osztoznak-e a közönség érdeklődésén.

Kiderül, hogy a cseretársulati csodagyógyszer nem válik be. A második évadban négy helyett már csak két társulat váltja egymást. Szalay Károly 1940. december 3-tól 1941. február 4-ig van Kecskeméten. Nyitó darabja a Cigánybáró Hont Erzsivel és Sárdy Jánossal a főszerepekben. Operaházi tagokkal került színre Puccini Pillangó kisasszony-a, Rossini Szevillai borbély-a. Ösbemutató is volt. Január 8-án és 9-én Dénesné Boga Jankának, a Katona József Társaság alelnökének Verőfényben c. színművét játszották. A váltás, Beleznay-Unger társulata március 5-én érkezett, de érdeklődés híján csak három hétig maradt itt. Műsorán volt Kálmán: Ördöglovas, Lehár: Mosoly országa, Kék mazúr, Giuditta, Huszka: Gül baba, Szilágyi — Eisemann: Tokaji asszú, Fall: Dollárkirálynő. Ezek sem kellettek!

A cseretársulati elképzelés megbukott. A második évi csereigaz-

gatók egyike, Szalay Károly gondol egy merész és annak ellenére, hogy már Magyarország is a hadviselők között van, 1941. november 14-én szezonot kezd magánvállalkozóként. Szigeti József: Rang és mód-ja a nyitó darab. Vendégekkel próbálja élesíteni az érdeklődést. Lánczy Margitot, a Nemzeti Színház művésznőjét többször fellépteti. Egy ízben magánelőadó-estre szerződteti. Sommerset Maugham Színházában, Alexander Bisson Névtelen asszonyában, Zilahy Tűzmadarában és Dario Nicodemi Csigaházában is szerepelteti. De egy kis reklámtól sem riad vissza. A színlapon a szokásos közlendőkön kívül a következők olvashatók: „*Lánczy Margit ruhái Pálffy Apponyi Júlia grófnő, kalapjai Róth Margit, szőrméi Bozsán Timót szücsmester szalonjában készültek.*” December 15-én önálló ária-és dalestet ad Basilides Mária. Bókay: Hazudj nekem darabjában Somlay Artúrt lépteti fel. A kolozsvári Nemzeti Színház vendégtúráján levő társulatával Puccini: Tosca c. operáját nyújtja a kecskeméti közönségnek. Lehár: Mosoly országa négyszer kerül színre Neményi Lilivel. Hiába minden. Háború van. Háború és fasizmus, ami ellen a fővárosban már két tüntetés is volt. Egyik október 6-án a Batthyány-örökmécsesnél és október 31-én a Kerepesi-temetőben Kossuth és Táncsics sírjánál. Szájról szájra suttogva adják tovább, hogy baloldali szervezett munkások álltak a tüntetések hátterében.

A háború két utolsó évében ismét visszaáll a korábbi rend. Szezononként egy-egy társulaté a színház. 1942/43-ra a korábbi évekből ismert és népszerűségnek örvendő Zemplényi Zoltán kapja meg a Katona József Színházat. Eredetileg 1942. december 16-án kellett volna kezdenie. De mivel a fűtőberendezés javítása nem készült el, december 20-ra, majd 22-ére halasztotta bemutatkozó előadását. Száz piros rózsa volt a nyitó darab címe. Műfajilag az egyik helyi lap „operettféleség”-nek minősítette.⁵² Pedig Zemplényi, mint akit jól ismernek Kecskeméten, mindent elkövetett, amit az adott körülmények közt a jó műsorért lehetett. A bevált régi operettek mellett: Lehár: Luxemburg grófja, Éva, Pacsirta, Szirmai: Mágán Miska, Kálmán: Marica grófnő, Buttykay: Ezüst sirály stb.vállalkozott Pirandello IV. Henrik-jének, Harsányi Bolond Ásvayné-jának előadására. Utóbbiban vendégként Somlay Júliát és Ladányi Ferencet léptette föl. Somlay Júlia szerepelt Herczeg Utolsó táncában is. 1943. április 3-án Kiss Manyival művészt volt. Április 30-án tartotta Zemplényi az évadzáró előadást.

Utána még egy vállalkozó akadt a háború utolsó, viharos évében:

Thuróczy Gyula, a cseretársulatok idejéből már ismert igazgató. 1943. november 11-én kezdte a Bánk bán-nal Kiss Ferenc vendégförléptével. 1944. március 1-ig játszott. Utolsó előadásul Hauptmann: Henschel fuvaros c. drámája került színre ugyancsak Kiss Ferencel. Jatzkó Ciát léptette föl január 25-én Eisemann Fekete Péterében és 26-án Buday Táborkné-jában. Utóbbiban február 29-én Simor Erzsé is szóhoz jutott Kecskeméten. A három a kislány Laurisin Lajossal került színre. Sem a közönség, sem a társulat szempontjából nem mondható sikeresnek ez a szezon. Ennek ellenére Thuróczy az utolsó színlapon így vesz búcsút a várostól: *„Most, amikor búcsút veszünk Kecskemét nemes városától, engedjék meg, hogy hálás köszönetemet fejezzem ki a város kitűnő vezetőségének, nemes sajtójának és nem utolsó sorban a város lelkes, kulturált közönségének azért a támogatásért, amelyben itt létünk alatt részesítettek.”*

A cseretársulati rendszer, mint föntebb láttuk, rövid kísérlet után kifulladt. A magánigazgatók sorra felórlódtak, sem anyagi, sem lelkiezővel nem bírták. De megint feltűntek a kis személyzettel, kis költséggel dolgozó kamaratársulatok. Kecskeméten is megjelentek. Az utolsó Hlatky László Országjáró Kamaraszínháza volt. Az övék volt a felszabadulás előtti időből színlapokról megállapítható utolsó műsor, amit a kecskemétieknek megnézésre ajánlottak. (Adattár 15.)

Átmeneti időszak, magánigazgatók a felszabadulás után

A régi rendszerben kezdett hatósági eljárás alapján indult meg a felszabadulás utáni színjátszás. A demokratikus rendben is érvényesnek fogadták el azt a szerződést, amelyet Szokoly Gyula a város korábbi vezetőségével kötött. Még 1944 januárjában felterjesztést intézett a város a vallás- és közoktatásügyi minisztériumhoz. Ebben Cegléd, Makó, Szentes részvételével, Kecskeméttel mint központtal Alföldi Színikerület alakítását javasolta. A minisztérium hozzájárulása után március 22-én nyújtotta be pályázati kérelmét az igazgatói megbízás elnyeréséért Szokoly Gyula, aki nagy népszerűségnek örvendett a kecskeméti közönség előtt. Jellemző a korra, hogy elsősorban nem közismert színészi kvalitásai, hanem származására kellett hivatkoznia.

„Az alföldi színkerület megalakulása alkalmából választandó színigazgatói tisztségre van szerencsém benyújtani mély tisztelettel ajánlkozásomat. Szándékom alátámasztására közölnöm kell a személyemmel és színházi múltammal kapcsolatos adatokat, hogy kilétemről a csatlakozó városok nagytekintetű bizottsága kellő tájékoztatást nyerhessen.

Szokoly Gyula 38 éves színárja származású rendező és színész vagyok, aki Rákosi Szidi színiiskolájának elvégzése után a következő pályát futtottam be . . .” Következnek fontosabb működési helyei: Miskolc, Debrecen, Kecskemét, Szeged, Pécs.

A kecskeméti négy hónapra tervezett szezonra költségszámítást is csatol, 10 színésznő havi 9400, 8 színész 7350, 16 kardalos 4800, 6 díszítőmunkás 1800, titkárság, iroda és egyéb 8 személy 3880, zenekar 2770 pengő havonta. Ehhez jön 10 000 pengő dologi kiadás, 40 % hozzáadás 12 000 pengő, együtt 52 000 pengő. A bevételt 72 000 pengőre becsüli. Ebben havi 4000 pengő szubvenció is van. A köz-

napestéket 500, a szombat estéket 800, a vasár- és ünnepnapokat 3500 pengős bevétellel számítja.⁵³

A levéltár vegyes színházi iratainak kötegében, dr. Szabó Ambros városi könyvtáros, a színügyek tanácsai előadójának kézírásával említés esik arról, hogy Szokoly Gyula a szerződés alapján még a felszabadulás előtt megkezdte előadásait Szentesen. A háborús események miatt azonban a tervezettnél hamarabb, már szeptemberben kénytelen volt átjönni Kecskemétre.⁵⁴ Hogy itt abban az időben társulata játszott volna, arról sem hírlapi közlemény, sem színlap nem tanúskodik. Ellenben e sorok írója, mint kortárstanúsíthatja, hogy egy késő szeptemberi napon Szokoly Gyulával a polgármesteri titkári szoba ablakából figyelték az E5-ös nemzetközi útnak akkor még a városháza előtt vezető szakaszát, amelyen autók, hintók, szekerek nyüzsögtek. A járművek menekülőket hoztak Erdélyből, Tiszántúlról több-kevesebb poggyással. Volt, akit terhelt lelkiismerete hajtott, de sokat csak a tömeghisztéria láza ragadott magával. A kocsisor Pest felé tartott, néha-néha vele szembejövő katonaság állította meg haladását.

Szokoly Gyula terveiről beszélt. Abban reménykedett, hogy a szünetre készülő kecskemétiak nem követik a menekülők oktalan példáját, itt maradnak, nem hagyják veszendőbe egész évi munkájuk eredményét. Így majd a színházat is meg lehet nyitni, lesz, hogy kinek játsszanak. De egyelőre nem kaptak engedélyt az előadások megkezdésére.

Más tragédia volt soron, nem olyan, mint a színpadiak, sokkal komolyabb. A háborúba sodort magyar nép tragédiája. Hadszíntérre vált az ország. A támadó repülőgépek a légiriadó szirénáját megelőzve voltak a fejünk felett. A felbomló magyar hadsereg katonái tanyákon, az elsötétített város nyitott óvóhely árkaiban öltöztek át polgári ruhába. A felszabadító szovjet csapatok először október 10-én érték el Kecskemétet, de aztán a magyar különbéke tárgyában Moszkvában kezdődött megbeszélések alkalmából kiadott parancsra visszavonultak. Nem színháznyitásra bátorító körülmények, különösen mikor a béke és az ország árulóinak még túlzóbb köreihez tartozók kezébe jutott a hatalom. Folytatódtak a szomorú fordulatok. A város fokozatosan elnéptelenedett. 1944. október 24-én elrendelték a város teljes kiürítését a fasiszta hatóságok. A kiürítési rendelettel egyidőben megjelentek a Wehrmacht Todt-szervezetének kékponyvás, mostani Camion-féle teherautói és megkezdtek az elhagyott lakások értékeinek elszállítását. A szov-

jet felszabadító erők gyors előrehaladása akadályozta meg, hogy befejezzék a fosztogatást. De akadtak példájuknak követőik, akik a fokozatosan helyreálló közbiztonság kezdeti nehézségeit kihasználva, hozzányúltak mindenhez, amit elmozdíthatónak és őrizetlennek találtak. A felszabadulást követően a színházban színielőadások nem voltak, de igénybe vették egyéb célokra. 1944. november 30-án Zsákai Laci, a Beretvás-kávéház és étterem közkedvelt primása 40 tagú cigányzenekarral tartott benne hangversenyt. December 1-én és 2-án a szovjet felszabadító hadsereg Kecskeméten állomásozó alakulatai részére mozielőadást rendeztek a színházban. 3-án ugyanott szovjet művészegyüttes, 4-én a szovjet táborig színház lépett föl. 5-én a szovjet katonazenekar adott díszhangversenyt. 10-én és 11-én ismét hangversenyt tartottak a Katona József Színház falai között. 13-án és 16-án a szovjet táborig színház próbái zajlottak le ugyanitt. 1945. január 4-én táborig színházi előadás, 10-én szovjet közreműködéssel bűvészt, 13-án ugyanígy műsoros est volt. Január 17-től 21-ig a magyar frontszínház, tagjai: Gyurek Ferenc, Gyurek Rózsa, Gyurek Gizella és Dancsó Antal, január 25-én a szovjet táborig színház vette igénybe a kecskeméti színpadot.⁵⁵

A színház legális használatával nem lett volna semmi baj. Használat, illetőleg előadások után a színház ajtait még lakattal is lezárták. De éjszakánként nemegyszer mégis betörték az épületbe, részint úgy, hogy a lakatokat leverték, részint a földszinti ablakokon át. A felelőtlen garázdák nagy károkat okoztak. 1945. január 10-én összeírták a károkat és hiányokat. A nézőtérről és a kelléktárból akkor hiányzott 40 négy lábú szék, 20 puff, 17 három lábú szék, 9 hokedli, 2 kék színű szék, 9 kerti szék, 2 három személyes nád fonatú karospamlag, 1 zöldbársony ülőke. A páholyokban 22 függöny maradt, 32 hiányzott. A harmincegy páholy mindenikében tükör is volt, ezekből 13-nak nyoma vészett. A földszinti ülőhelyek közül 19-nek lefejtették bársonybevonatát. Elvesztek a délutáni előadásokon a nézőtér elsötétítéséhez a második emeleten és a földszinten használt plüsfüggönyök. A földszinti ablakokat további károk megelőzése végett be kellett deszkázni.⁵⁶

A szerződött szíinigazgató, Szokoly Gyula 1945. március 14-én kezdhette meg előadásait. Akkorra az októberben eltávoztott lakosság jó része már visszaköltözött. A színház hiányosságai és fűtetlensége miatt az Iparos Otthon egyik földszinti üzlethelyiségében tartották az első előadást. De vándorolhattak másfelé is, míg

végre visszatérhettek a színházba. Ez talán szemléletesebben látható egy egykori színlapmásolatból. (Adattár 16.) A további műsorból megemlítjük: Fodor László—Békeffy István: Eső után köpönyeg, Kálmán: Marica grófnő, Csárdáskirálynő, Lehár: Éva és az elmaradhatatlan Erdélyi Mihály: Cserebogár, sárga cserebogár címűeket. A párt- és tömegszervezetek már ekkor jelentkeznek darabválasztási és közönségszervezési ténykedéssel. Zilahy: Faktornyok c. művét a Szoc. Dem. Párt ifjúsági szervezete pártfogolja. Május 24-én a Kommunisták Pártja népművelődési előadásként Gogoly Revizorára toboroztelt házat.

A következő 1945/46-os évadra még a régi világból itt maradt színigazgatói udvariaskodással pártfogást kérve jelentkeznek társulata nevében is Szokoly Gyula. (Adattár 17.) Október 27-től játszik a társulat. Mégpedig december 11-ig a színházban, december 12-től 1946. március 5-ig az Iparos Otthonban, azután megint a színházban. Az év műsorából: Kálmán: Cigányprímás, Bajadér, Zilahy: Úrilány, Háry Gyula: Tiszazug, Ibsen: Vadkacsa, Molnár Ferenc: Ördög, Vadvirág. Ebből a vándorlásos évből is fölvevünk az adattárba egy színlapot. (Adattár 18.)

Szokoly szerződésének harmadik évére a 79762/1946 sz. VKM rendelettel módosítják a színikerületi beosztást. Kecskeméthez osztja a rendelet Ceglédet és Újpestet. Szokoly Cegléden kezdi az évadot, de mivel nincs megfelelő helye, már szeptember 28-án bevonul társulatával Kecskemétre. Itt közben a demokrácia fokozatos erősödésével javult a közbiztonság. A kora délutáni előadások helyett vissza lehetett térni az este hétórai előadás kezdésre. Vasárnap és ünnep délutánonként újra voltak négy órás kezdettel előadások. Az infláció megszűnt, itt volt az új valuta, a forint. Jobban lehetett a pénzzel gazdálkodni. Az év színházi történetéből néhány kiemelkedő, illetőleg a megszokottól eltérő vállalkozást említhetünk. A társulat Lehár-ciklust kezdett. Előadásra került a Víg özvegy, a Cigányszerelem, a Luxemburg grófja, a Mosoly országa. November 11-én és 12-én a Bánk bán volt műsoron. Ekkor ünnepelték a színház ötvenéves fennállásának jubileumát. A Dél-Pestmegye 1946. november 17-i száma így elmékezik meg az előadásról:

Bánk bán . . . Az előadás méltó volt Katona József Színházunk ötvenéves jubileumához. Dr. Bálint Alajos múzeumigazgató, a Katona József Társaság tagja emlékezett meg a függöny előtt a jubileumról. Katona Józsefet mint népi írókat mutatta be hallgatói-

*nak. Színészeink külön-külön átéreztek a nagy magyar szellem tragédiájának minden mozzanatát. Bánk bán nehéz szerepét Földes Mihály játszotta. Igazi klasszikus színészi alakítás volt. Méltó partnere Hódy Gitta, aki nagy erőssége társulatunknak, Melinda szenvedéseit élethűen varázsolta elénk. Zempléni Zoltán m.v. Tiborc alakítása külön élmény. Perényi Sári Gertrudis méltóság-
teljes alakításával emelkedett ki. De igazi művészt nyújtott Homm Pál, aki Biberach lézengő ritte szerepében jelenetről jelenetre csillogtatta értékeit. Tökéletes volt Selmeczy Mihály Peturbánjának izig-vérig magyar figurája. Komoly alakítás volt Koltai István, Herédy Gyula dr., Kormos Ferenc és Kovács Emmyé is, de jól illeszkedtek az együttesbe Mohácsy Géza, Csalánossy Zoltán, Kocsis Bertalan és Takács Miklós. Szokoly Gyula színgazgató egy zsúfolt házas, forró sikert könyvelhet el magának a Bánk Bán jubiláris előadásával. Sok ilyen előadást szeretnénk látni!*

Latorczai Jenő

A szezon prózai előadásaiból meg kell még említenünk a következőket: Bíró Lajos: Felszállott a páva, Zilahy: Süt a nap, Mikszáth — Harsányi: A Noszty fiú esete Tóth Marival. Amerikai útja előtt utóbbiban búcsúzott a magyar közönségtől Jávor Pál. Zenés darabokban bőségesebb volt a választék. Színre került Jacobi: Leányvásár, Buttykay: Ezüst sirály, Strauss: Cigánybáró, Kálmán: Obsitos, Huszka: Gül baba, Szirmai: Alexandra, Fényes Szabolcs: Maya, Ábrahám: Zene-bona és még több más ma is műsorba állítást tűró darab.

Volt egy nem sikerült, közönség és színészek közelebb hozására irányuló kísérlete Szokolynak: szilveszteri táncmulatság a színházban, egy kicsit az operabál mintájára. Az előzetes beharangozás szerint: „Szilveszteri kabaré, utána táncmulatság a színház összes helyiségében. A szilveszter szenzációja. Az idény főeseménye. Az összes helyiségek erősen fűtve. Szépségverseny. Tánc mindenütt. Báلكirálynőválasztás. Hajnali kabaré. Újévi malacok sorsolása” Hogy hogyan sikerült? A sajtó nem értékelte. Egy bizonyos, hogy az operabálakkal nem bírta az összehasonlítást.

A szezon második felében válogatott műsorral vendégszereplésekkel igyekezett a soha nem volt Szilveszter helyett jobb emlékeket plántálni a kecskeméti közönség szívébe a népszerű igazgató. Műsorra tűzte Rostand Cyrano-ját. 1947. január 30-án az opera együt-

tesével játszatta el a Toscá-t. Békeffy — Stella: Janika c. zenés vígjátékában Turay Idát léptette föl. Szilágyi — Fényes: Vén diófa c. operettjében Simor Erzsit szerepeltette. Mikszáth — Harsányi: Vén gazember-ében, Zilahy: Süt a nap-jában Rózsahegyi Kálmán lépett föl. De a bérlők nem mindig váltották be szelvényeiket. Erre mutat, hogy a János vitéz március 18-i előadásának színlapján a következő lapszéli kérelem olvasható: „*Kérjük az igen tisztelt bérlőket, hogy tekintettel a még hátralevő időre két héten belül igyekezzenek bérleteiket lejárni.*”

Fölvetődhet az a kérdés is, hogy a változott politikai körülményekhez hogyan tudott a színház alkalmazkodni. E téren nem volt hiba. Mint az adattár (18.) száma alatti színlaprészlet bizonyítja, a társulat nem sajnálta a fáradságot, az üzemekben is felkereste produkcióival a munkásságot. 1947. március 2-án pedig du 1/2 6 órai kezdettel a MKP Dél-Pest megyei kongresszusának tiszteletére díszelőadásban hozta színre a Bánk bán-t.

Szokoly Gyula, ha mint színész nem is, de mint igazgató a harmadik szezonnal megszüntette kapcsolatát a kecskeméti színházzal.

Az 1947/48-as színi évad vezetésére Szalay Károly vállalkozott. A cseretársulatok idején már játszott Kecskeméten. Most még nagyobb tervekkel jött, mint annak idején. Könyves Tóth Erzsit, a Madách Színház tagját állandó vendégként szerződtette. A Madách Színház főrendezőjét, Bálint Györgyöt művészi tanácsadóként kötötte le. A zenés darabok kíséretének ellátására a szegedi honvéd gyalogezred zenekarának közreműködését biztosította.

A társulat bemutatkozása jól indul. Október 31-én tartják az első előadást. Rákosi Jenő — Szabados Béla: A bolond c. daljátékát játszószák. November 13-án megismétlik mint „*Olcsó helyáras munkáselőadást a gyárak és üzemek dolgozói részére.*” November 2-án és 3-án nagy sikerrel adják „Az ember tragédiájá”-t. Ádám: Mezei Lajos, Éva: Könyves Tóth Erzsi. Lucifer: Farkas József. November 11 függöny előtti megemlékezés Katonáról, de műsoron Boross Elemér: Forgószél c. tragikomédiája van. November 26-án és 27-én Déry Sári vendégszerepel a Csárdáskirálynő címszerepében.

De aztán akadnak olyan antimazsolák a műsorban, amelyekre a krónikás, csak azt tudja sóhajtani: Oh, Katona szelleme, oh, színvonal! Pl. november 28-án „*Csak felnőtteknek! Nagy tarka kacagó est! Pikáns műsor. Kabaré. Figyelem a helyárasokat mélyen leszállítottuk! A legdrágább hely rendes helyárasnál 5,50 Ft. vasárnap és ünnepnap 6 Ft.*” December 5-én és 6-án a színházi Mikulás megajándékoz-

za a gyerekeket. De hogyan? „Nagy gyermek előadás! Lekvár Peti és a Mikulás. Figyelem: a szülők a mikulási csomagokat a pénztárba pontos név- és megjegyzéssel 4-én és 5-én adják le.”

A tömegszervezetek részt kérnek a közönségszervezésből, de olykor a bevételből is igényelnek valamit jótékony célra. December 6-án este a felnőttek előadásán Kálmán: Ördög lovas-ára a MNDSZ verbuvál telt házat a szegénysorsú gyermekek felsegélyezésének jel-szavával. Az esten ünnepi beszédet mond Tóth László polgármester, December 19-én a tanoncotthon javára Thornton Wilder: A mi kis városunk került műsorra. 20-án a kereskedőifjak egyesülete szervez közönséget a Dolly előadására.

1948. január 15-én a centenáris ünnepségsorozat megnyitásául a János vitéz játsszák díszelőadás keretében. Ünnepi beszédet Czagány Ferenc főispán mondott.

1948. január 20-án pártközi bizottsági ülésen újjáalakítják a színügyi bizottságot, amely a kezdeti hatalmi jogkörét elvesztve jobbadán csak tanácsadó testületként működött az intézkedő városi hatóság mellett. Ezentúl a bizottságban a hivatalbelieken kívül a pártok, a szakszervezet, a demokratikus tömegszervezetek, az egyházak és a sajtó küldöttei is helyet kaptak.

Január 21-re, a szegediek operaegyüttesének Rigoletto-előadására az MKP toborozta a közönséget. A bérletszünet és felemelt hely-árak ellenére zsúfolt házat hoztak össze. Az előadás után a Beretvás összes termeiben a város látta vendégül Szeged ének- és zeneművészeit. Az ünnepi vacsora alkalmából a Beretvásban is telt ház volt.

Az évad vitathatatlanul legnagyobb vállalkozása és sikere Sárközi György: Dózsa c. drámájának ősbemutatója volt. A közönségszervezést teljes eredménnyel a NPP látta el. A helyi lap előzetesen felhívja a figyelmet az előadásra.

„A Nemzeti Parasztpárt rendezésében ma este mutatja be társulatunk Sárközi György háromfelvonásos történelmi drámáját, a „Dózsa”-t. E darabja először a Katona József színházban kerül bemutatásra.”

Ezután megemlíti a referens, hogy Farkas József rendező irányításával hetek óta folynak a darab próbái és hogy a női főszerepet Könyves Tóth Erzszi, a Nemzeti Színház tagja fogja alakítani.⁵⁷

Az előadás után a következő beszámolót olvashattuk a lapban:

„A díszelőadás előtt Veres Péter honvédelmi miniszter mondott megnyitó beszédet. Hangsúlyozta, hogy a régi történelemírás meghamisította nemzetünk igaz történetét. A kiváltságos osztály történelme volt. A Dózsa forradalmat lázadásnak minősítette.

A dráma súlyos horderejű mondanivalói gyönyörű magyar nyelven kerültek a közönség elé. A remekül felépített jelenetek igazán drámai levegőt varázsoltak a színpadra. Farkas József rendezése hűen alkalmazkodott a darab szelleméhez. Tragikus történelmi levegő nehezedett minden jelenetre . . . Könyves Tóth Erzsi a legjobb. Gyűlölt, szeretett. Mezei erőteljesen hozta elénk Dózsát. Farkas Szapolyait nagyszerűen érzékeltette.”

Dicséri a kritikus a többi szereplőt is kettő kivételével, aki operettszerű hangot ütött meg.⁵⁸

Az előadást, mint paraszt-munkás-diák előadást üzemek és iskolák részére február 8-án délután kedvezményes helyárrakkal megismételték. Február 11-én Darvas József: Szakadék c. darabja, majd két napon át a Mézeskalács és 17-én búcsúelőadásul Farkas Imre Iglói diákok-ja került színre. De a búcsú nem végleges, mert húsvétkor visszajön a társulat. Mezey Mária és Vörösmarthy Lili vendégfölléptével előadja Halász Imre: Meddig fogsz szeretni? c. darabját. Kéthetes pótszezont is tartanak augusztus 14-étől.

1948. október 27-én köti meg a város az utolsó magánigazgatóval, Radó Lászlóval a színház használatára vonatkozó megegyezést. November 18-án kezdődik a szezon Ábrahám: Viktória c. operettjével. Ebben az idényben az MDP és mellette több tömegszervezet veszi kezébe haladó darabok előadásához a közönségszervezést. A MDP szervezi többek közt a Viharos alkonyat, a Duda Gyuri, az Itélet éjszakája c. darabokra a hallgatóságot. A szakszervezet Afigenov: Kisunokám, J. Gow — A. D. Usseau: Mélyek a gyökerek, Simonov: Az orosz kérdés jegyeinek terjesztésével segítette korszerű darabok előadását. Az MNDSZ Mándi Éva: Vetés, Móricz: Légy jó mindhalálig előadásait támogatta. A VAOSZ Miller: Édes fiaim, Szabó Samu: Úr és paraszt, Skvarin: Az idegen gyermek, Lehár: Éva c. darabok közönség sikeréért vállalta a felelősséget. További darabok közönségszervezésében részt vett a Pedagógus Szakszervezet, a Magyar — Szovjet Művelődési Társaság, a MINSZ, a DÉFOSZ, a Diákszövetség. A gyufagyári dolgozók részére egy külön Moliérestet rendeztek „A fösvény” bemutatásával.

Neves vendégszereplői is voltak a szezonnak. Bárczy Kató — Ida regénye, Tacskó, — Szedő Miklós — Cigánybáró, Három a kislány stb. darabokban. A szezon április 18-án ért véget, de Radóék is visszajöttek a nyár folyamán két-három napos pótszezonokra.

A Katona József színház az állami színházak sorában

Népköztársaságunk a romeltakarítás és újjáépítés legsürgősebb feladatainak elvégzése után a népgazdaság alapjául szolgáló termelési eszközöket államosította, azaz a dolgozó nép tulajdonába vette. Ezután tűzte napirendre a művelődési intézmények államosítását. Először a budapesti, majd a nagyobb vidéki városok: Debrecen, Szeged, Miskolc színházai kerültek állami kezelésbe. A kecskeméti közönség a szegedi állami színház operaelőadása alkalmával már ízelítőt kapott abból, hogy milyen kedvező változást von maga után, ha magánvállalkozó helyett az állam a gondviselője a színháznak. Többé nem az üzlet, hanem a művelődésnek a haladás irányába állítása és továbbfejlesztése a cél. Ehhez az állam tud anyagi háttérrel is biztosítani.

Amikor az 1949/50. évi színiszezont meghirdető plakátok bejelentették, hogy ezentúl Kecskemét színháza is az állami színházak közé tartozik, minden színházbarát örömmel köszöntötte a változást. Maga a fél évszázadnál hosszabb ideje használt színházépület kevesebb okot adott az öröme. Az időközi kisebb javítások ellenére az épület kívül-belül sok hiányosságot mutatott. A berendezési tárgyakból is veszendőbe ment jónéhány darab. A város, miután a következőkben csak az épület fenntartásáról kellett gondoskodnia, 180 000 Ft-ot tudott előirányozni a legsürgősebb helyreállításokra. (Adattár 19.) A Bánk bán teljes ruhatárát is megszerezte a város 100 000 Ft-ért.*

Az államosítással egyelőre nem járt együtt a teljes önállóság. Kecskemét, mint színházi központ működött Szentes és Cegléd

---

* Fehér Sándor közlése.

társállomáshelyekkel. Az állami társulat 84 tagú művész- és megfelelő számú műszaki személyzettel érkezett. Soha ilyen nagy társulata nem volt Kecskemétnek. A közönség hamar meggyőződik a minőségi változásról. A színészeknek a sorozatos előadások alatt bőven van idejük felkészülni a következő produkcióra. Elegendő számú próbát tarthatnak. A sűgő csak biztonság kedvéért foglalja el helyét, többé nem fő támasza a be nem tanult szerepek elmondásának.

Az érdeklődés mindjárt az államosítás kezdetén lényegesen növekszik a múltakhoz képest. A régi két-három bérletcsoport helyett nyolcat tudnak szervezni. Különösebb patronálás nélkül lehet műsorra tűzni a haladó szellemű mai darabokat és felújításra érdemes klasszikusokat.

Csajkovszkij: Diadalmas asszony c. zenés játék a nyitó darab. Ezt követik többek közt Molière: Kárhozó, Scserbacsov: Dohányon vett kapitány, Szurov: Szabad a pálya, Szafronov: Moszkvai jellem stb. A teljes műsort a függelékben mutatjuk be.

Az állami színházak egymás munkáját is figyelik és közönségüknek is alkalmat nyújtanak más társulatok munkájába bepillantásra. Ezért időnként vendégjátékot tartanak egymás színházaiban. Ebben az állami színházak közötti versenyben 1949 november végén a debreceni Csokonai Színház művészei látogattak el Kecskemétre és itt Molière vígjátékát, a Tartuffe-öt adták elő.⁵⁹

De meg kell emlékezni a társulat tevékenységét mintegy magasabb zenei szinten kiegészítő másik állami együttesnek, az opera staggione-nak, más néven a gördülő operának vendégjátékáról. Eleinte rendszeresen megjelentek és olyan operai előadásokat produkáltak, amelyek a legkényesebb igényeket is kielégíthették és amelyekben eddig a vidéknek nem lehetett része. Bár az érdeklődés megvolt, a gördülő opera előadásai egy két szezon után abbamaradtak. Az adattárban (20.) soroljuk fel itteni előadásaikat.

Az állami színtársulat mindenképpen megállta a helyét. A színészek elismeréssel fogadott összjátékot, tetszéssel találkozó előadásokat nyújtottak. Aki a nagy változás után belépett a Kecskeméti Katona József Színházba éreznie kellett, hogy itt már nem a rosszalólag használt „vidéki” légkör fogadja, hanem olyan művészi színvonal, amelyről az is csak elismeréssel szólhatott, aki eddig Pestre járt „igazi” színházat látni. A közönyösnek híresztelt kecskeméti közönség is jól vizsgázott az első szezonban. Érdeklődése nem lankadt.

Az első állami évadról a polgármesternek jelentést kellett készítenie a kultuszminisztérium számára. Ez a felterjesztett jelentés kitért az államosításnak a dolgozók színházba járását megkönnyítő hatására, a kifogástalan színészi teljesítményekre, a helyes műsorpolitikára. Kiemelte az előadások közül Gorkij: Kispolgárok darabjának bemutatását.⁶⁰ A jelentésből az adattárban (21.) közlünk részleteket.

A második évad változást hozott. Kecskemét színházi központ maradt, társállomásai közül Szolnokot meghagyták, de Szentés helyett Ceglédet csatolták hozzá. A vezetésben is volt változás. Márki Géza, az első állami igazgató 1950. december végével a fővárosba került. 1951. január 1-től a szezon végéig Daniss Győző, aki eddig főleg a tájelőadásokat irányította, vette kezébe a színház minden ügyének intézését. A társulat tagjainak száma ebben az idényben már 125. Tizenkét bérletsorozat van 3000-nél több bérlővel. Ez a bérlőközönség nem azonos régivel. Azzal, amely inkább társasági érintkezési helynek, mint a művelődés templomának tekintette a színházat. Csipkelődő anekdoták keringtek akkor arról, hogy ebből vagy abból a páholyból, egy-egy váratlan színpadi csendbe, miféle pletyka szófoszlányai kerültek és hökkentették meg a jámborabb nézőket. Az új közönség a számára újdonságként kínáló szellemi kincsért járt a színházba és szinte gyermeki őszinteséggel érzett egyet a színpadon történetekkel, nevetett vagy sírt a telt háztól forrósult lelkesedésű színészekkel. Egy-egy üzemből százötven-kétszáz munkás is váltott bérletet. Emellett sok egyenkénti jegyet is vásároltak az üzemi jegyterjesztőktől. Íme néhány cím, ami nem igen kerülhetett volna a hirdetőtáblára magánigazgatók révén: Dunajevszkij: Szabad szél, Mándi Éva: Hétköznapi hősei, Gyárfás: Megváltoztunk, Gogoly: Leánynéző, Háy Gyula: Az élet hídja, Miljutin: Szibériai rapszódia. Utóbb Nyugtalan boldogság címen játszották. És az 1950. november 9-én felújított Bánk bán. Tizenkétszer játszották. Ennyi előadást valamikor legfeljebb valami nagyon népszerű operettel lehetett elérni.

1951/52-ben érte el Kecskemét színészete azt a fokot, amire a város minden színházbarátja Katona Józseftől kezdve vágyott. A színi szezon majdnem teljes tíz hónapon át tartott. A társulatnak másfélszáz tagja volt. Kellő erősítést kapott a zenekar, a díszletező- és műszaki gárda is kifogástalan teljesítményekre vált alkalmassá. A színházlátogató közönség összehasonlítva a régit az újjal, megelégedéssel vette tudomásul a változást. Nem így a sajtó! Ha javul-

tak is a színház produkciói, a kritikusok még további színvonal emelkedést vártak. Lavrenyov: Amerika hangja c. darabjának előadásáról írt beszámolójában a kritikus főleg azt kifogásolja, hogy a rendező „nem törekedett arra, hogy egységes és világos kép alakuljon ki.”⁶¹

De nemcsak a helyi sajtó, hanem fővárosi organumok is érdemesnek tartják, hogy foglalkozzanak a vidéki színházak teljesítményével. A Csillag 1952. júliusi számában Sebestyén György tollából hosszabb közlemény jelent meg „Vidéki színházaink új arca” címmel. Ebben szó esik a kecskeméti színészek produkciójáról is. Bár a kritika nem hízelgő, mégis bizonyítéka annak, hogy amit nyújtottak, az méltó arra, hogy a legmagasabb mércével értékeljék. Idézünk a cikkből.

... Sok elmélyült, lelkiismeretes színházi előadást látott ebben az évben a budapesti közönség. A Vidéki Színházak Ünnepi Hete — hét vidéki színházunk bemutatója és négynapos vitája — kiegészíti ezt a képet. Ez a kiegészítés azonban olyan fontos, hogy nélküle a budapesti eredményeknek se örülhetnénk igazán. A vidéki színházak bebizonyították, hogy igényesség és művészi akaraterő dolgában utólérték a fővárosiakat, s nem sok idő kérdése, hogy művészi teljesítményük színvonalát is elérjék . . .

A műsor — melyet úgy szerkesztettek meg, hogy minden színház egész évi munkáját leginkább jellemző előadással szerepeljen — azt mutatta, hogy a vidéki színészek tehetsége sokoldalú, gazdag, minden műfajban érvényesülő. A Kecskeméti Katona József Színház Goldoni Hazug-ját . . . adta elő.

... Nem lehet szó nélkül hagyni a négynapos vitát sem. . . . A négynapos vita során az alkotómunka új problémái jórészt fölvetődtek. A Hazug-gal kapcsolatban az erőszakos aktualizálás és a színészi cselekvések kérdése . . .

A sematizmus bonyolultabb megjelenési formája az, amikor a színész szerepét — annak egész vonalát, szinte minden cselekvését leegyszerűsíti és ezzel akar jellemezni. Erre több példa is volt. Ilyen hiba jellemezte Velenczey István Goldoni Hazug-jában nyújtott alakítását.

Igaz, az alapvető hibát itt — Horvai István elemzése bizonyítja — az átdolgozó-rendező, Békés András követte el, aki szövegváltoztatásokkal is, rendezői elképzelésével is ebbe az irányba befolyásolta a színészt.

A következő évi budapesti találkozóra Lavrenyov: Leszámolás-ával állt ki a kecskeméti színház. Az előadásról igen elismerően nyilatkozott Ráday Imre, aki annak idején, mint a kecskeméti fő-reáliskola harmadik osztályos tanulója színházunk diákállójáról látott először színházi előadást.

Csak az — írja nyilatkozatában — aki közelről ismerte meg a régi világ vidéki színházainak életét, csak az tudja felmérni azt az óriási utat, melyet vidéki színházaink az utolsó néhány esztendő alatt megtettek . . . Az első színházi élmény és a Katona József Színház nyújtotta mai élmény között oly nagy a távolság, hogy azt évekkel nem, valóban csak korszakokkal lehet lemérni.

Ez a „Leszámolás” előadás leszámolást jelent a múlt minden sötét emlékével.⁶²

Nemcsak a közönségnek, a hazai kritikusoknak, hanem a külföldről idelátogató szakembereknek is tetszik, amit a magánprofit igájából kiszabadult magyar színjátszás nyújt. Itt jár Ctibor Stitniczky, a Szlovákiai Írószövetség főtitékára. A „Boci-bocitarka” operett próbáját, egy este meg a „Nem magánügy” előadását nézte meg. Nagy elismeréssel nyilvánított véleményt kecskeméti színházi élményeiről.⁶³

Az évad nagy eseménye volt Schiller: Ármány és szerelem c. drámájának felújítása. Gábor Miklós és Ruttkay Éva játszották a darab főszerepeit. A betanulás alatt és a későbbi előadások során szerepeiket Garics János és Herendi Mária társulati tagok vették át. A vendégszereplés alkalmával Gábor Miklós hírlapi közleményben nyilatkozott a kecskeméti közönség igényességéről.

„Örömmel jöttem Kecskemétre, Katona József szülővárosába. Örömmel bizony, mert izgalmas és szép feladat Kecskeméten eljátszani az Ármány és szerelem Ferdinánd szerepét. Izgalmas, mert most ismerkedem meg személyesen először a Hírös Város színházlátogató közönségével, azzal a közönséggel, amelyről úgy hallottam, hogy nehéz meghódítani, mert igényes és nem könnyen lelkesülő.”⁶⁴

A szezon másik nagy érdeklődéssel várt szenzációja volt Mikszáth Beszélő köntöse Hubay Miklós átdolgozásában. Úgy hírlott, hogy ez volt a vidéken játszottak közül a legköltésesebb kiállítású

darab. Díszletekre és ruhákra százezer forintot fordítottak. Hubay egy másik darabjával Budapesten is bemutatóra készült. Kevés ideje maradt a kecskeméti előadásra, amely kissé elnyújtottra sikerült. A korszerűtlen kosztümök sem váltak előnyére az előadásnak. A kifogások egyrészeért a rendezést lehetett hibáztatni. Móricz: Pacsirtaszó c. színművének színpadra alkalmazásában is eltért a rendező felfogása az íróétól.

A budapesti fesztiválon ebben az évben a Leányvásárral léptek a szigorú kritikusok elé. Sikerüket bizonyítja, hogy a fesztivál után is fennmaradtak és százszor egymásután játszották el a fővárosi közönségnek azt a darabot, amelyet pesti színészekről előzőleg éveken át láthattak. A „vidéki” színészek is képesek száz-as-szériát elérni, csak alkalmat adjanak nekik erre.

Az 1954/55-ös évad késedelemmel kezdődött. A színházban belső rekonstrukciós munkák folytak. Modernizálták a világítást, automatikus kapcsolóasztalt, újabb reflektorokat szereltek föl. A vállalkozók nem tartották meg a szeptemberi határidőt. Az előzetes színházi jelentésben közölt évadkezdést ismételten elhalasztották. A társulat tájolt és hogy a közönség ne maradjon egészen színház nélkül, kamaraszínházat nyitottak a Jókai utcai ált. iskola és gimnázium dísztermében, ahol beépített színpad van. A megnyitó diszelőadáson a Hazafias Népfrent elnöke, Tóth László méltatta az eseményt. A társulat ezután Csizmarek Mátyás „Bújócska” c. vígjátékát mutatta be nagy sikerrel. Az Irodalmi Újság megállapítása szerint a kecskeméti kamaraszínház volt vidéken az ország első ilyenemű intézménye.⁶⁵ A kamaraszínpadon vígjátékok, zenés darabok, még egyfelvonásos operák is színre kerültek. Törzsközönsége kezdett kialakulni!

Végre befejeződtek a színházban folyó munkák. Kissé későn november 19-én Kálmán Imre Montmartrei ibolya című operettjével nyitja meg az évadot a társulat. A megyei lap kritikusa csak a színészek teljesítményét dicséri, de kifogásolja a rendezést és a darabválasztást.

A szolnoki színház igazgatója az évad két sikerültebb előadását látja: az Aranyember-t és a Csárdáskirálynő-t. A helyi lap 1955. február 24-i számában hosszabb nyilatkozatot ad a Katona József Színház művészi munkájáról.

Nem volt rövid és könnyű az út, amíg ez a színház idáig eljutott. Igen sok bukdácsolás, kísérletezés és — mondjuk ki nyíltan —

egy-egy balsiker árán jutottak el ahhoz a döntő eredményhez, melynek értelmében Kecskemét ma már büszke lehet a színházára.

Tapasztalataiból az alábbi végső következtetést vonja le:

A vidék és Budapest színházait ma már nem kontrasztszerűen vetjük össze és nem az a legmagasabb dicséret, ha a vidéki bemutatót fővárosi színvonal emlegetésével jutalmazzuk. — Több és magasabb eredmény ennél a jó színház híre és színvonala, amely az ízlés fejlesztésének és finomításának nehéz feladatát kívánja teljesíteni.

Az évad legnagyobb teljesítménye a Bánk bán ünnepi előadása volt hazánk felszabadulásának tizedik évfordulója alkalmából. Bánk Bicskey Károly, Melinda Fogarassy Mária, Gertrudis Móricz Lili, Ottó Garics János, Biberach Erdődi Kálmán, Tiborc Jánoky Sándor volt és így tovább minden szerep a legjobb kezekben. Tizenegyszer került színre a dráma egymásután, ezzel túlhaladta a Bánk kecskeméti századik előadásának határát.

Az előadásokat követő napok egyikén az Ismeretterjesztő Társulat klubjában a Katona József Társaság tagjainak, a színészeknek és a közönségnek részvételével több óráig tartó vita volt az előadás sikeréről színészi teljesítmény, rendezői munka és közönségszervezés szempontjából.

Az 1955/56-os évad ismét a kamaraszínpadon kezdődött szeptember 17-én Goldoni: Fogadosné-jával. Még Vincze Ottó: Párizsi vendég c. daljátékában gyönyörködhetett ugyanott a közönség színészeink játékában. A nyár folyamán az igazgatóság a nézőteret is kényelmesebbé alakíttatta, de felsőbb utasításra, azzal a megokolással, hogy a kamaraszínház, a nagy színháztól vonja el a közönséget, megszűntek előadásai.

Magában a Katona József Színházban 1955. október 1-én kezdődtek az előadások. A kommersz operettektől eltérő Szelistyey asszonyok volt a nyitó darab. Mikszáth történeti meséje Sárközy István népi hangvétellű zenéjével került a kecskeméti közönség elé, a sajtó szerint a megszokott sablontól eltérő daljáték nem talált kellő visszhangra. A kassza egyensúlyának helyrebillentésére a mindeneken és még azontúl is örökéletű Csárdáskirálynőt kellett elővenni.

Pedig a kecskeméti közönség más esetben képes volt az igazgyöngyöt kiválogatni a tömegszórakoztató alkotások halmazából.

A Cyrano de Bergerac november 18-i bemutatója után azt írja már helyi lapunk:

. . . Meg kell cáfolnunk azt a felületes nézetet, hogy közönségünknek nem kell színvonalas, klasszikus darab, hogy csak a zenés és könnyebb fajsúlyú daraboknak van igazi közönségsikerük.

Ugyanerre volt bizonyosság az 1956. január 21-én színrekerült „A fősvény” is. Előtte január 13-án az Ismeretterjesztő Társulat klubjában szereplők, rendezők, irodalombarátok és a közönség képviselői vitát rendeztek a darab mondanivalójáról. A darabot a társulat tagjai nagy ambícióval játszották. Színlapját az adattárban közöljük. (22.)

Február 18-án a Zeng az erdő c. operettet mutatták be. Ezt azért emeljük ki, mert ez volt a társulat 1956. évi fesztiválra kiválasztott darabja. Az Irodalmi Újság 1956. június 16-i számában Máriássy Judit az akkoriban szokásos Petőfi klub-i hangvétellel emlékezik meg a kecskeméti színház fesztiváli szerepléséről.

A kecskeméti színházat nem lehet és nem is szabad megítélni a Zeng az erdő után. Egy nagyszerű muzsikához — a Farkas Ferencéhez — két szerző: Baróti Géza és Dékány András valami olyan hajmeresztően együgyű és zavaros mesét talált ki, hogy dicséretére válik a színészeknek, amikor legalább hasonlítani próbáltak az élő emberekhez . . .

Vannak még gondjaink a színjátszás terén. De egyre inkább országos gondjaink vannak. Küzdeni kell az emberibbért a művészetben, a merészebbért a műsorválasztásban, a „jó helyezésért” a népek és színházak békés versenyében.

A fesztivált záró vitában, Both Béla, a Népművelési Minisztérium színművészeti főosztályának vezetője ezzel szemben éppen ellenkező véleményt adott a kecskeméti társulat fesztiváljátékáról.

Nagy sikert aratott a kecskeméti színház előadása, az egyetlen operett, amelyet a fesztiválon láthattunk, a Zeng az erdő. A siker tényezői: elsősorban a műfaj és a darab szeretete, amely az egész rendezésből, a színészek hozzáállásából kiderült, a mértéktartás, amellyel elkerülték a régi rossz operettjátszás számos buktatóját, a hangulatos díszletek, a játéktér lehetőségeit jól kihasználó, az

alakok mozgatóját, a figurák megformálását hozzáértéssel irányító rendezés — Gyökössy Zsolt munkája — és főképpen az, hogy általában tehetséges színészek jól megformált figurákat vittek színpadra.

Ezután névszerint kiemeli Gyólay Viktóriát szép hangjáért, Oláh Györgyöt és Csorba Istvánt humoráért, Hegedűs Erzsit, Medgyessi Máriát, Jánoky Sándort igaz játékukért.⁶⁶

Egy kissé vissza kell mennünk az évad történetében, mert a Zeng az erdő után, amely a februári kecskeméti bemutatón nem, csak a fesztiválon keltett vihart, volt a szezonban olyan bemutató, amely azonnal országos problémát támasztott. Móricz Pillangó c. kisregényének színpadi változata okozta a pro és kontra vélemények összecsapását. Gyökössy Zsolt, a színház rendezője írta át színpadra a regényt. Március 17-én volt a premier, azon az illusztris író leánya, Móricz Virág is jelen volt. Neki nem tetszett az átdolgozás. Véleményét és hogy mit érzett a darab láttán, az Irodalmi Újság 1956. március 24-i számába meg is írta Pillangó sirató címmel.

Szerettem volna — írja többek közt — ha más kiált, amíg én sírhatok. Merényletet követtek el apám legkedvesebb gyerekén! A Pillangón! Láttatok már tollseprőt fülemüle tollból? És az emberek százai bámészkodnak, nevetnek, csak úgy zúg a taps a feldrótzott mondatoktól.

Ezekután sorra veszi azokat a jeleneteket, amelyeket — használjunk egy megkerülő semleges szót — sikamlósaknak tart, bár elismeri, hogy egyes szereplők kiszólásai a regényből valók. Végül így fejezi be:

Aki ezt a darabot látta, még nem tudja, mi a Pillangó. Oh ha tudná, nem játssza el s nem tapsolja végig . . .

Az Irodalmi Újság április 14-i számában Toma Ádám szatirikus hangon foglalkozik a kérdéssel. Szatírája éle a kecskeméti közönség és az ellen az ankét ellen irányul, amelyet az Ismeretterjesztő Társulat klubjában tartottak és amelyen kifejtették, hogy nincsenek egy véleményen Móricz Virág megállapításaival. Egyik középiskolai igazgató megjegyezte, hogy „nincs ebben a darabban egy szemernyi pornográfia sem.”

A sajtócsata megmutatta, hogy az új színházlátogató közönség mennyire összeforrott színházával. A sajtótámadások után a színház igazgatósága egyre másra kapta a közönség hűségét és bizalmát tanúsító leveleket üzemek és vállalatok színházlátogató dolgozóitól. A Bács-Kiskun megyei Színház és Mozi 1956. évi 10. száma egész sereg ilyen nyilatkozatot közöl. A hozzászólók egytől egyig a színháznak adnak igazat a Pillangó-kérdésben. Műsoron is maradt a darab az évadzáró Cigánybáró színrekerüléséig.

Az állami színház a megye központi színháza

A művelődési intézmények decentralizálása során az állami színházak közvetlen felügyelete és anyagi ellátása a megyei tanácsok hatáskörébe került. Mint az ország többi megyéjében itt is a megye központi színháza lett, a megye székhelyén működő Katona József Színház. A centralisztikus irányítás helyett a szocialista fejlődés kívánta a működési helyhez közelebb eső népi szervek beleszólási jogának biztosítását a színház ügyeibe is. Ez a változás lehetővé tette a helyi szervek előzetes kívánságának figyelembevételét a műsorpolitikában és ezzel szemben a színház jogos fejlesztési igényeinek kielégítését helyi forrásokból.

Úgy látszott zökkenőmentes lesz az átmenet. Augusztus második felében megtartották az évadnyitó társulati ülést. Megkezdtek az új szezon első darabjának próbáit. Barta Lajos: Zsuzsi c. vígjátéka volt az első darab, amelyet tájelőadáson mutattak be szeptember 1-én.

A Katona József Színház színpadán Jókai: A kőszívű ember fiai c. drámájának szavai hangzottak fel először ebben az évadban szeptember 28-án. Gyönyörű kiállítás, a színészek megdöbbenően mély játéka jellemezte az előadást. A siker a színházhoz, Jókaihoz, de a szépet értékelni tudó kecskeméti közönséghez is méltó volt.

Az országos események azonban tragikus fordulatot vesznek. A felszín alatt buzog valami nyugtalanító. Kecskeméten október elején még megtartják a Hírös Het-et. A színháznyitó sikerdarab után, október 19-én van a következő bemutató, Kálmán Imre: Marica grófnő-je. De egy hét múlva nincs színjátszás, se munkás köznapi élet. Megrongált hősi emlékek, szétszórt íratok, könyvek, majd további pár nap múlva lövedék rongálta épületek árulkodnak

arról, hogy a félrevezethető tömegeket határon túli erők miféle kalandokba próbálják sodorni. A közbiztonság, a közellátás bizonytalanná válik. Nincs mozi, hangverseny, színház. A helyi lap, amelynek neve Petőfi Népé-re változott, végre hírt ad a mozielőadások és hangversenyek újrakezdéséről. De a színházról nem közöl egyetlen sort sem. A színházak államosításának első tíz esztendejéről számot adó országos kiadvány is csak tájbemutatókat írhat a Kátana József Színház javára 1956 utolsó hónapjaiban.⁶⁷

Karácsony tájt jelent meg a Petőfi Népé-ben a közönséget tájékoztató értesítés arról, hogy a színház december 29-én, 30-án és január 1-én du. 1/2 5-kor, Szilveszter napján du. 4-kor és este 9-kor tartja a Marica grófnő-előadásait. Amit októberben abbahagyott, most folytatja.

Hogy közben a kecskemétiak mit gondoltak a színészekről, arról Csorba István a Petőfi Népében nyitott „Heti konferansz” rovatban 1957. január 6-án a következőket írta: *„A helybeli színész az utóbbi két hónapban több nézőtől hallhatta: „Maga még él? Azt hallottuk, hogy maguk többen szavaltak, majd fejest ugrottak a háztetőről gépágyúval a szivarzsebükben. Majd akiket ezután főbelöttek, tüdőgyulladást kaptak s nyomban utána disszidáltak.” . . . Mi nem mentünk el. Nem léptünk át semmiféle határt! Nincs a négy világtájnak olyan légere, amelynek társbérlei szeretnének lenni. Nem az országból, a megyéből sem mentünk el.”*

De mégis elmentek, csak hogy nem a disszidálók útján, hanem vendégszerezni egy baráti országba. A Lengyel Népköztársaság kulturális ügyeinek minisztériuma hívta meg a társulatot, hogy játsszák el Gliwice város operettszínházában a Marica grófnő-t. Zenekarral, technikai személyzettel együtt 70-en indultak február 12-én. Kattowice volt a szálláshelyük, onnan mentek előadásokra. Nagy sikerük volt. A magyart mindig testvérének valló lengyel nép lelkesedését fokozta, hogy színészeink a darab prózai részeit lengyelül tanulták be és mondták.⁶⁸

A szezon további része már zavartalanul folyik. Új betanulásban hozzák A néma leventét, a Víg özvegyet. Június – júliusban Baján adják elő műsorukat. Bizonyosság a társulat előadásainak magas színvonala és ezzel a közönség tetszésének kivívása mellett, hogy a Kecskemétnél jóval kisebb Baján is sorozatokban adják darabjaikat. A Víg özvegy kilencszer, A Szabin nők elrablása hatszor megy egymásután. Természetesen be kell mutatniok a lengyelországi sikerdarabot, a Marica grófnőt Baján is. A bajai szezon befe-

jezése után a budapesti Vörösmarty-színpadon szintén előadták ezt az operettet. A Film, Színház, Muzsika 1957. júl. 16-i száma „Egy perc a kecskeméti színészekkel” címmel megemlékezik a fővárosi előadásokról és a címszerepet játszó Gyólay Viktória primadonna fényképét is bemutatja.

De hiába a sikerek, ez az év csak az ellenforradalom éve maradt. Megint akadt helyreállításra váró kárunk és veszteségünk. A színház is csak a következő évadban zökkenhet vissza a rendes kerékvágásba. 1957. szeptember 25 a kapunyitás napja. Kodolányi János súlyos mondanivalókat hordozó Földindulás-a a nyitó darab. A főszereplők közül kettő fővárosi vendég, de mindkettő régi ismerése Kecskemétnek. Böbéknét Berky Lili alakítja. Berky Lili, aki az elmúlt szezonban a Nagymamát játszotta és valamikor, első kecskeméti színpadra lépésekor Gyurkovics Micit. A másik vendég Páger Antal, aki a húszas évek elején rendes tagja volt a kecskeméti társulatnak. A darabot magát, amikor újdonság volt, látták már a kecskemétiiek. De az érdeklődés az új közönség részéről talán még nagyobb, mint annak idején a más összetételű régié volt.

Az előadást mind a helyi, mind a fővárosi sajtó elismeréssel fogadta. Kiss Istvánnak a Kiskunságban megjelent referációjából idézünk néhány részletet.

A nyitó darabnak már kiválasztása is szerencsés volt. . . . Ebben az évben a Néphadsereg Színháza újította föl a Földindulást a főszerepben Páger Antallal, aki 1939-ben is sikerre vitte a mű előadását. A felújítás is sikeres volt: kitűnt, hogy Kodolányi drámája az elmúlt 18 év folyamán sem veszített hatásából. Ma már történeti drámának érezzük, egy letűnt kor dokumentációjának. . . . olyan teljesítményt kellett nyújtania a dráma minden szereplőjének, hogy megállják a helyüket a vendégek mellett is. A helyi és a fővárosi sajtó egyöntetűen megállapította, hogy a vendégművészek alakítása nem „lóg ki” az együttesből, inkább a helybeli művészek nőttek hozzá.

Ezekután név szerint foglalkozik a helyi társulattól Labancz Borbála, Gyulai Antal, Hegedűs Erzsébet, Bodó Györgyi, Jánoky Sándor, Temes Gábor, Vízváry Júlia és Dobák Lajos alakításával. Megemlíti, hogy a tájelőadásokon Mojzes Mária és Surányi Imre játsszák a vendégművészek szerepeit.⁶⁹

A szezon egy másik sikeres előadását a Film, Színház, Muzsika értékelte. Lope de Vega: A kertész kutyája volt a darab.

Gyökössy Zsolt rendezte, egy kicsit a vidéki közönség közönyétől félve, néhol vaskosabb, harsányabb hangokkal ábrázolt, többet puffantak, ugráltak a színészek, mint amennyit a darab stílusa megengedne. Mégis győzött az előadás, mert kitűnően játszik néhány színész, elsősorban Bicskey Károly és Fogarassy Mária . . . Lope de Vega józan szolgája, Trisztán — Csorba István játszotta — most is megnevettette a közönséget, bár néha túlzott igyekezettel kereste a közönség kegyeit.⁷⁰

Ugyanez a hetilap november 15-i számában Hegedűs Erzsébet és Jánoky Sándor képét közli a „Viharos alkonyat” egyik jelenetében. A december 13-i szám a „Bástyasétány 77” előadásáról közöl képet és néhány elismerő sort. Az 1958. április 4-i szám a „Balaton szépe” bemutatójáról ír.

Ősbemutató volt Kecskeméten: Abay Pál, Csorba István és Horváth Jenő „Balaton szépe” című zenés komédiáját mutatta be a Katona József Színház. Régi, jólismert, de úgy látszik elnyűhetetlen vígjátéki ötletre építették a kissé sovány, cselekményt, melyet Horváth Jenő kellemes, rutinos és bőkezűn mért zeneszámai kísérek.

Az első felvonás meglehetősen hosszadalmas, a másodikban már több ötlettel találkozunk . . . Van ebben a vígjátékban frissesség, mai hangulat, a zeneszámok sokhelyütt kitöltik a szöveg űrjeit, de még döcög, akadozik a cselekmény bonyolítása. (A szövegírók első színpadi munkája ez.) Bende Miklós rendezése ízléses, jólpergő, s a színészek érezhetően kellemes érzéssel játsszák szerepeiket. Krencsey Marianne megejtően szép, és játéka kellemes. Máthé Eta temperamentumos, kedves szubrett-primadonna, Sárosi Gábor finom karaktert rajzol, Csajányi György mulatságos, Mojzes Mária, Süle Géza, Karizs Béla és T. Szabó László helyükön vannak . . . A „Balaton szépe” siker lesz Kecskeméten.

Lehetetlen az évad minden játékát részletesen ismertetni. Az nem egy háromnegyed századot felölelő összefoglalás, hanem a napi sajtó feladata. Csáky Lajos, a helyi lap színikritikusa premierről premierre buzgón rójja hol dicsérő, nemegyszer hiányosságokra

rámutató beszámolóit. Erről az évadról összefoglaló beszámolót is írt, amelyet az adattárban közlünk. (23.) De még egy darabot, ismét a Film, Színház, Muzsika lapjairól vett sorokkal, szükségesnek látunk bemutatni.

Kecskeméten ünnepi esemény színhelye volt a színház. Bródy Sándor immár klasszikussá váló drámája, a „Tanítónő” ösbemutatójának ötvenedik évfordulóját ünnepelték a felújítással.

. . . Udvaros Bélának ez az első önálló munkája, amelyen azonban nyoma sincs az indulás bizonytalanságának. Ellenkezőleg. A biztos tudásra, felkészültségre és alapos színpadi ismeretre támaszkodó rendező már az első munkájában bizonyosságát adta annak, hogy az invenciózus művész a hagyományos játéktílus-adta keretben is érvényesíteni tudja a maga korszerű és modern-igényű gondolatait . . .

Labancz Borbála játssza a címszerepet . . . Bizony megkönnyeztette a férfiakat is. Dobák Lajos tetszett még hiánytalanul. Káplánja gyűlöletes és félelmetes . . . Csorba István, a főúr . . . Őt táncoskomikusként tartja nyilván a helyi közönség. Most végre alkalma volt bebizonyítani, hogy többet tud annál, mint amit felőle tartottak. Hegedűs Erzsébet Nagyasszonya kitűnő lélekrajz: Helyenként igen jó volt Fekete Tibor, a Tanító, Bodó Györgyi pedig a kántorkisasszony szerepében. Kiss László ifj. Nagy nehéz szerepében nem tud teljes illúziót kelteni.⁷¹

A tájelőadásokkal együtt ebben az évadban 680 előadást tartottak. 18 darabot mutattak be. Nemcsak ez a teljesítmény, hanem a társulat pénzügyi terve is túlfeszített volt. Egy tájelőadás bevételi előirányzata 3900 Ft volt, ugyanakkor a Faluszínházé ezer Ft-tal kevesebb. A közönség érdeklődése is hullámzó volt. A kitűnő Othello-előadás, amelyről a Theatre World is elismerően írt, csak 12 esten ment. Viszont a Tanítónő, vagy a Földindulás 20—30 telt házat vonzott.

A következő idényben Radványi László igazgató a kecskeméti igényeknek jobban megfelelő műsort állított össze, Hogy milyen sikerrel, arra nézve idézzünk néhány sort Kiss Istvántól a Kiskun-ság 1959. január—februári összevont számából:

. . . Jelentősnek tartjuk az évadnyitó darabot, Móricz Zsigmond ÚRI MURI c. drámáját . . . A mű 1928-ban került színpadra

a Vígszínházban, de Jób Dániel színigazgató által magával a szerzővel átíratott formában . . . Móricz később kijavította és a regény szellemében átírta a szöveget . . . Dr. Németh Antal rendező érdeme, hogy a dráma Móricz Zsigmond elgondolása szerint kerülhetett a színházlátogató közönség elé . . . A vendégművész, a Kossuth-díjas Tompa Sándor Csörgheő Csulija a művészi ábrázolás remek példája volt . . . Játéka magával ragadta . . . az előadás minden szereplőjét. Simon György . . . művészi átéléssel . . . keltette életre a főszereplő Szakmáry Zoltán alakját. Ugyanilyen átéltség jellemezte a Rédey Esztert alakító Dévay Camilla játékát is . . .

Október 10-én mutatkozott be a színház operettrészele Kálmán Imre CIRKUSZHERCEGNŐ c. operettjében. . . . A kritikusnak meg kell hajolnia a rendező és a színészek teljesítménye előtt. Az előadáson igen jól szórakoztak azok, akik az összefércelt cselekmény miatti bosszankodásukat legyőzve gyönyörködtek Kálmán Imre zenéjében, a színészek lelkes játékában, a szép ének- és táncszámokban, a finálékban és tömegjelenetekben. Ez színházunk új, tehetséges rendezőjének, Seregi Lászlónak az érdeme . . .

Október 31-én került sor Gimes Imre ISPÁN TERÉZ című háromfelvonásos drámájának az ősbemutatójára. A szerző a drámát csak második kidolgozásában kapcsolta az 1956-os októberi eseményekhez . . . A régi és az új harcát, a paraszti élet átalakulását, egy kulák család felbomlását és a „közös” gondolatát mutatja be . . . Annak ellenére, hogy a műnek vannak hibái . . . mégis igen jelentősnek tartjuk színrehozatalát: mai életünk égető kérdésére figyeltünk fel benne. Színházunk igen helyesen járt el, amikor előadta. Ezzel példát mutatott arra, hogy színházainknak elő kell segíteniök a mai magyar drámairodalom megteremtését . . .

Az Ispán Teréz színlapját az adattárban közöljük. (24.) Az évadnak több feledhetetlen élményt nyújtó előadása volt. Ezek egyike Kohout Ilyen nagy szerelem c. drámája. Különösen a három főszereplő: Medgyessi Mária, Simon György és Baracsi Ferenc játékára ragadta el a közönséget. Színlap az adattárban (25.) Schiller Stuart Máriaja szintén a nagy előadások közé tartozott.

Három kitűnő színészi teljesítmény teszi emlékezetessé a kecskeméti bemutatót. Göndör Klára játssza Erzsébetet, mindvégig egyenletesen és elhihető erővel. Kiváltképp az utolsó felvonásban remek,

amikor nemcsak színészként, de a királynő helyén, környezete előtt is játszik, adva a tétova, talányos, de emberséges uralkodót, leplezve a gyilkosságra is kész zsarnokot. Mária — Dévay Camilla. Fenséges és szép asszony az ő Máriaja, akinek bátorsága és erkölcsi fölénye különösen az Erzsébettel való találkozás jelenetében igazán meggyőző. Színészi játékerejét bizonyítja, hogy fölényben van és marad minden harsányság nélkül . . . Dobák Lajos pompás Leicester . . . Játékának ezer árnyalata teljes drámai hitellel állítja elénk a szerelmét gyorsan és könnyen eláruló, szerelmesnek mégis megmaradó embert.⁷²

Az év változatos műsorából nehéz kiemelni, hogy melyik is volt a legsikeresebb. Visnyevszkij: Optimista tragédiája talán, amelynek komisszárlány szerepét felváltva játszotta Labancz Borbála és Medgyessi Mária. Vagy a Szentivánéji álom, amelynek műsorra tűzését sikertelenségtől tartva halogatták és végül Németh Antal kitűnő rendezésében az év egyik kasszadarabja lett.

Természetesen nemcsak színházi élet van Kecskeméten. Az ellenforradalom után felocsúdott dolgozó nép a károk helyreállítása után új tervek megvalósításába fog. Bővül a vízvezeték-hálózat. Készülnek a Leninváros terveit. Bővülnek a város gyárai és új gyárak települnek a régiéken túl: a szerszámgépgyár, rádiótechnikai gyár stb.

Az üzemek szaporodása és bővülése kihatással van a művelődési helyzetre. Sokan esti iskolákon tanulnak, hogy kiegészítsék félbe-maradt tanulmányaikat. Növekszik a szakszervezeti és közkönyvtárak olvasóinak száma. Látogatottak a mozielőadások, kiállítások. A színház 14 bérletsorozatában egy vasárnap délutáni előadást a tsz-tag bérlők részére tartanak fenn. A régebben Kecskeméthez tartozott kilenc községből autóbuszon hozzák be a látogatókat. Van, aki tájelőadáson művelődési házban, vagy falusi mozihelyiségben látott egy színművet, és bejön, hogy lássa milyen az a darab igazi színpadon.

A fél évszázada létesített Művésztelepen is újra pezsdült az élet. A helyben élő, vagy ide telepedett művészek rendszeresen megtartják évi tárlataikat. A volt városi, a felszabadulás után államosított zeneiskola mellett, tizenkét osztályú zenei általános iskola és gimnázium van a városban. Utóbbi Kodály Zoltán kezdeményezésére létesült. Talán ennek köszönhető a zenei érdeklődésnek a színházi kultúrához hasonló rohamos fejlődése. Két zenei bérlet sor van: egy felnőtt és egy ifjúsági bérlet. Megváltozott világszemlélet,

megváltozott élet. A felszabadulás után eltelt 15 év munkája minden téren eredményeket hozott.

A Katona József Színház nagy tervekkel néz az új, az államosítás óta számított tizedik, szezon elé. Seregi László főrendező már a nyári bajai vendégszereplés alatt mond egyet-mást nagyvonalú terveiről. Shaw: Szent Johanna, Max Frisch: „... és a holtak újra énekelnek”, olyan prózadarabok, amelyek közönségsiker szempontjából versenyképesek az énekes, táncos színpadi játékok mellett is. A színházi hetilap külön tudósítót küldött Kecskemétre a Szent Johanna bemutatójára.

Nem titkolt kíváncsisággal utaztunk Kecskemétre — kezdi Sándor Iván a beszámolóját. — A Szent Johanna a kecskeméti Katona József Színházban egy Shawt okosan megértő, tehetséges rendezőt kapott. Az együttes kultúrátlan küzdött a dráma sajátos színpadának helyes értelmezéséért. Seregi László felfogása a dráma hősről — teljes.

Ezután a címszereplő Labancz Borbálát emeli ki, mint aki alakításával művészpályájának szép állomásához jutott. Egy későbbi lapszámban Baracsi Ferencsel, aki a Dauphint személyesítette meg, külön foglalkoznak.⁷³ A mai magyar drámairodalom odaadó szolgálatáról és a társulatnak művészi elhivatottságáról tanúskodott Darvas József: Kormos ég c. drámájának bemutatása. Az előadásra Kecskeméten kívül is felfigyeltek. A kiváló teljesítményért a szereplőket a Művelődésügyi Minisztérium nívódíjjal jutalmazta.⁷⁴

Ez a szezon kiváltképpen bővelkedett érdekes bemutatókban. Döbbenetes felelősségre vonásuk volt a háborúért felelőseknek Max Frisch svájci író „... és a holtak újra énekelnek” c. drámája. Talán egy első világháború utáni néma film, Abel Gance J'accuse-ével lehetne hatását összevetni. Tabi László Különleges világnapja, mai életünk egy darabjának meggyőző színpadra állításával emelkedett ki a társulat együttesének produkciói közül.

Az operettegyüttesnek is volt különleges mondanivalója. Darvas József szövegátdolgozásában Kecskeméten játszották először Duna-jevszkij Fehér akácok c. operettjét. A kecskeméti sorozatos előadások után, a következő évadban tájon is színre került a hangulatos darab.⁷⁵

Egy kitüntető megbízás is jutott Kecskemétnek, illetőleg szín-

háza kitűnő rendezőjének, Seregi Lászlónak. Ő és a pécsi színház igazgatója képviselte 1960 elején a népi demokratikus országok moszkvai színházi kongresszusán hazánkat.

A következő évaddal is meg lehettek elégedve Kecskemét színházbarátai. Színre került két, „Magyarországon először” játszott mű: Gorkij Utolsó nemzedék-e és Capek Fehér kór-ja. Gorkij ismét nívódíjat hozott a társulatnak. De nagy siker volt a nyitó darabul választott V. Hugo: A királyasszony lovagja is. Ebben Seregi, aki eddig leginkább rendezőként bizonyította rátermettségét, mint színész aratott őszinte tapsokat. Darvas József ebben a szezonban Hajnali tűz c. darabjával folytatta kecskeméti sikersorozatát. De a könnyebb zenés darabokat kedvelő közönség is megtalálta a műsorban a magáét. A János vitéz és a Leányvásár, mint örök ifjú számok mellett színre került Scserbatov Dohányon vett kapitány-a, ősbemutatóként Ónody —Darvas Zöld láng-ja, továbbá Suppé Boccaccio-ja Huncut asszonyok címmel. Ennek rendezésre, díszletezésre is utaló színlapját az adattárban (26.) mutatjuk be.

Az 1961/62-ik év több meglepetést hozott. Ezek között elsőként említjük a Katona József születésének 170-ik évfordulója tiszteletére ismét műsorra tűzött Bánk bán-előadást. Tizenötször játszották. Ezzel a Kecskeméten tartott Bánk-bán-előadások száma elérte a 120-at. Az előadás előtt a „Katona József emlékévé 1961/62” c. füzetben Seregi László a repríz céljáról beszélt és arról, hogy mint rendező mit szeretne kihangsúlyozni a dráma mondanivalóiból. (Adattár 27.) Az előadást megtekintették a fővárosi színházi szakemberek és utána vita volt, amelyen értékelték a kecskeméti társulat teljesítményét. Az erről készült hivatalos kiadványból kivonatot közlünk a szereposztást feltüntető színlappal együtt az adattárban (28.)

A másik nem mindennapi vállalkozása volt a társulatnak Szimov: A negyedik c. drámájának magyar színpadra állítása. Magyarországon a kecskeméti társulat mutatta be elsőnek ezt a súlyos politikai és lelkiismereti problémát művészi eszközökkel megjelenítő darabot.

A Petőfi Népe kritikusa, Csáky Lajos mélyrehatóan elemzi a művet és azt, hogy színészeink hogyan oldották meg feladatukat. A kritikus írásából idézünk néhány részletet.

. . . A felelősségvállalás számonkérésének szigorúsága . . . szerencsés módon találta meg formáját abban az irracionálisnak látszó,

de lényegében nagyon is racionális keretben, mely a mű első két szakaszát adja.

Az újságíró (a negyedik) találkozik egy rég látott barátjával, egykori harcos társával . . . Kéri leplezze le a béke elleni merényletnek a tervét, a Szovjetunió feletti kémrepülés szándékát . . .

A modern drámaszerkesztés járt útja, gyakran választott módszere szerint a magashőfokú indítás lehetőségeit felhasználva gombolyítja visszafelé Szimonov a jobbra tolódott és erkölcsileg önmagával konfliktusba került újságíró életútját. A három bajtárs a koncentrációs táborból . . . szabadulás pillanatában meghalt. Az ő életük áldozata tette lehetővé (a negyedik) számára, hogy megszabaduljon a fasizmus poklából a háború utolsó óráiban.

A három (halott) bajtárs a lelkiismeret ítélőszéke elé idézi az önmagával vívódó újságírót, a tőke bértollnokát . . . Csakhogy az ilyen drámaszerkesztési mód elengedhetetlenül egybe van kötve egy nagyon határozottan és világosan megformált színészi alakítással, azzal, hogy a főhős, akinek lelkéből kivetítődik a múlt . . . bírja is viselni a középpontba kerülésnek a terhét . . .

Mezey Lajos alakításában általában megtalálhatók azok a lehetőségek, melyek valóban nagy színészi teljesítménnyé tehetnék játékát. Mezey azonban kissé idegenül mozog az egyébként alkatára szabott szerepben . . . Ez az oka annak, hogy . . . a szerep jelentőségét csökkenti, főhősből mellékszereplővé halványodik . . .

A rendezés egységes stílusra törekszik . . . Udvaros Béla ízlésesen szép, bár érzésünk szerint, néhol indokolatlanul tompított rendezése nagy élménnyé teszi az előadást . . . A rendezés különösen azokban a pillanatokban mutatja meg oroszlánkörmeit, amikor a három rég meghalt barátot idézi a színpadra . . . Major Pál a másodpilóta szerepében különösen plasztikus mai figurát visz színpadra. Rendkívül rokonszenves Perlaky Irtván és Pathó István, minthogy jók a tanúként megidézett, a főhős múltjának részeit képező alakok megformálása közben Jánoky Sándor, Gyulai Antal, Simon György, Fekete Tibor, Karizs Béla is. Dévay Kamilla az első jelenetekben valami erőltetett hangvételt kényszerít magára, a dráma végső jeleneteiben azonban megtalálja a megfelelő hangot . . . Jó Zilahy Hédi, Szokoly Gyula és általában gyöngeségeivel együtt érezni lehet az igazi színészi munka szívdobogását az egész együttes játékában.⁷⁶

Azután egy-két pihentető darab. Planquette: Cornevillei harangok Kiss Ferenc vendégszereplésével. Németh—Perényi Simonyi óbester-ének ősbemutatója. Beaumarchais vígjátéka „A sevillai borbély”. Utána a hagyományá váló évenkénti Shakespeare-darab. Ezúttal a „Rómeó és Júlia.” A rendezőnek mindenáron újítani akarása rontott a dráma hagyományos hatásán és sikerén. Ezt Csáky Lajos, a megyei lap színikritikusa is kifejezésre juttatja.

... Vitába kell szállnunk elsősorban tehetséges fiatal rendezőnk, Lovas Edit elgondolásának néhány vonásával. Ő azt mondta: a mai közönséggel egy olyan Rómeót és Juliát akar megismertetni, amelyben világosan kidomborodik a műből áradó optimista végkövetkeztetés... Ennek megfelelően a drámai művet megszólaltató hangszereknek olyan hangolást kíván adni, mely lényegében optimistává tenné a művet. Ez természetesen nem ríkerülhet, hiszen Rómeó ér Julia... tragikus befejezésével nem állítható a színműveknek abba a sorába, ahová azt hangjának és hangvételének Lovas Edit által meghatározott tónusa tenné...

A hármas tagozású Csinádi István által tervezett shakespearei színpad lehetőségeinek kihasználása tekintetében is nem egyszer vétett a logika törvényei ellen a rendező. A harmadik szintnek szánt zenekari árok fölé épített lejáratok néha logikátlanul kapcsolódtak a cselekménybe, ugyanakkor alig használta ki a rendező a háttérben eléggé zavaros színpadi építmények adta lehetőségeket...

Elsősorban a két címszereplőről kell beszélnünk. Dévay Kamilla Júlia szerepében nagyszerűen keltette életre a shakespearei vers minden csillogó szépségét, báját. Kár, hogy a rendező néha teljesen megmerevedett állóképre kényszerítette... Pathó István Rómeó szerepében a nagy feladat miatti elfogultsággal bírkózva, egy-egy jelenet erejéig teljes hitelű alakítást adott... Számos epizódalak közül kiemelkedően csillogó, igazi shakespearei stílusban csak Fonyó József, Fekete Tibor és Major Pál élte át szerepét. Színpadi szerepléseik a tragédia legszebb pillanatait idézik.

Befejezésül azért a szigorú kritikus oszt még néhány elismerő szót más közreműködőnek is. Dícséretet kap Perlaky István Páris-a, Demeter Hedvig dajkája, Simon György Lőrinc barátja. Említésre

érdemesnek találja Márton Aladár szép és korhű jelmezeit. Róna Frigyes karnagy érdekes, modern hangvételi kísérőzenéjét.⁷⁷

A célkitűzésében elismerésre érdemes szízeszton ezentúl is nyújt még figyelemre méltó produkciókat. Felújítják a halhatatlan muzsikájú, Jókai humorával és mesélő kedvével fűszerezett Cigánybárót. Utánjátszának egy nagy fővárosi sikert, Mesterházi „A tizenegyedik parancsolat” c. művét. Még egy színvonalbeli továbblépést jelentő repríze volt az évadnak. Új, alapos betanulással műsorra tűzték A. Miller: Édes fiaim c. drámáját. Az utolsó magánigazgató idejében az akkor szokásos kevés próbás, gyors betanulós módszerrel már játszották Kecskeméten ezt a haladó szellemű darabot. A VAOSZ* helyi csoportja vállalta akkor egyetlen előadásra telt ház szervezését. A felújításkor külső patronálásra nem volt szükség. A bérlők tizennégy csoportja sorozatos előadást tett lehetővé. Csáky Lajos a Petőfi Népe színikritikusa beszámolójában rámutat arra, hogy ez a darab volt Magyarországon az első mű, amely megismertette a magyar közönséggel Artur Millert. Azután így folytatja:

... Egy család széthullása, a sokat propagált amerikai élet ízekre bontása, ez a tartalma, politikai-művészi programja ennek az izgalmas, fordulatokban bővelkedő darabnak, amelyben Miller ítéletet mond a nyereszkesedés, a látszat hazug hajhászása, a tőkés társadalom jó néhány vonása, jellegzetessége fölött . . .

Miller nemcsak típusot mutatott be, hanem olyan egyéni vonásokkal is gazdagította Joe Keller alakját, amelyek sokoldalúan hitellessé teszik cselekedeteit, anélkül, hogy privát tragédiává szűkítenék a főszereplő bukását . . .

Az előadás, amelyet Seregi László rendezett, igyekszik jó tempót teremteni. Sajnos, nem minden esetben tudja visszaadni a jellemnek azt a sokrétűségét, lélektani alapozottságát, mellyel Miller sajátos drámaírói módszere segítségével igazi feszültséget tud teremteni. A Joe Kellert alakító Simon György, ha meg is mutatja a társadalom alacsonyabb régióiból kemény harccal, majd később a háborús konjunktúra szárnyán gyorsabban felfelé törekvő gyáros egyik arcát, a másikat, a ravasz és számító kapitalista visszatartó vonásait kevésbé domborítja ki. Annál egyszerűbb eszközökkel és annál határozottabb koncepcióval építi fel Seregi

* Városi Alkalmazottak Országos Szövetsége

László, mint a darab egyik szereplője, Chris Keller megszemélyesítője, az idősebbik fiú sokszínű, ellentmondásos figuráját. Kitiűnő teljesítményt, hiteles alakot teremt Göndör Klára a feleség szerepében . . .

Az epizódisták közül nehéz bárkit is kiemelni. Tulajdonképpen mindenki: Mezey Lajos csakúgy, mint Demeter Hedvig, éppúgy mint Tiszai József, vagy Kovács Mária, a helyén van. Zilahy Hédi valamivel halványabb, mint kellene.⁷⁸

Feydeau Osztrigás Mici-jével, nyári hangulatot teremtve, fejezte be az évadot a társulat és pár hetes szezonra átköltözött Bajára.

Az 1962/63-as évadot október 27-én „Az ember tragédiája” előadásával kezdi a társulat. Nagy vállalkozás. Udvaros Béla, a darab rendezője így nyilatkozik a bemutatás céljáról:

Az előadás drámai központjában Ádám, az emberiség reprezentánsa áll. Küzdelme, Luciferrel, Évával és az Úr által képviselt természeti erővel konfliktusokkal zsúfolt. Sok csalódása, bukása ellenére azonban rájön, hogy a forradalom jövőjébe vetett hit, a nő és a szerelem megváltó hatalma, és a küzdés ereje adja az emberi élet értelmét.

E három gondolat előtérbe állítása biztosítja a mű és az előadás korszerű eszmei mondanivalóját.

Ádámot Simon György, Évát Bege Margit, Lucifert Bárdy György játszotta. A színek változatos során mellettük fellépett a társulat valamennyi tagja. A zenekar stílusosan festette alá az egyes jeleneteket Farkas Ferenc zenéjével.

A színházi hetilap igen szépen értékeli a tragédia előadását.

Udvaros Béla rendező nagy mértéktartással lemondott a tragédia kínáló „látványos” elemeiről. Igyekezett a nézők figyelmét a gondolati elemekre irányítani . . .

Legnagyobb színészeink is hatalmas munka és fejlődés során . . . jutottak el Ádám alakjának teljes megelevenítéséig. Simon György jól indult a cél felé, alakítása a hatalmas erőpróba okozta gátlásoktól felszabadulva, kiforrva a színjátszásunk jelentős Ádámjai közé fogja emelni. Erő, hit, férfias rajongás árad belőle, dikciója tiszta s szépen formált.

Bárdy György megoldotta sajátosan nehéz feladatát. Lucifer szokott külsőségei, maszkja, palástja és kardja nélkül is az volt, aminek Madách megálmodta: gonosz, a jónak kibékíthetetlen ellensége. Olyan ellenfél volt, aki nemcsak az emberi lét határait, de erejét is felméri, nem fölényesen, hanem szinte rivalizálva, önnön bukását is rettegve harcol ellene.

Éva valóságos szerepe a tragédiában nem hasonlítható a két küzdő félhez . . . A rendezés ennek szellemében nagyobb hangsúlyt és szuggesztív karakter-formálási lehetőséget nem adott Bege Margitnak, aki művészi egyszerűséggel, helyenként gyengéden és meghatóan tolmácsolta szerepét. sohasem térítve el a figyelmet Ádám és Lucifer harcáról.⁷⁹

A szezon többi színlapját szemlélve soknak tetszik a tragédia kihangsúlyozása. De talán megérdemli ezt ez az irodalmi alkotás, amely most újrátázza külföldi diadalútját, többek közt a Szovjetunió 1971. évi magyar dráma hónapjának is egyik sikerdarabja volt.

Pedig itteni sikere évében akadtak színpadunkon versenytársai, Ebben az évben újították fel az Ármány és szerelem Schiller-dramát. Bemutatták Dobozy Gyula érdeklődést lekötő mai tárgyú színművét, a „Holnap folytatjuk” címűt. Eredeti bemutatókban sem volt hiány. Magyarországon először itt játszották Marcell Achard: Féleszű lányát. Tamási Áron poétikus Boldog nyárfalevél c. játékának itt volt ősbemutatója. H. Márjás Magda: Nyiss ajtót, ha kopogtatnak c. drámája első előadását szintén a kecskeméti színpadon érte meg.

A Bánk bán és Az ember tragédiája után, a következő 1963/64-ik színiévad Vörösmarty: Csongor és Tünde c. drámai költeményével kezdődött. A három remekművet megszoktuk nyomtatásban egy kötetbe kötve kézbe venni. A direktió talán azt gondolta, legyen a három nagy alkotás három egymásután következő évben egymás mellett. A Bánk súlyosveretű történelmi szavai után, Az ember tragédiája filozófikus história tanítása, és végül a Csongor meseköntösben járó szépséges verssorai.

Minden országot bejártam,
Minden messzi tartományt,
S aki álmaimban él,
A dicsőt, az égi szépet
Semmi földön nem találtam.
Most mint elkapott levél,
Kit süvöltve hord a szél,
Nyugtalan vagyok magamban,
Örömemben, bánatomban,
S lelkem vágy szárnyára kél.

A társulat elsőrendű erői keltették életre az ősrégi mese motívumaiból felépített darabot. (Adattár 29.) a népmeséhez illően leegyszerűsített díszletek, világítási effektusok fokozták a hatást. Az ősbemutatók sora is folytatódott. H. Márjás Magda: Örökösök c. tragédiája került színre. Priestly: Mr. Kettlee és Mrs. Moon botrányos esete, A Tolsztoj: A rakéta c. színműve Magyarországon először a kecskeméti színpadon kelt életre. A rakéta június 10-én, mint TV-fölvétel és -közvetítés nemcsak a Katona József Színház néhány száz, hanem az ország milliós TV-nézőközönsége elé került. Több klasszikus operettet is műsorra tűztek. Ezek közül Hervé: Nebáncsvirág c. műve 14 bérleti előadáson kívül 6-szor bérletszünetben is színre került.

Ennek az évadnak utolsó darabja O'Neill Vágy a szilfák alatt c. drámája volt. A fővárosi színházi hetilap két ízben is ad képes beszámolót a sikerült előadásról.⁸⁰ A V. Gy. jelű második közleményből vettük az alábbi részleteket.

A rendezőnek, aki O'Neill műveit valósággá formálja a színpadon, nehéz dolga van. Döntenie kell, hogy az álom szövedékeiből melyek legyenek a színpadon a legláthatóbbak. Seregi László világosan határozta meg feladatát. A föld- és vagyonszegység került előtérbe . . . A rendező másik elképzelése is nyilvánvaló: az egyszerűség. Ezt az Amerikában már csak a Disney-land-ben látható farmernépet közelebb kellett hoznia egy csendes és derült alföldi magyar város lakóihoz. Sajnos nem mindig szerencsésen . . .

Kár, hogy a színpadképek az állandó függönylebocsátás miatt szaggatottak, zavarják az előző hangulat továbbvitelét . . .

A vendégként színpadra lépő Gordon Zsuzsa sok női gyengédséget vegyített a komor, durva szívekbe. Alakításában a pénzsóvár, hataloméhes, mindenre elszánt asszony mindig önmagát adva járja végig kálváriáját, különösen a harmadik felvonásban marad emlékezetes a pusztulás teljes tudatának érzékeltetésével . . .

Jánoky Sándor, az apa alakjában a kelleténél több „emberiességet” sugárzott . . . Fekete Tibor alkatilag nem Jerry. Egészségesebb, természetesebb lény, mint ez a rajongó, furcsa kamasz . . .

A dráma indításában jó színeket hozott Bárdy György Simenonja és Major Pál Péter-alakítása.

A társulat, vagy inkább a direktió rájött az ősbemutatókkal járó munka különleges ízére. Folytatja erre irányuló törekvéseit. 1964. október 27-én Tímár Máté: *Élet a küszöb fölött* c. színművét mutatja be. Az író saját bevallása szerint ezzel a művével lépett először színpadra. Tehát nemcsak ősbemutató volt, hanem szerzőavató is. A siker az udvariasság jeleit mutatta a jelenlevő szerzővel szemben. Nem volt valami nagy eredménye Remenyik Zsigmond: *Saroküzlet* c. satírájának sem. Pedig ennek a műnek vannak kiaknázható lehetőségei. Török Rezső: *A gyereket a gólya hozza* c. zenés bohózat annál nagyobb tetszéssel találkozott. Sikerültnek lehet mondni Broszkiewicz: *Botrány Hellbergben* c. bűnügyi drámájának itteni első magyarországi bemutatóját. A szezon sorozatsikere Fényes Szabolcs: *Maya* operettje volt, amely december 18-tól január 14-ig volt műsoron. Az igényesebb közönség megértéssel fogadta Sarkadi: *Elveszett paradicsom* c. drámáját és Móricz: *Nem élhetek muzsikaszó nélkül* c. vígjátékának felújítását.

Az 1965/66-os évad nyitó darabja Lope de Vega: *A hős falu* c. drámája, amely nemcsak szép kiállításával és hatásos jeleneteivel, hanem szabadságot hirdető eszmeiségével is magávak ragadta a hallgatóságot. Sikere volt a két eredeti bemutatónak. Az egyik, Gyárfás Miklós: *Kényszer leszállás-a könnyed humorba ágyazott világnézeti vallomásaival*, a másik, Soós György: *Köznapi legendája az egymást segítő emberiség könnyeztető színeivel hódította meg a közönség tetszését*. Ide kell számítani Kristóf—Kosma: *Vörös posztó* c. zenés játékát, mint első magyarországi előadást. A nyugati haladó drámaidom kedvelői ebben az évadban Tennessee Williams: *A vágy villamosa* c. művében gyönyörködhettek.

Ezekén és a népszerű operett felújításokon kívül volt egy klasszikus csemege is, Shakespeare: Sok hűhó semmiért. A darab itteni felújítása már csak azért is érdekes volt, mert első magyar fordítása Ács Zsigmondtól való volt. Ács Zsigmond a kecskeméti kollégium diákja, később tanára volt. 1876-ig általában az ő 1858-ban készült fordításában került színre a vígjáték. Azután 1946-ig Arany László fordítását használták. 1946-ban a Nemzeti Színház számára Fodor József készített új fordítást. Ez a fordítás került előadásra Kecskeméten is.

Pétervári István a darab rendezője a műsorfüzetben a kecskeméti közönség Shakespeare-tiszteletével foglalkozik.

*Színházunk közönsége tiszteli és szereti Shakespearet — ez a tapasztalatunk. Mivel gazdag cselekménye, fordulatai lebilincselik nézőink figyelmét, magukkal ragadják képzeletét. Zseniális alkotónk ebben a darabjában sem kíméli csodálatosan gazdag meseszövő fantáziáját . . .*⁸¹

Korán, már szeptember 16-án kezdődik az 1966/67-es színiévad. A megnyitó sokat ígérő, Romain Rolland: A szerelem és halál játéka, az első darabja a szezonnak. Egy tudós viharos alkonyata a francia forradalomban, vagy inkább feleségének drámája. Az aszszony ingadozik, hogy fiatal szerelmese, vagy elvei mellett hősiesen kitartó férje mellett maradjon.

Érdekes kísérlet történik a szezon elején a közönséggel való kapcsolat erősítésére. A Hazafias Népfrent klubtermében megbeszélést tartanak a színház eddigi munkájáról és jövő feladatairól. Radó Vilmos igazgató ismerteti az elmúlt évek eredményeit. Turián György főrendező pedig a tervekről szól. A jelen voltak, közéleti személyiségek és különböző társadalmi rétegek kiküldöttei kimondják a színházbarátok körének megalakítását. A körnek az lenne a feladata, hogy tagjai ismerőseik körében és munkahelyükön tovább népszerűsítsék a színház munkáját és próbáljanak az eddigieken túli rétegeket is megnyerni a színházlátogatásnak.⁸²

A szezon a meghirdetett tervnek és elveknek megfelelően alakul. Ábrahám: Viktória operettje után Szophoklesz: Elektra-ja kerül, egy kicsit a görög színpadok példájára, a nézőtérbe nyúlóan átépített Kecskeméti színpadra. A sötét drapériák közt görög oszlopok, épületrészek, szobrok szimbolizálják a kort, amelyben a sorstragédia leperreg. Dévay Camilla és Moór Marianne játsszák megrázó

erővel a két női főszerepet. Wilde Bunbury-jának zenés változata, Gyárfás: Egérút c. vígjátéka, az Ördöglovas, a Nyitott ablak és más hasonlóknak nyújtottak szórakozást a könnyű műzsa kedvelőinek. A szezon végére jutott egy ősbemutató is: Szűcs György: Szeretni tudni kell vígjátéka. Shakespeare-től ebben a szezonban A vihar került sorra. Prosperót, Ódry Árpád egyik nagy sikerrel játszott szerepét itt Perényi László adta nemes méltósággal.

Az 1967/68-as évad a közönség érdeklődésének jegyében indul. A pesti bemutató nagy népszerűsége és rádióközvetítés után közvetlenül találkozhat a kecskeméti színházlátogató közönség a Shaw: Pygmalion-jának felhasználásával készült musicallal, a My fair lady-vel. Természetes, hogy ez nemcsak bérletes, bérletszünetes telt házakat is vonz és majdnem egy egész hónapot kitölt. Utána az eredeti bemutatók sora következik. Az első, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulójának megünneplésére, a színház dramaturg-rendezőjének, Osztovics Leventének színpadi krónikája, amely Fagyejev: Tizenkilencen c. regényét jeleníti meg színpadon.

A fővárosi színházi hetilap referense a társulatnak a pesterzsébeti kultúrotthonban tartott vendégjátékában látta a darabot és arról elég részletesen számolt be. Idézünk cikkéből.

A szovjet irodalom klasszikus alkotásának, Fagyejev regényének nyomán írt „színpadi krónika” az eredeti mű népszerűsítéséhez eredményesen hozzájárulhat ugyan, de lényegét, művészi színvonalát tekintve — már a vállalkozás eleve reménytelen volta következtében is — csak megközelítő kivonat lehet. Osztovics Levente elismerésre méltó szerénységgel, a vállalt nehézségek tudatában fogott munkájához: első sorban a regény alapeszméjének visszaadására törekedett . . . A műsorfüzetben adott megfogalmazás korrekt, meggyőző: „Hibátlan hősökkel nagy dolgokat véghezvinni — mesebeli álom. Esendő, gyarló emberekkel — valóság.” A karakterek markáns kirajzolására törekedett . . .

A cselekmény sodrásában azonban néhol elvesztette a szálakat, megfeledkezett az indítékok logikus összefüzéséről. — A kultúrterem nem túl kedvező körülményei között is megállapíthatjuk, hogy Turrián György rendező gonddal, lelkiismeretes munkával állította színre az adaptációt, gördülékeny és a hangsúlyos részeket tekintve hatásos előadást produkált . . . Színészvezetési munkájáról maradéktalan elismeréssel szólhatunk. Csak azt fájjaljuk, hogy . . .

Mecsik alakjára nem talált megfelelőbb szereplőt: Sas József alkattilag sem fedti a figurát.

A jó alakítások közül is kiemelkedik Fekete Tibor mélyen átélt, sokoldalú, a mű és az alak lényegét tolmácsoló játéka . . . Közvetlen mellette említjük Jánoky Sándort, aki az öreg forradalmárt, a végül is gyáván megfutamodó Pikát úgy állítja elénk, hogy szinte a régi és az új Oroszország egyik megtestesítőjét látjuk benne. Kettejük mellett Moór Marianne árnyalt Várja alakításában találkozhatunk még annak a költőiségnek a nyomaival, amit az átdolgozás egészében hiányoltunk. Gyulai Antal, Mezey Lajos, Piróth Gyula egy-egy markáns karakterrel járult hozzá az előadáshoz. Forgács Tibor Levinszonját jobbára csak külsőségeiben éreztük kielégítőnek.⁸³

Egy héttel később a lapban Kürti László egy másik kecskeméti, méghozzá ezúttal ősbemutatóról számol be „Egyszál magam. Új magyar dráma Kecskeméten” címmel.

Nehéz elkerülni az ünnepélyes alaphangot, — írja — de tán nem is szükséges, amikor olyan új színpadi szerzőt köszönt a kritikus, aki máris csaknem teljes drámaírói fegyverzettel rendelkezik. Örömet tetézi, hogy olyan színházi gyakorlat segített a dráma megszületésében, amely bár természetesnek látszik, mégsem elég gyakori még. Az történt ugyanis, hogy a kecskeméti színház vezetői felfigyeltek egy fiatal írónőre, úgy látták, hogy regényének témája, főhősének jelleme, tragikuma színpadi lehetőségeket kínál, rábeszéltek tehát az erőpróbáló kísérletre. Aztán meglepte őket magukat is az eredmény . . . Raffai Sarolta drámája . . . napjaink egész sor aktuális etikai-politikai kérdésére is választ keres . . .

Igazságtalanság volna itt most részletesen foglalkozni a színpadi rutin hiányának bizonyos következményeivel . . . Ezek itt valóban elenyésző jelentőségűek ahhoz képest, ami már elsőre sikerült, és amiben komoly része volt Osztoivits Levente dramaturgnak, és Pethes György rendezőnek. Pethes György friss ritmusú előadást hozott létre, amelyben minden szerep jó kezekbe került.

Dévay Camilla játékában finom összetettséggel érvényesült Anna jelleme. Porig alázottságában is erkölcsi fölényben marad, de a kiút lehetősége sem tudja esetségéből kiemelni . . . Minden arra szolgál a kitűnő színésznő eszköztárában, hogy közel hozza a nézőhöz ezt az önvallomás erejével megrajzolt nőfigurát. Vidnert, a

tantestület legrokonszenvesebb tagját Fekete Tibor alakítja — kitűnően . . . Gábort, a férjet Szilágyi Tibor játssza nagy erővel, de olykor a megutáltatás fölösleges túlzásaival. Dömök vázlatos képéhez nem volt könnyű a közeledés, Forgács Tibor szép orgánumát, jó megjelenését adta hozzá, de igazán nem tudott mit kezdeni vele. Az epizódisták közül nagyon tetszett Jánoky Sándor, Major Pál és Zsigrai Annamária, de szépen oldotta meg feladatát Mojzes Mária, Piróth Gyula, Borbíró Andrea, Bende Ildikó és Szabó Tünde is.⁸⁴

Az előadássorozat lezajlása után, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat klubhelyiségében a szerzőnő és a dramaturg részvételével író—közönség találkozó volt, amelyen a dráma létrejöttének műhelytitkait világították és vitatták meg.

A színházi hetilap a kecskeméti színháznak egy zenés előadásáról is megemlékezik, mint a színiévad sablontól eltérő egyik produkciójáról. A „Két éj Velencében” c. darabot mutatja be pár sorban és egy képben.

Kövesdi Nagy Lajos mai témájú, a műfajhoz képest modern hangvétellű operettjéhez ötletes címet választott. Nemcsak parafrálja Strauss címét, de a cím ígéretét is beváltja. A nászéjszaka küszöbén összevesző ifjú pár mindkét sorsdöntő éjszakája ugyanis Velencében játszódik. Az egyik Agárdon, a másik az Adriánál. Az is jó ötlet, hogy az eredeti Strauss zenét használják fel csak Jereb Ervin jazz-hangszerelésében. Gyökössy Zsolt, aki társszerzője, versszövegírója és rendezője a darabnak, igen mulatságosan szórakoztató előadást teremtett a kecskeméti Katona József Színházban. A szereplők közül leginkább Sas József markáns komédiázása tetszett. Rokonszenvesen játszott Balogh Rózsa, Perlaki István, Komlós József, Perényi László és Károlyi Mária. (B. T.)⁸⁵

A részletesebben ismertetteken kívül is volt kiemelkedő teljesítménye a társulatnak. Hadd említsünk egyet-kettőt ezekből is: Ben Jonson: Volpone felújítása, A. Miller: A bűnbeesés után és nem utolsósorban Pap Károly: Mózes, a szabadító ősbemutatója.

Az utóbbival érdemes egy kissé részletesebben foglalkozni. Két szempontból is. Az egyik, hogy ugyanebben az időben az egyik fővárosi színpadon Madách: Mózes-ét vitték könyvlapok közé zárt

börtönéből nagy sikerrel élő színpadra. S bizony bármilyen ígéretes írói tehetség volt is a tragikus sorsú Pap Károly, híre Madáchéval nem vetekedhetett. A másik ok, amely miatt a színház vezetőségének mérlegelnie kellett a bibliai ószövetségi tárgyú darab színrehozatalát, az a politikai szituáció volt, amelyet az izraeli közel-keleti agresszió teremtett. Csáky Lajos a bemutatóról adott tudósításában „kísérlet”-nek mondja a társulat vállalkozását, de olyan kísérletnek, amely megérte a kockázatot.

Milyen gazdag is a közelmúlt évtizedek magyar irodalma — írja — és milyen rövid, véges az emlékezés. Hiszen olyan ígéretes tehetségű magyar írónak az újra felfedezése is csaknem két évtizedet váratott magára, mint amilyen Pap Károlyé . . . A kecskeméti színház idei második ősbemutatójának kell tekintenünk a Mózes műsorra tűzését . . . Az első bemutatáskor 1944-ben aligha kerülhetett a mű a szélesebb közvélemény ítélőszéke elé.

A jól ismert bibliai történet jellegzetes mozzanatait . . . ragadja meg az író . . . Mózes alakjában a hivatástudat, a néppel azonosulás drámáját fejt ki . . . Olyan mellékszálak teszik még . . . feszültebbé a dráma első részének jeleneteit, mint az anya tragédiájának vázolója, vagy Mózes lelkében a fiúi szeretet összeütközése a fáraó felesége iránt érzett gyermeki hálójával.

A második rész . . . egyre inkább meggyőzi a nézőt, hogy Pap Károlynak megkötik kezét az ószövetségi mítosz fordulatai. Maga Mózes is mintha lélekben visszafejlődött volna . . . A befejező rész drámából krónikává válik.

A Kecskeméten bemutatott Mózes-dráma tehát értékekben gazdag kísérlet, vázlat csupán, melynek befejező része a megjelenítés tekintetében nem mérhető az első felvonáshoz. Torzó, mely csak sejteti egy teljes mű, egy ihletett alkotás befejezettségét.

A továbbiakban kiemeli Turián György érdemét a darab felkutatásában, színpadra alkalmazásában, irodalmi csiszoltságú, enyhén deklamáló játékmegoldás-módjában. Szilágyi Tibor Mózes-ével elégedett. Mojzes Mária az anyát adta drámai átéléssel. Göndör Klára vibráló idegességű Teje királynő volt. Jánoky Sándor kitágította epizódszerepének kereteit. Gyulay Antal nem mutatta eléggé a főpapi ravaszságot. Szabó Tünde itt-ott eltúlozta az elkényeztetett királylány szerepét. Mezey Lajos kissé fáradt fáraót ábrázolt. Érde-

mesek voltak megemlítésre kisebb szerepeikben: Piróth Gyula, Fekete Tibor, Major Pál, Bende Ildikó, Budai László.⁸⁶

A kecskeméti színház új drámaírója, Raffai Sarolta följebb lépett a beérkezettek lépcsőjén. 1968. április 4-én József Attila-díjjal tüntették ki. Nem véletlen, inkább színházunk nivójának bizonyítéka, hogy ugyanakkor az innen nemrég más színházhoz szerződött három színész meg a Jászai Mari-díjat nyerte el: Galambos Erzszi a Fővárosi Operettszínház, Koncz Gábor a József Attila Színház, Demeter Hedvig a Kaposvári Csiky Gergely Színház színművésze.⁸⁷

Raffai „Egyszál magam” drámájával a társulat Budapesten is szerepelt. 1968. ápr. 24 – 25 – 26-án a Fővárosi Operettszínházban adták elő. A színházi lap ekkor korábbi kritikájából idéz pár mondatot.⁸⁸

„Évad végi kérdéseink a színigazgatókhoz” c. körinterjújában Radó Vilmostól is nyilatkozatot kért a hetilap. Radó a társulatnak legnagyobb feladatot és kockázatot jelentő eredeti bemutatóról szólt.

„1. Kecskeméten 1967/68 – az utóbbi évek egyik legsikeresebb színházi évadja volt. A bérletben meghirdetett művek közül egy kivételével valamennyi darabot bemutattuk. Három ősbemutatónk volt: Fagyjev „Tizenkilencen”-jének adaptációja, Raffai „Egyszál magam” c. színműve és Pap Károly drámája, a „Mózes” városunkon túl is feltűnést kellett . . . A színház látogatottsága nagy mértékben megnövekedett. Az év első negyedében a színház bevétele kb. 150 000 Ft-tal volt nagyobb mint tavaly.

2. Legsikerültebbnek az „Egyszál magam” bemutatóját tartja. *„Az országos visszhang . . . megerősített bennünket abban, hogy a vidéki színházak is képesek alkotóműhelyt teremteni az új magyar drámák születésének. Ami vidéken igazán ritkaságszámba megy: az „Egyszál magam” túljutott az ötvenedik előadáson. Művészileg legkiérleltebb, legszínvonalasabb produkcióink közé sorolom a „Tizenkilencen” és Arthur Miller „A bűnbeesés után” c. darabjainak előadását is. Nagyot léptünk előre az együttes-játék kialakítása terén . . .”*

„3. A Raffai bemutatóról szinte valamennyi fővárosi lap megemlékezett. Nagy sajtója volt a „Tizenkilencen” és a „Mózes” előadásainak is, noha, főként az utóbbi esetében a kritika korántsem egyértelmű. Köszönjük ezt a figyelmet, mellyel a kritika bemutatóink iránt érdeklődött. Ugyanakkor tudjuk, ahhoz, hogy országos szinten foglalkozzanak velünk, eredeti bemutatókat kell tartanunk, vagy nagy sikerrel, vagy bukással,”⁸⁹

Ezután a színház jövő terveivel foglalkozott. Ebben is főként a tervezett bemutatókat emelte ki.

A megyei irodalmi és művészeti folyóirat 1968-ik évfolyamában érdekes vitairásokat találunk a vidéki színházak helyzetéről. Máté Lajos rendező nyitotta meg a vitát. Máté Lajos abban reménykedik, hogy idővel jobban ráirányul a figyelve a sajtónak, rádiónak, televízióknak a vidék értékeire. Ezzel kritikájuk is megbízhatóbb iránytűvé válik. Persze szó van cikkében a közönség ízlésének fejlődéséről is. A cikkhez hozzászól Mester László a Petőfi Népe munkatársa. A közönség ízlés- és igénykülönbségével foglalkozik. Próbát ajánl a bérletek kettéválasztására: klasszikus és szórakoztató bérlet, aki kívánja megszerezheti mindkettőt. Csorba István színművész a Fővárosi Operettszínházhoz szerződése élményeit ismerteti. Azt hitte könnyű dolga lesz, mert vidéken sok száz szerepet játszott... „*A pesti próbák gépies, lélekölő, rideg hétköznapjai arról győzték meg, hogy a nagy vidéki gyakorlat, ha nem is mesterré, de mesteremberré tette.*” „*Egy pesti főpróba után jön a honvágy a vidéki színház után.*” Dévay Camilla nem hivatalos, lírai hozzászólást ad Máté cikkéhez. Tizenegy év sokszor megható élményei kötik ehhez a városhoz, megyéhez, azért újra meg újra azt írja az eléje tett hivatalos papírra: „*Elszerződöm önökhöz, a következő évadra . . .*” Udvaros Béla a rendező szemével nézi a kérdést. Megállapítja, hogy a társadalmi tulajdonba vétel lényegi és alkati változást hozott az iparban, mezőgazdaságban, kereskedelemben és az élet minden vonalán. Viszont „*a színház lényegében ugyanabban a struktúrában maradt, amelyben államosították, — s különösen maradt vidéken!*” Ez vezetett a művészi egyenetlenségekhez, súlyos megalkuvásokhoz, amelyet Máté is megállapított. Szükségesnek látja, hogy a társulat szervezését az igazgató lássa el, de rámutat, hogy miféle szakszerűtlenségek mutatkoznak az igazgatói kinevezések tekintetében. Szabad versenyt javasol, ahogy az egyes gazdasági funkciók betöltésénél jól bevált. Különböző koncepciójú társulatok jönnének létre, megszűnnék az uniformizálás. Így tanulságosabbak lehetnének a csereelőadások. Azzal zárja gondolatait, hogy a megváltozott világ embere másféleképpen kíván szórakozni is, mint elődei.⁹⁰

Tényleg megváltozott a világ itt Kecskeméten is. A fennállásának 600-ik évfordulóját ünneplő városban egymást követik a jubileumi ünnepségek. Felavatják a Leninvárost. Új városrészek, középületek alapköveit rakják le. Jubileumi kiállítások nyílnak. Szüret az Aranyhomokon címmel megyére szóló ünnepség. A színház plakát-

jain itt is ott van a sötétebb felülnyomás alatt a bűvös 600-as szám. A szoborsétányon Katona József szobrához újabb, színházzal is kapcsolatban álló szobrok magasodnak: Kelemen László, az első magyarországi színigazgató, Kacsóh Pongrác, a János vitéz és más zenés játékok zeneszerzője, Kada Elek, a színdarabíró polgármester, kőbe faragva szemlélik a mai és a még elkövetkezendő utókort.

A színház a jubileum alkalmából évi műsorkezdő előadásául Illyés Gyula: Dózsa György c. drámáját választotta. Az illusztris szerző is jelen volt az előadáson. Fehér Sándor, a Hazafias Népfront elnöke az ünnepséget megnyitó beszédében őt is köszöntötte. A felszabadulás után Sárközi feldolgozásában már találkozott Kecskemét közönsége 1514 mártírsorsra jutott hőisével. Az az előadás — Veres Péter szavai szerint — az úri történelemhamisítás helyreigazítását hangsúlyozta. Illyés drámája ezenfelül lélektani mélységekig hatol mindvégig költői nyelvezettel. Az 1968. október 4-i bemutatóról a következőket írta megyei lapunk:

A Dózsa György bemutatása egyben azt is jelenti, hogy a színház az idén valóban a legszélesebb tömegekhez szól az ünnepi évadkezdés kapcsán a Dózsa bemutatásával. Illyés csak úgy, mint többi drámájában, azért vette kezébe a tollat, hogy a népnek felmutassa igazi hőseit . . . A színház mintegy hitvallását fejtette ki a Dózsa bemutatásakor, meghatározva kapcsolatainak milyenségét a közönség legszélesebb rétegeivel . . . Turián György azzal áldoz a modern színpadi dramaturgia divatjának, hogy mellőzi a súlyosan naturális részleteket . . . Sajnos, azonban a rendezőt is, a szereplőket is oly mértékben megbűvölték, lenyűgözték a dráma költői szépségei, hogy minduntalan megállásra kényszerítették a játékot.

A referens ezután egyes szereplőkről ad néhány szavas jellemzést. Fekete Tibor átéléssel formálta Dózsát, de játéka a dráma elején nem elég markáns. Csomós Mari egyszerű eszközökkel, halk tónusokkal hozza ki Anna figuráját. Perlaky István Lőrinc barátja egy tömbből faragott jelentős alakítás. Forgács Tibor az előadásnak leghibátlanabb jellemábrázolója volt Zápolya János szerepében.⁹¹

Egy-két csak szórakoztató darabtól eltekintve, a színház együttese szép játékrenddel járult a jubileumi év ünnepségeihez. Felújították Kálmántól a Cirkuszhercegnőt és Lehártól a Három gráciát. Molnár Ferenc külvárosi legendáját, a Liliomot, Latinovics Zoltán

vendégfelléptével mutatták be. Klasszikus színrehozatal volt Arisztophanész Lüsziisztraté-ja. Modernizált klasszikus Jean Anouilh Euridiké-je. Heltai Jenő: Néma levente c. verses vígjátéka ezúttal sem maradt hatástalan a költői finomságokat becsülni tudó közönség előtt. Dékány — Baróti — Vaszy: Dankó Pista c. zenés életrajzi játék, a zeneszerző dalainak felhasználásával készült és nagy közönségsikert aratott. Raffai Sarolta ebben az évben nem regényből átírt, hanem közvetlenül színpadra írt darabbal, a Diplomásokkal gazdagította a műsort. A jó téma színpadra alkalmazásában most is Osztoivits Levente, a színház dramaturgja volt a tanácsadója. Mint az Egyszál magam-at, ezt is műsorára tűzte a rádió és több más színház is. Miután Raffai Sarolta színpadi szerzői kvalitásaival első darabjával kapcsolatban részletesen foglalkoztunk, engedtessek meg, hogy ezúttal egy másik első színműves szerzőre irányítsuk a figyelmet. 1969. február 7-én mutatja be színházunk Végh Antal: Holnap — vasárnap c. drámáját. Végh első színpadi munkája ez, tehát megint szerzőavatás színhelye a Katona József Színház. Mester László így értékeli a bemutatót:

Sokszor leírták már, szükségtelen megismételni: a Kecskeméti Katona József Színház kötelességének érzi és bátran vállalja az új magyar dráma támogatását. Ezt a törekvést mind több siker kíséri.

Ez aligha csupán a szerencse dolga. Kudarcokon át vezetett ideig az út. A kudarcok tapasztalatai megtanították színházunkat arra, hogy a dráma kollektív műfaj. Kiváltképpen az első műves szerzők esetében. Nem elég elfogadni a kezdő drámaírók műveit, hanem együtt kell velük működni a végső forma kialakításában.

Ezek után az együttműködés sikerült példájának mondja az előadást. A sikerben egyforma részük van a szerzőnek, rendezőnek és a szerző elképzelte alakokat életre hívó színészeknek.⁹²

Az 1969/70-es színiévad október 3-án kezdődik Strauss: Egy éj Velencében c. klasszikus-zenéjű operettjével. Mint fentebb említettük, Két éj Velencében címmel, részben helyi erők műveként a kecskeméti színpadon eljátszották előzőleg a darabnak egy modernizált változatát. Ezt maga Radó Vilmos igazgató ítélte a műsor gyengébb számai közé tartozónak. Most újra a mintául szolgáló eredetivel találkozhatott a közönség. A műsor további része is olyan, hogy nehéz közüle kiválasztani egy korlátolt terjedelmű összefog-

laló beszámoló részére a kiemelendőt. Szép számmal vannak ismét eredeti bemutatók. A Forrás újból foglalkozik a kecskeméti eredeti bemutatókkal. „Kirakat — vagy az új magyar dráma támogatása?” a címe a közleménynek.

Előrebocsátom, — írja Mester László a közlemény szerzője, — hogy a címben feltett kérdés nem akar sanda gyanúsítás lenni. Nem a kecskeméti Katona József Színház vezetőinek szándékát, hanem az eredményt vonom kétségbe.

Ezek után statisztikát ad színházunk ősbemutatóiról. 10 évad alatt 30-nál több ilyen bemutató. Ebből 10 külföldi, legnagyobb-részt szovjet és más népi demokratikus országban született művek első magyarországi bemutatói. Több, mint kétharmadrészben magyar prózai vagy zenés mű. Megállapítja, hogy a kecskeméti színház elsők közt kezdte az új magyar dráma támogatását és következetesen kitart e mellett a kezdeményezés mellett. A továbbiakban a válogatás módját és mértékét bírálja. Sok a gyenge darab. Tamási Áron, Reményik Zsigmond, Pap Károly művein kívül csak Raffai: Egyszál magam c. darabja aratott őszinte sikert.⁹³

Ez a megállapítás kissé túl szigorú, bővül a sikeresnek mondható ősbemutatók száma, ha figyelembe vesszük, hogy közülök hány jutott a rádió és televízió műsorára. Ezek egyike az éppen ebben a szezonban bemutatásra került László király c. dráma, Czakó Zsigmondnak, a fiatalon, tragikus körülmények közt elhunyt drámaírónak, Petőfi és Jókai kortársának alkotása. A több mint száz éve megelevenítést váró művet Buda Ferenc, Kecskeméten élő költő alkalmazta élő színpadra. Az átdolgozó így nyilatkozik munkája értelméről:

Czakó Zsigmond drámája olyan művészi kvalitásokkal rendelkezik, hogy felújítása — amely tulajdonképpen ősbemutatónak számít — a pusztá értékmentés szempontjából is indokolható. Jól megrajzolt jellemei, Shakespeare-ből és a francia romantikusokból táplálkozó szenvedélyes drámaisága, helyenként Vörösmarty erejével ható, képekben gazdag, kifejező nyelvezte mindenképp előadásra érdemesítik.

Turián György rendezői jegyzeteiben meg ezeket olvashatjuk:

. . . Czakó, Lászlóban olyan országvezetőt álmodik, amilyen a XIX. században is kellett volna. A nemes emberi önfeláldozás jeleit ugyanúgy megtaláljuk a műben, mint a hősiességet, avagy az életben mindig, mindenütt jelentkező lírát.

De mindezek csak sejlettek a tömörített műből. Költőre volt szükség, aki Czakó sorait, megtartva annak nemes veretű archaizmusát — hol mai fülnek-értelemnek érthetővé teszi „lefordítja”, hol változatlanul meghagyta . . .

. . . Buda Ferenc erőt tudott venni költői fantáziáján, s úgy végezte el ezt a roppant nehéz költői-műfordítói-restaurátori feladatot, hogy mindig Czakó Zsigmondot engedte tolla fölött uralkodni.⁹⁴

Még két eredeti bemutatóval dicsekedhetett ez az évad. Csák Gyula: A nagy kísérlet címmel vígjáték formájában mutatja be korunk egyik problémáját: az érdemesség és az összeköttetések harcát. Galgóczy Erzsébet: A főügyész felesége c. tragédiában szintén súlyos társadalmi kérdést visz színpadra. Bemutatja, hogy egy tisztakezű tisztségviselőt hogyan sodor tudtán kívül a bűnösökkel cimborálás lejtőjére a hozzátartozók megnemértése és haszon után sóvárgása. Mindkét darabnak megérdemelt nagy sikere volt országosan is. Mindkettőt műsorára vette a televízió. Galgóczy Erzsébet drámájával szerepelt a társulat az 1970. évi debreceni fesztiválon is. A Shakespeare-kultusz sem maradt abba. Ebben az évben a Macbeth-et állították színpadra.

Volt egy különlegesen szervezett előadása az évadnak. Karinthy Ferenc: Budapesti tavasz c. színművét a BRG Kecskeméti Gyár-egysége dolgozói részére adták elő úgy, hogy teljesen a gyár munkásai, alkalmazottai töltötték meg a nézőteret. A hátralevő műsorból kiemelkedik Millöcker: Gasparone operettje és Tennessee Williams: Az ifjúság édes madara színműve. Ez volt a záródarab. Utána a társulat Bajára vonult leadni begyakorolt műsorának javát.

A bajai kapuzárás után néhány heti pihenés, azután évadnyitó társulati ülés, próbák. Az új szezon megkezdése tájelőadásokkal.

1970. október 1-én a megye központi színháza, a kecskeméti Kátóna József Színház Németh László: Cseresnyés c. művével várja a közönséget. Németh László és munkássága ismert Kecskeméten, sok híve is van itt. Nem csoda, hogy nagy várakozás előzi meg a bemutatót. Az évad első műsorfüzetében Orosz László irodalomtörténész előzetes tájékoztatót ad a színműről. Megállapítja, hogy nem legkiválóbb műve a szerzőnek. Tartalma a mai néző számára

csak emlék és történelem. Utal a főhős elmúlt szemléletével járó rendezői buktatókra is. (Adattár 30.) Cseresnyés a közélet visszáságaitól megcsömörlött birtokos. A háborúk előtt Kecskeméten felfedezett Kertmagyarország mintájára teremt magának és környezetének külön világot. Ez a megírás idején haladást jelentett. Azóta a történelem szekere átgázolt ezen a megoldáson. Erdei Ferenc is ezért revideálta a Futóhomok új kiadásában ezzel rokon elgondolását és tette a kertgazdasági elmélet helyébe a közösségi gondolatot. Németh főhőse megállt a holtponton. Az aktualizálási próbálkozások inkább rontottak, mint segítettek ezen. A színészek jó alakításai sem tudták alapvetően áthidalni ezt a buktatót.

Megint a kecskeméti kedvét kereste, mint az előbbi, Lehár: Pacsirtája, amely egy kissé népszínműre emlékeztető indításával, vidék, arató legények, marokszedő lányok, erre alkalmasnak látszott. Kitűnő énekes együttesünk nagy ambícióval, teljes felkészültséggel állt ki a poétikus mű sikeréért. Vessünk egy pillantást a színlapra! (Adattár 31.)

Az évad megszokottan változatos műsort hozott. A zenés darabok közül látványos kiállításával a Bál a Savoyban, mulatságos fordulatokkal a Charley nénije emelkedett ki. Sikere volt a Vígszínházban bemutatott és utána úgy lehet mondani vidéki turnéra indult Adáshibának, Szakonyi Károly darabjának. Vendég-rendező, a debreceni Ruszt József rendezte. Díszlettervezője szintén vendég, a szegedi Sándor Lajos volt. A társulat kitűnő gárdája: Perényi László, Falvay Klára, Hetényi Pál, Korbuly Péter, Mojzes Mária, Áts Gyula, Kölgyessy György, Csomós Mari mindent megtettek, hogy a kecskeméti előadás versenyképes legyen az ország többi színházának Adáshiba produkciójával.

Eseményszámba ment Ibsen Nórájának felújítása. Csáky Lajos, a Petőfi Népe színházi referense a közönség véleményét is képviseli, amikor elismerően emlékezik meg az előadásról.

... Udvaros Béla, a dráma rendezője megkísérli a klasszikussá vált mű modernebb, maibb értelmezését... Tiszta, világos tónusokkal dolgozó rendezői koncepció, határozott kontúrokat mutató szerepjátszás, mának is szóló mondanivaló, ezek a kecskeméti Nóra-felújítás legfőbb jellemvonásai...

Dévay Camilla mozgalmas játéka átmenti a hagyományos Nóra-alkalítások gazdag érzelmességét... Talán egy árnyalattal halkabb tónusokat alkalmazva az első és második felvonásban job-

ban tudná a harmadik felvonás felfokozott izgalmait, a döntés nehézségeit érzékeltetni.

Helmert Áts Gyula alakítja. Arra koncentrál, hogy jól jellemezze a jó módú ügyvéd, az újsütetű bankigazgató sajátosan kispolgári színezetű érzelmvilágát . . .

Rank doktort Fekete Tibor finom árnyalatokból formálja meg . . .

Mint az együttesbe jól illeszkedő szereplők dicséretet kapnak még Falvai Klára, Piróth Gyula, Fraknói Sári, Körmendi Erika és Teszári Gábor.⁹⁵

Még két ősbemutatóról kell megemlékeznünk. Az egyik adaptáció. Turián György főrendező írta át Baklanov kisregényét a Gázolást színpadra, a szerző előzetes hozzájárulásával. A TV fölvételt készített az előadásról, ami a téma és az adaptáció hatásosságának bizonyítéka. A másik újdonság Raffai Sarolta: Utolsó tét c. színműve volt. A darabot, mintegy hitelesítve a kecskeméti szerzővé avatást, a Nemzeti Színház tűzte játékrendjére. A budapesti változat dramaturgiailag némileg elmozdult a szerzőnő elképzelésétől. Kecskeméten az eredeti elgondolás szerinti megoldást választotta Oszto-vits Levente dramaturg és Orbán Tibor rendező. A Petőfi Népe színi-bírálója összeveti a kecskeméti előadást a fővárosival. Érdekesek megállapításai.

A kecskeméti bemutató egyetlen szempontból mégis figyelemreméltó. Helyreállott ugyanis az itteni előadáson az arányeltolódás, amely a budapesti színpadon elsősorban szereposztási okokból bekövetkezett. Kálmán György sajátos színészi adottságai miatt főszereplőjévé vált a drámának, pedig az Utolsó tét igazi kulcsfigurája a feleség. Az ő határozott egyéniségének rabságában vergődik lényegében Láng Dezső (a férj) és a fia is. S ennek az erőszakos egyéniségnek megformálására Mészáros Áginál alkalmasabbnak bizonyult a kecskeméti bemutatón Koós Olga. Igaz, hogy nem tellett az erejéből egészen a darab végéig . . . de a darab elején megmutatta milyennek kellene lennie ennek a különös embernek. Major Pál Láng Dezső szerepében . . . nem érzékeltette olyan mértékben a tudatos öncsökkenést . . . mint Kálmán György tette és ez a kevesebb jellemvonásból összetett Láng Dezső helyrehozta az arányokat a drámán belül . . . Az azonban már nem a szereplők gyengeségére mutat, hanem inkább Orbán Tibor rendezői koncepciójának hiányosságaira, hogy különösen az első és a harmadik felvonás a

tempótlanság hibájában leledzik . . . A másik két szereplő sem sokat javított a helyzeten, bár Piróth Gyula a darab zárójelenetének kivételével, megfelelő stílusban, markáns vonásokkal formálta meg Imre alakját . . . Falvay Klára Jutka szerepében — akárcsak a budapesti bemutatón Ronyecz Mária — lényegében a darab dramaturgiai gyengeségének esett áldozatul. Egész jelenetsorokat szó nélkül kénytelen végignézni a színpadon anélkül, hogy a legkisebb mértékben beleavatkozna az események menetébe.⁹⁶

A Katona József Színház hetvenötödik évadának 1971. május 21-én volt az utolsó bemutatója, Molnár Ferenc — Zerkowitz: Doktor úr-ának felújítása. Ez a nyári könnyű hangulathoz illő tréfa maradt műsoron június közepéig.

Ezzel színházunk első hetvenöt évének krónikája lényegében befejeződött. De háromnegyed százados fennállásának ünnepélyes lezárása a következő évad megnyitására maradt. Az előzetes tervezés szerint e beszámolónak is meg kellett volna jelennie erre az időre. Különböző, ide nem tartozó okok miatt a megjelentetés késett. Így mód nyílt a jubileumi ünnepek ismertetésére és az adattárnak, a színházat leghosszabb időn át vezető Radó Vilmos igazgató nyugalomba vonulásáig tartó két évvel kiegészítésére.

Az 1971/72 évad megnyitásához kapcsolódtak az ünnepek. A színház ünnepi tájékoztatót és műsorfüzetet adott ki. Ebben Fehér Sándor a Hazafias Népfront Városi Bizottságának elnöke „Megvalósult álmom” címmel emlékezett a színház építéséről és benne folyó művelődési munkáról. Néhány gondolatot idézünk soraiból.

„Városunk színházának jelentős évfordulója méltó alkalom arra, hogy az emlékezés csodálatos szárnyain gondolatban visszaszálljunk azokhoz az itt élt „jövőbe néző” városi polgárokhoz, akiknek verejtékes munkája a széljárta futóhomok megszelídítésével a tájat virágzó kertekké, a gyümölcs- és szőlőtermelés elismert helyévé változtatta, gazdasági alapot teremtve maguknak.

Közben a kultúra területén is olyan igénnyel léptek fel, mely a színház gyönyörű épületében testesült meg, melyre ma is jogos büszkeséggel tekinthetünk. Erről a városunkban járó idegenek is csak a legnagyobb elismerés hangján szólnak.

„Vedd át és pengesd és add át az örömnek’ azzal a boldogító tudattal, hogy az igazi művészet hangját tisztán verik vissza az időnek bércei, a századok.”

1971. október 14-én délelőtt a színházban a nyilvánosság bevonásával társulati ülés volt. Ezen megjelent Simó Jenő művelődésügyi miniszterhelyettes, dr. Malonyay Dezső a minisztérium színházi főosztályának vezetője, aki az esti Bánk bán-előadás előtt ünnepi beszédet is mondott, ott volt Kazimír Károly a színházművészeti szövetség főtitkára, Vas Imre a művészeti dolgozók szakszervezetének főtitkára. A Kecskemétről más társulatokhoz távozott művészek közül ott ültek a nézőtéren Bárdy György, Bicskey Károly, Csorba István, Demeter Hedvig, Erdődy Kálmán, Fogarassy Mária, Fonyó József, Komlós József, Koncz Gábor, Sas József, Simon György és Szilágyi Tibor; a volt rendezők közül Békés András és Seregi László.

Madarász László vb-elnökhelyettes mondott ünnepi beszédet, méltatta a színház háromnegyedszázados munkájának eredményeit. Kiemelte azt a nagy előhaladást, amelyet színészetünk a felszabadulás és különösen a színházak állami kezelésbe vétele óta elért.

Ezen az ünnepségen vették át a társulat érdemes tagjai a kormány- és a megye vezetősége által adományozott kitüntetések. A „Szocialista Kultúráért” érdemérmét kapták Dévay Camilla, Gyulay Antal, Kölgyessi György, Major Pál és Perényi László színművészek és Szászfay György műszaki vezető. A színház kiváló dolgozója címet kapta Csaplár Vilmos szervező titkár, továbbá Dudás Mihály, Molnár Jánosné jelmez- és Oravec Gyula díszlettervező. A megyei tanács művészeti díjával tüntették ki Radó Vilmos igazgatót, Turián György rendezőt és Fekete Tibor színművészt.

A színház előcsarnokában és folyosóin alkalmi színháztörténeti kiállítás is nyílt Kecskemét színészetének és színházának múltjára s jelenére vonatkozó dokumentumokból, színlapokból, színészi fényképekből, díszlet és kosztümtervekből, könyvekből stb. A kiállítás figyelmetkeltő anyagát Székely György, a színháztudományi intézet igazgatója gyűjtötte össze és rendezte.

A Hunnia Filmstúdió és a Bácsfilm ugyanebből a témakörből, színészek megszólaltatásával és színpadi jelenetekkel kiegészítve dokumentum rövidfilmet készített, amely a jubileumi év során került a Bács megyei mozikban bemutatásra. A filmet Radó Gyula rendezte, létrehozásában közreműködött dr. Cenner Mihály, a színháztudományi intézet munkatársa, Pavlovics Miklós és a kievi repülőszerencsétlenség alkalmával tragikus halált halt Dobó Mária, a Bácsfilm munkatársai és e sorok írója.

Az állami színház eredményei a mérlegen

Manapság gyakran halljuk emlegetni az élő színházat. Hát van nem élő színház is? Ha csak a színház épületét tekintjük, építészeti-leg bármilyen tökéletes alkotás legyen, az még nem élő színház. De élővé válik, ha nézőterét megtölti a közönség és színpadán magukat más lelkek áradásának, hivatott írók magukkal ragadó szándékának adják át feladatuk nagyságát érző színészek. Közönségnek, írónak, színésznek a felvont függöny helyén támadt éterikus közegen keresztül kapcsolatba kell kerülnie, hogy az élő színház megvalósuljon.

Szóljunk először a közönségről. Első rádió- vagy TV-szerepléseik után nyilatkozó színészeink szinte egybehangzóan vallják, hogy játékok elmélyítéséhez mennyire hiányát érezték a közönség lélegzőes visszhangjának. A magános rádióhallgató, vagy TV-néző is ilyesmit nélkülöz, nem támasztja alá hangulatát a másoktól rá visszasugárzó rezonancia. Ezért kevernek alkalmas helyeken ún. konzervderűt vagy tapsot a gépi közvetítésbe.

A színházépület, amely a kecskeméti színjátszás századik évében nyitotta meg kapuit s amelynek háromnegyed százados krónikáját az előző lapokon vázoltuk, sok mindent megért. Megöregedett, megújodott, halódott, újjáéledt. Mindig volt, ha idők folyamán összetételében változott is, közönsége. Megállapíthatjuk, hogy fennállása első kétharmadában ez a közönség — kivételes átmeneti időktől eltekintve — főleg a kiváltságos osztályból toborzódott. Azt kapta, amit megérdemelt és keresett: könnyű szórakozást, sugó utáni mókázást. Ritka volt az ettől eltérő eset: kellő betanulás után színre kerülő, bemutatkozó évadnyitó előadás, egy-két ambiciózus igazgató kísérlete, a fővárosi színházak, elsősorban a Nemzeti Színház vendégjátékai. A tömegek részint az igényeiknek meg nem

felelő darabok és anyagiak miatt távolmaradtak a színháztól. Volt aztán egy vékony sznob-réteg, amely azért került a színházat, mert Pestre járt megnézni a divatos újdonságokat.

Sok tényezőnek kellett összemunkálnia ahhoz, hogy ilyen előzmények után önerejéből megállóvá, szépet alkotóvá, élővé váljék színházunk. Nem véletlen, hogy ezt a célt az államosítás után érte el, amikor — mint az a bérlők növekvő számából is kitűnik — maga mögött érezhette a szocialista közösséget. Színész és közönség egymásra talált. Ezt emelte ki a pinceklubszínház megnyitása alkalmával írt cikkében F. Tóth Pál, a Petőfi Népe szerkesztője.

... az igazi kulturális élményre szomjas közönség igénye volt a talaja a kezdeményezésnek. Annak, hogy a Kecskeméti Katona József Színház művészei is megteremtették a maguk kis pince-színházát.

Könnyű volna most érveket felsorakoztatni ennek a tisztes vállalkozásnak a létjogosultsága mellett . . . Ezúttal csupán jeleznünk kell: van igény a közönséghez közelebb kerülő, intimebb, meghittebb, kisszínpad-i előadások iránt.

A színház a közönség felé fordul. Fogadjuk ezt kellő figyelemmel és szeretettel.⁹⁷

A vállalkozás alkalmas lenne arra, hogy a megkezdett és hamar abbahagyott kamaraszínházat pótolja. A Stúdió — 71-nek nevezett előadásokkal a rendezők már másutt is próbálkoztak. Első darabjaikat átvitték a Városi Művelődési Központ nagytermébe. „Ismerős ismeretlen” műsorukkal a békéscsabai fesztiválra is jelentkeztek. Eddig két estét betöltő produkcióval, összesen nyolc alkalommal léptek a közönség elé. Darabjaik címe az 1970/71 évi műsorjegyzékben.

A műsorjegyzéket áttekintve a felsorakoztatott szerzők nevével és műveik címéből láthatjuk, hogy élő színházunk mit nyújtott az államosítás óta megértő közönségének. A régebben csak a kasszasikert tekintő felszínes reprízok és utánjátszások helyett a párt művelődési célkitűzéseinek megfelelő klasszikus felújítások mellett, egész sor újdonság bemutatására került sor. Átlépte színházunk azt a „vidék” számára szinte tilalomfa számba menő felfogást, hogy csak a fővárosi színpadon bevált darabokat lehet másutt az országban sikerre vinni. Színházunk egész sor új magyar színpadi alkotást és haladó szocialista valamint nyugati művet mutatott be elsőül

az országban. Volt köztük olyan — amire kevés példa akad dráma-történetünkben — amely innen indult országos hódító útjára, vagy került fővárosi színpadra. A közönség megértéssel fogadja a színház újító törekvéseit. Átlátja, hogy a színházművészeti életnek decentralizálása, a kecskeméti színház színvonalemelkedését hozza magával és íróink számára azt jelenti, hogy érdemes ennek a közönségnek a főváros közbeiktatása nélkül, közvetlenül újat alkotni.

Ám színházunk közönsége nem kizárólag Kecskemétről verbuválódik. Társulatunk felkeresi tájelőadásaival megyénknek mindazokat a helységeit, amelyekben színelőadások tartására alkalmas művelődési ház, vagy mozihelyiség van. Próbák hosszú során át kiérlelt előadásokat láthatnak a falusiak is. Nem összehasonlítani, még említeni is alig lehet ezekkel az előadásokkal együtt a régi „dali-társulatok” produktumait.

A közönség részéről nemcsak tapsokban, függöny elé hívásokban jelentkezik a hála, a színpad és a nézőtér közötti delejes kapcsolatot igazoló más megnyilatkozás, hanem abban is, hogy színházát magáénak vallja s ha kell ki is áll igazáért. Így volt pl. a Pillangó-vitában, amikor Móricz Virággal és a tekintélyes irodalmi lappal szemben a színház pártjára állt a közönség. No, nem az a régi szórakozást kereső sznobizmusában maga sem tudja mit akaró társaság, hanem az új, dolgozók köréből kikerült közönség. Üzemi dolgozók biztosították a színházzal azonos álláspontjukról és együttérzésükről a színház vezetőségét. Máskor a diákbérlők egy csoportja írt levelet az Ármány és szerelem előadásáról a színházi direktciónak. Tájéelőadást látó néző is indíttatva érezte magát, hogy a Vándordiák előadásával kapott élvezetért levélben fejezze ki köszönetét.⁹⁸

De ugyanez a színházat magáénak való állásfoglalás nyilvánult meg az egyes előadásokat követő vita-összejöveteleken a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat klubhelyiségében a Bánk bán, a Fösvény, vagy Raffai darabjairól. Az ember tragédiájának előadása után a Cifrapalota nagytermét megtöltő hallgatóság előtt órákig tartó megbeszélés folyt.

Nézzük egy kicsit részletesebben, hogy mit is kapott a közönség az államosított színháztól. Gondosan elkészített, kosztümök és díszletek szempontjából minden kritikát kibíró kiállítású előadásokat. Igaz, hogy a régi, másodnaponként változó, 4 hónapos szezononként 50 — 60 színdarabbal szemben a mostani 9 hónapos szezonban csak 12 — 14 mű bemutatására van lehetőség, de a számbeli csökkenést sokszorosán felülmúlja a minőség javulása. A műsorra tűzést

szigorú rostálás előzi meg, mert az állami színház műsorában nincs helye selejtnek.

Végezzünk egy kis összehasonlítást a magánszínházak utolsó éveit és az állami színházak teljesítményei között.

1946/47-ben 6 hónapos szezon alatt Szokoly Gyula társulata 33 operettet, 5 vígjátékot, 12 drámát illetőleg színművet mutatott be, a vasárnapi és ünnepnapok kettős előadásokat számításba véve mintegy 200 alkalommal. Ez azt jelenti, hogy egy mű átlagosan 4 előadást ért meg.

1948/49-ben 5 hónapos szezon alatt az utolsó magánigazgató, Radó László 37 operettet, 13 vígjátékot, 19 drámát állított színpadra. Ez a vasár- és ünnepnapokat az előbbi módon számításba véve egy műre átlagosan valamivel több, mint két előadást eredményez.

Az állami Katona József Színház 1969/70-ben Kecskeméten 9 hónapos szezonja alatt 5 operettet illetőleg énekes játékot, 1 vígjátékot és 7 drámát illetőleg színművet mutatott be. 243 előadás volt a 9 hónap alatt, tehát egy műre 18,7 az arányos előadási átlag.

A minőségnek a mennyiséggel szemben kedvező változást hozó hatását itt két példával világítjuk meg. Az egyik a klasszikusok bemutatása, szerzők szempontjából a XIX. sz. végét véve választó határnak. Felsorolásunk a bemutatás évét és a rendező nevét is föltünteti. *Katona József: Bánk bán* (1950 dr. Székely György, 1955 Nagy György, 1961 Seregi László), *Goldoni: Hazug* (1952 Békés András), *Gogoly: Revizor* (1953 Dobai Vilmos), *Molière: Tartuffe* (1953 Dobai Vilmos), *Molière: Furfangos fickó* (1953 Dobai Vilmos), *Schiller: Ármány és szerelem* (1953 Dobai Vilmos, 1963 Seregi László), *Goldoni: A fogadósné* (1955 Komor István), *Molière: A fösvény* (1956 Nyíri János), *Lope de Vega: A kertész kutyája* (1957 Gyökössy Zsolt), *Shakespeare: Othello*.⁹⁹ (1957 Németh Antal), *Schiller: Stuart Mária* (1959 Udvaros Béla), *Shakespeare: Szentivánéji álom* (Németh Antal), *V. Hugo: A királyasszony lovagja* (1960 Udvaros Béla), *Shakespeare: Vízkereszt* (1960 Lovas Edit), *Beaumarchais: A sevillai borbély* (1962 Seregi László), *Madách: Az ember tragédiája* (1962 Udvaros Béla), *Shakespeare: Rómeó és Júlia* (1962 Lovas Edit), *Vörösmarty: Csongor és Tünde* (1963 Lovas Edit), *Shakespeare: Coriolanus* (1964 Seregi László), *Shakespeare: A makrancos hölgy* (1965 Lovas Edit), *Lope de Vega: A hős falu* (1965 Udvaros Béla), *Shakespeare: Sok hűhó semmiért* (1966 Pétervári István), *Szophokles: Elektra* (1966 Udvaros Béla), *Shakespeare:*

Vihar (1967 Udvaros Béla), *Ben Jonson: Volpone* (1968 Udvaros Béla), *Arisztophanész: Lüsziisztraté* (1968 Udvaros Béla), *Shakespeare: Macbeth* (1970 Udvaros Béla).

Klasszikus, ha nem is olyan színvonalon, mint az állami színház kiállításában, mégcsak kerülközött régebben is. De a magasabb mércét kibíró ősbemutató igazi fehér holló volt csak „vidék”-en. Az állami színház ezen a téren is új utat tört. Hét új magyar szerzőt avatott az ősbemutatók során. Íme a magyar ősbemutatók: 1956 Móricz – Gyökössy: Pillangó, 1958 Gimes Imre: Ispán Teréz, első színpadi mű, 1962 H. Márjás Magda: Nyiss ajtót, ha kopogtatnak, első mű, 1964 ua.: Örökösök, és Tímár Máté: Élet a küszöb fölött, első mű, 1965 Gyárfás Miklós: Kényszerleszállás és Reményik Zsigmond: Saroküzlet, 1966 Soós György: Köznapi legenda és Móricz Virág: Boszorkány, 1967 Szűcs György: Szeretni tudni kell és Raffai Sarolta: Egyszál magam, első mű, 1968 Pap Károly: Mózes, a szabadító, 1969 Végh Antal: Holnap vasárnap, első mű, Raffai Sarolta: Diplomások és Czakó – Buda: László király, 1970 Csák Gyula: A nagy kísérlet, első mű, és Galgóczy Erzsébet: A főügyész felesége, első mű, 1971: Raffai: Utolsó tét.

Ezek csak szemelvények a színház ilyen jellegű munkájából. De summázva ezt a tevékenységet a következőket állapíthatjuk meg: 1956 óta a Katona József Színházban 41 olyan művet mutatnak be, amelyet Magyarországon másutt még nem játszottak. A 41-ből 18 magyar szerző prózai műve, 10 pedig zenés darab. 11 külföldi prózai és 2 zenés darabnak volt első magyarországi bemutatója ezeken kívül még Kecskeméten.

A színház falai közül kiléptek és ország-világ színe elé álltak színészeink nemcsak a fesztiválok és tájelőadásokon részvétellel, hanem a rádió és televízió révén is. A rádióközvetítések számát utólag nehéz megállapítani. De pontos feljegyzések vannak a televízió közvetítésekről illetőleg felvételekről.* 1963 óta a következő darabokat látta a Katona József Színházban a televízió hármás nézőszeme és továbbította az öregtemplom erkélyére erősített sugárzó tükrével a leadóállomásokhoz, vagy a TV stúdiójába: Egyszál magam, Diplomások,¹⁰⁰ Boldog nyárfalevél, Köznapi legenda, Liliom, Gázolás, Tizenkilencen. Sok húhó semmiért, Hős

---

* Az első közv. egyenesadásban 1961. márc. 1-én Capek: Fehér kór c. műve volt. Dr. Váradi György a szünetben ehhez interjút készített Madarász László megyei vb.-h.-elnökkel, Fehér Sándorral meg mint a legrégebb színházbérlővel az állami színházról.

falu, Dohányon vett kapitány, Cseresnyés, László király, 24 fuvar gyapot, Nóra. Mint láthatjuk, sok közöttük az eredeti bemutató. Ez is egyik bizonyítéka a színház jó műsorpolitikájának. A színészi teljesítmény és a közönség érdeklődésének összekapcsolódását szemléletesen mutatják az utolsó tízegynéhány esztendő számadatai.

Évad	Előadás		Nézők		Bérlők
	Kecskeméten	tájon	Kecskeméten	tájon	
1958/59	258	327	115 000	110 000	2750
1959/60	233	228	106 527	86 667	1913
1960/61	224	227	105 499	85 793	2710
1961/62	205	247	103 709	86 439	2029
1962/63	227	262	111 636	85 379	4266
1963/64	241	233	118 281	80 802	4575
1964/65	255	226	117 300	87 256	4624
1965/66	250	208	119 417	74 199	4664
1966/67	244	237	114 682	86 213	4235
1967/68	239	213	115 602	78 895	4716
1968/69	258	155	116 023	58 332	4750
1969/70	243	200	108 041	75 622	4756
1970/71	250	168	102 000	66 000	5042

A közönségen kívül a felügyeleti hatóság is állandóan figyelemmel kíséri az állami színház működését. Hivatkoztunk már arra, hogy az államosítás első évéről milyen jelentést terjesztett a minisztériumhoz a polgármesteri hivatal. A jelentés kitért és foglalkozott a minőségi javulással és a helyesnek talált műsorpolitikával. (Adattár 21.) Jelenleg első fokon a megyei tanács gyakorolja a felügyeletet a színház művészi irányvonala és gazdálkodása felett. Bemutatunk egy idevágó vb-határozatot az 1970-ik évből. A hivatalosan szűkszavú megállapítás szerint a társulat a kultúrpolitikai célkitűzéseknek eleget tett. Jelentős összegű kiadási megtakarítással és többletbevétellel pénzügyi tervét eredménnyel zárta. Ezek alapján a vb-határozatot hozott a tervteljesítési alap felhasználására. A rendelkezésre álló összegből 45 000 Ft-ot személyi jutalmakra engedélyezett. (Adattár 32.)

Kik állnak ezek mögött a teljesítmények mögött?

Mindenekelőtt *Radó Vilmos, a munkaérdemrend ezüst fokozatával kitüntetett igazgató*;* ezt a tisztséget a színház felépülte óta működött igazgatók közül ő tölti be leghosszabb időn át egyfolytában. Az

* 1973 júliusában, nyugalomba vonulásakor a munkaérdemrend arany fokozatát is elnyerte.

államosítás első percétől itt szolgálta Tháliát már igazgatói megbízása előtt is. Kezdetben főleg a tájelőadásokat irányította. Főrendező: *Turián György*. Dramaturg: *Osztovics Levente*. Rendezők: *Lovas Edit, Orbán Tibor, Udvaros Béla SZMT nívódíjas*. Kar nagyk: *Kerny Kálmán és Németh László*.

A társulat tagjai voltak 1970/71-ben (teljességre törekvés nélkül néhány főbb szerepük említésével): *Ábrahám István, Áts Gyula, Balassa Gábor, Bálint Mária, Balogh Rózsa* (Ida regénye: Ida, Csongor és Tünde: Ilma, Nebáncsvirág: Denise), *Basilides Barna, Bende Ildikó, Benkóczy Zoltán, Berta Erzsé, Borbíró Andrea* (A kőszívű ember fiai: Plankenhorst Alphonsin, Nem vagyunk angyalok: Perényiné, Ármány és szerelem: Millerné, Koldusopera: Peacockné, Maya: Barbara, Sok hűhó semmiért: Ursula), *Budai László* (Sok hűhó semmiért: Bunkós, László király: Clemens), *Cserje Zsuzsa* (László király: Adelajd királynő), *Csomós Mari* (László király: Jolán), *Dévay Camilla* (Stuart Mária, Nóra, Olympia, Elektra, Lüsztraté címszerepek, Koldusopera: Kocsma Jenny), *Falvay Klára* (Utolsó tét: Jutka), *Fekete Tibor Jászai és SZMT nívódíjas* (Tanítónő: Tanító, Ida regénye: Bisi, Csongor és Tünde: Balga, Koldusopera: Horgasújjú Jakab, László király: Bátor Opos, Nebáncsvirág: Loriot), *Forgács Tibor Jászai-díjas* (László király címszerep), *Forró Pál* (Sok hűhó semmiért: Ferenc barát), *Fraknoi, Sára, Gyólay Viktória Jászai-díjas* (Víg özvegy, Sybill, Viktória, Marica grófnő, Csárdáskirálynő címszerep, Bástyasétány 77: Török Anna, Huncut asszonyok: Beatrice, János vitéz: Iluska), *Gyulai Antal* (Ispán Teréz: Börzsönyi József, Stuart Mária: George Talbot, Ida regénye: Péter. A kőszívű ember fiai: Rideghváry Bence, Földindulás: Böbék, Az ember tragédiája: Az Úr, Szent Péter), *Hetényi Pál, Homoki Ferenc, Horváth László, Jablonkay Mária, Jánoky Sándor Jászai-díjas érdemes művész* (Földindulás: Weintraub, A kőszívű ember fiai: Haynau, Ispán Teréz: Csörge Dániel, Nem vagyunk angyalok: dr. Joó Ferenc, Holnap folytatjuk: Cserepes, Ármány és szerelem: Miller, Elveszett paradicsom: Marosi János), *Juhász Tibor, Kéri Edit, Korbuly Péter, Koós Olga* (Utolsó tét: Bözse), *Kölgyesi György* (Sok hűhó semmiért: Antonio, László király: Ripa koldus), *Körtvélyessy Zsolt, Major Pál SZMT-nívódíjas* (Huncut asszonyok: Leonetto, Ármány és szerelem: von Kalb, Koldusopera: Leprás Mátyás, Elveszett paradicsom: Gábor, Utolsó tét: Láng Dezső), *Mezey Lajos* (Holnap folytatjuk: Bertók, Ármány és szerelem: Wurm, Olympia: Krehl, Koldusopera:

Peacock, Elveszett paradicsom: Jóska), *Mojzes Mária* (A szabin nők elrablása: Borbála, Lili bárónő: Illésházy Krisztina, Ispán Teréz: Juli néni, Stuart Mária: Hanna Kennedy, Koldusdiák: Palmatica grófnő, Huncut asszonyok: Petronella), *Mózes István*, *Perényi László SZMT-nívódíjas* (Csongor és Tünde: Fejedelem, Elveszett paradicsom: Sebők Imre, Vihar: Prospero), *Parragi Mária*, *Piróth Gyula* (László király: Salamon, Utolsó tét: Imre), *Poós Éva jelmeztervező*, *Rózsa Sándor*, *Sárossy Gábor* (Bástyasétány 77: Benedek Péter, Víg özvegy: Danilovics Daniló, Majd a papa: Sándor, Nem vagyunk angyalok: dr. András György), *Sas József*, *Süle Géza* (Huncut asszonyok: Herceg, Maya: Rudi, Sok húhó semmiért: Faszén György), *Szalay Imre*, *Szalma Sándor* (Lili bárónő:: Malomszeghy Báró, Víg özvegy: Zéta Mirkó, Ida regénye: Bogár úr, Koldusopera: Fűrész Róbert, Maya: Mambó), *Szentessi Zoltán*, *Takács László*, *Unger Rudolf*, *Varga Mari*, *Zombori Viola*, *Zsigrai Annamária* (László király: Charitas apáca).¹⁰¹

A színház sikereinek említése során nem maradhatnak említetlen a siker láthatatlan segítői, a kulisszák mögött, a színpad alatt, a zsinórpadról, világosítóasztalnál, a szabó-, festőműhelyekben, kéltárban dolgozók. Az utóbbi időben közülük is többen kaptak felsőbb helyről elismerést. Szocialista kultúráért érmet kapott *Szászfay György* műszaki felügyelő. Miniszteri elismerésben részesült *Oravec Gyula* festőművész, kiváló dolgozó címmel tüntették ki *Marinkovics Józsefet*.

Névtelenül színesítik a színház munkáját a zenekar tagjai. Pár szavas jubileumi köszöntésre ők is teljes mértékben érdemesek. Nélkülük sem lenne élő színház színházunk.

Megállapíthatjuk, hogy mind a közönség, mind a mai magyar irodalom a múlttal összevetve sok előnyhöz jutott a színház államosítása révén. A színészek sorsa is javult. Ők mégsem tudnak egy helyen maradni és állandó, igazi együttesé összeforralni. Mintha a régi vándorszínészi szellem élne még ma is bennük. Néhány év és tájékozódás az ország más tája felé, jobb rendezőt, együttest, értőbb közönséget keresve. Az államosításkor itt működők közül alig néhány van még Kecskeméten. A fent felsoroltak soraiban is mennyi a változás. Elmennek, mások jönnek a helyükre. Főleg a főváros felé nagy az iparkodás. Ez országos jelenség. A színházi hetilap egyik jóval az államosítás után megjelent cikkében megpróbál erre magyarázatot találni. Részleteket emelünk ki a cikkből az adattárban. (33.)

Tagadhatatlanul különb a színész sorsa ma, mint volt az államosítás előtt. Létfönntartása nincs kockázatnak kitéve, mint a konzorcionális színjátszási lehetőség idejében volt. Fizetése, nyugdíja éppoly biztos, mint népköztársaságunk bármely más dolgozójáé. Szerződésesége régebben attól is függött, hogy milyen ruhatárral rendelkezett. A színésznők maguk alakították, mosták, vasalták ruháikat. Ma minderről szakképzett jelmeztervezővel a színház szabóműhelye gondoskodik. Nem kopott, vedlő festésű díszletek, vagy díszletpótló körfüggönyök között játsszák el szerepüket. Díszletezők fáradoznak azon, hogy a játék mindig frissnek ható díszletek és kellékek közt folyják. Évenként nem 50—60 szerepet kell elnagyolva betanulniok. Egy évad 12—14 darabbal elégíti ki közönségét. Persze a vidék nem tart ott és soha nem is tarthat, ahol a pesti színházak, amelyek egy-egy műfajra specializálódnak pl. a Nemzeti, az Operettszínház, az Opera, a Madách Színház, a Vidám Színpad stb. A vidéki színpadnak mindent adnia kell: drámát, vígjátékot, operettet. A vezető színészekon kívül a többiek kénytelenek a műsort követve stílust váltani, operett után drámába átlépni. A rendezők szerint ez rontja a színész egyéniségét. De van a vidéknek anyagi hátránya is. A fővárosi színész könnyebben jut rádió-, TV-, vagy filmszerepléshez, mint a vidékre szerződött. És ami szintén nem hagyható figyelmen kívül, az a sajtó magatartása a vidéki színjátszással, általában a vidéken is zajló művészi élettel szemben. A főváros 25 színházának évenkénti intézetekként egy-két bemutatójáról előzetes és utólagos ismertetések, bírálatok tömege jelenik meg. A vidéki produktumokról ezzel szemben alig valami. Pedig a vidéken élő művészeknek is létérdeke, hogy neve márkává váljék, mert csak így lehet az utókoré is, ahogy József Attila dalolta:

neve, ha van, csak árúvédjegy,
mint akármely mosóporé,
s élete, ha van élte még egy,
a proletár utókoré.

Aztán itt van még egy feladat, amelynek terhét csak a vidéki színészek kötelesek szerződésük alapján viselni. Az ún. tájelőadások. Ne tévesszük össze ezt a fővárosi színészek önként vállalt „hakni”-jával. Különösen az államosítás első éveiben volt a tájelőadás nehéz próba. A betanult darabok előadása szűkös körülmények közt, meg nem felelő színpadon, öltözők hiánya mellett, nemegyszer fű-

tetlen helyiségben, — még csak hagyján. Az előadás nem tartott tovább, mint a központi színházban, de az oda- és visszautazásra elvesztegetett órák növelték a fáradtságot. És az út! Teherautókon díszletek és kellékek közt, ponyvák alatt, mint a színészet őskorában. Ma egy lépéssel már tovább jutottunk ezen a téren színészeink javára. Nem kell már a teherautón szoronganiok. A kiszálláshoz van a színháznak saját autóbúszá. De az utazási idő csak kárba vész.

A vidék és a főváros között művészí szempontról nincs különbség, halljuk sokszor. Dehogynincs! A Film, Színház, Muzsíká 1957-ben publikált cikke óta sem sokat javult a vidéken játszó színészek helyzete. A szakadék eltüntetésére alig történt valami.

Dr. Aczél György művelődésügyi miniszterhelyettes a rádiónak adott interjújában elismerte, hogy a vidéki színészek érvényesülési lehetőségek tekintetében hátrányban vannak a fővárosiakkal szemben. Rádió-, TV- és filmszereplésekhez alig juthatnak. Ennek megváltoztatására most kísérleteznek vidéki nagy városokban stúdiófiókok nyitásával. Tervezik a tájelőadások számának redukálását is. Ehelyett a falusi közönséget hozzák a színházi központokba igazi színházban teljes értékű előadásokat látni. Szóvá tette, hogy a sajtónak fokozottabb figyelmet kell fordítania a vidéki színházak munkájára. A műsor-politika érintésekor a klasszikus darabok ízlésfejlesztő hatását hangoztatta, viszont óvta az adaptálókat a korszerúsítés túlzásbavitelétől.¹⁰²

Valami abból, ami hetvenöt év alatt a színjátszáson kívül történt a színház falai közt

Színházunk hetvenöt évet megért falai nem csupán a színtársulatok játékanak adtak helyet. Emlékezzünk csak krónikánk bevezető részére. Eredetileg a színházzal egyidőben redout, mai nevén művelődési ház, építését is tervezték a falusi küllemű Kecskemétből igazi várost teremteni akaró elődök, Lestár és Kada polgármesterek. Hetvenöt év kevés volt ennek a tervnek megvalósításához. Népi demokráciánkra maradt ennek az adósságnak letörlesztése is. Az új megyei tanácsház szomszédságában már kibontakozóban vannak a színház testvéreként tervezett redout körvonalai.

Az elmúlt háromnegyed század alatt színházunknak kellett el látnia azokat a feladatokat is, amelyek egyébként a művelődési ház munkakörébe tartoztak volna. Nagyobb számú közönség befogadására alkalmas gyűlésterem hiányában a színházban voltak a népe sebb politikai találkozások, nevezetes történelmi évfordulók ünnepe sei. Több emlékezetes hangverseny színhelye szintén a színház volt. A színház színpadáról zendült föl Szigeti József varázsos hegedűje. A kecskeméti szimfonikusok M. Bodon Pál zeneiskolai igazgató hangszerelésében itt adtak elő Bartók- és Kodály-műveket. Vásárhelyi Zoltán híres kecskeméti énekkara ősbemutatót tartott ugyanitt Purcell „Didó és Éneász”-ából. 1937 áprilisában a színházban rendezték az Alföldi Éneklő Ifjúság nagy parádéját Bartók és más zenei hírességek jelenlétében. 1947. december 16-án Kodály Zoltán itt ünnepelte születésnapját és akkor a színpadot, a földszinti és emeleti állóhelyeket megtöltő 800 tagú kórus az ő személyes vezényletével adta elő egyik hatalmas művét, a „Forr a világ” kezdetű kánont. 1962-ben a színház melletti Katona-szobor leleplezése után feleségével a jobb egyes páholyban ült Kodály. Onnan hall-

gatta Illyés Gyula köszöntő versét és az énekkarok, köztük a Vásárhelyi vezette rádióénekkar által előadott Kodály-kórusokat.

A színház hétfői játékszünetnapján az ORI rendezésében itt bonyolítják le a hangversenyeket, váltakozva a komoly zene szintjén, más alkalommal a táncdalfajsúlyú szórakoztató zene vonalán. Egy időben a szegedi Nemzeti Színház operarészlege rendszeresen átrándult hozzánk vendégjátéokra. Bár az érdeklődés nem hiányzott, anyagi differenciák miatt a szegediek operajátékai abbamaradtak, éppúgy, mint korábban a gördülő opera itteni előadásai.

A gördülő opera itteni előadásainak teljes jegyzékét, mint fentebb már jeleztük, adattárunkban (20.) sorszám alatt közöltük. Itt Fehér Sándor közlése alapján annyit fűzünk hozzá, hogy az 1952. évi júliusi Erkel: Bánk bán-előadás az együttesnek századik vidéki szereplése volt. Az ünnepi alkalommal a Városi Tanács képviselőiben, mint a vb tagja Fehér Sándor köszöntötte a népszerű társulat művészeit és dolgozóit.

Mindent felsorolni, ami a hetvenöt éves színházban történt, lehetetlen. De meg kell említeni a szovjet művészvendégek: a Gavrilov-, az Alexander-, a Pjatnyiczki-, a Szovjet Vörös Hadsereg művészegyütteseinek produkcióit. A mi Állami Népi Együttesünk, rádiónk gyermek- és felnőttkórusának ismételt fellépését, a Magyar Rádió Népzenei fesztiválját, az 1970-ik évi külföldi kórusok részvételével tartott Kodály-szemináriumot sem hagyhatjuk ki a felsorolásból, mert mind élvezték a régi, de tartalmilag mindig megújuló színházunk vendégszeretétét.

Hát a műkedvelő előadások! A községi tanítók Dal- és Zeneegyesületének 20-as évek eleji operettelőadásai, köztük a János vitéz. A felszabadulás után a VAOSZ műkedvelő gárdájának 25 előadást megért Éjjeli menedékhely és 12 ismétlésig eljutott Vitézek és hősök előadása. Üzemi kulturális csoportok egész napokat igénybe vevő versenyei és fesztiváljai, gyermekeknek szóló mesejátékok! Színes kaleidoszkóp ez, akármeddig forgatjuk egyre újabb képet tár elénk. Sohsem lenne vége! Pedig még a kínai színdarabnak is végére érnek egyszer. Lehull a függöny, hogy holnap újra felvonják, újra kezdjék. Nem egyetlen színjáték volt-e a hetvenöt éves színház története? A hetvenöt évvel nem fejeződött be. Csak egy kis felvonásközi szünetre hullt le a függöny, holnap újra felvonják. Illő talán, hogy színpadi narrátori utószóval zárjuk az elmondottakat:

Elcsendesült a színpad immár,
A taps elnémult, kialudt a csillár.
Az arcokról levált a festék:
A színdarabot befejezték.
Hol tréfa-csókokért esengtek
S megtapsolták az álszerelmet,
Csók, eskű, színlelések,
Taps és hazugság végetértek.
S a játzó és néző csendesen
Hazafelé megyen . . .

(Reviczky: Festett ideál.)

Jegyzetek

1. Joós: A vándorszínésztől az állami színházig. Kecskemét színészetének krónikája. Kecskemét, 1957.
2. Kecskeméti Katona József Színház. Magyar Színházművészet 1949—1959. Bp. 1962. 160. lap.
3. Katona József összes művei. Bp. 1959. 2. köt. 668—673. lap és Hajnóczy Iván: Katona József Kecskeméten. Kecskemét, 1926. 35—40. lap.
4. Joós id. mű 20. és 129—130. lap.
5. Németh Antal: Színészeti lexikon. I—II. köt. városnevek szerinti adatai.
6. Liszka—Hajnóczy: A kecskeméti színház és színészet múltja. Katona-
emlékkönyv. Kecskemét, 1930. 109—111. lap.
7. Társalkodó 1840. márc. 11-i szám, 83. lap D).
8. Debrecennek 1835-től volt magtárból átépített színháza. Ld. Németh
A.: Színészeti lexikon I. köt. Debrecen címszónál.
9. Liszka—Hajnóczy id. mű 118. lap.
10. Uo. 118—119. lap.
11. 1870-ben alakította a városi tanács az első színügyi bizottságot. A szín-
igazgató választása és a társulat működésének ellenőrzése volt a fel-
adata. 1873-ban a bizottság maga bérelte ki a színházhelyiséget és adta
albérletbe az általa választott igazgatónak. 1897-től a th. bizottság vá-
lasztotta meg a színügyi bizottság elnökét és három tagját, egy tagot
a tanács delegált a bizottságba, amely szakbizottságként funkcionált és
önálló hatásköre volt színügyekben. Inkább kerékkötője, mint segítője
volt a színigazgató művészi törekvéseinek. Idővel társadalmi tanácsadó
szervvé változott. Fő feladata közönségszervezés, színházlátogatás-
propagálás. Plénuma előtt az igazgató időnként beszámolót tartott. A
felszabadulás után még megvolt. A színház államosításakor szűnt meg
egészen.
12. Liszka—Hajnóczy id. mű 123. lap és Joós id. mű 57—58. lap.
13. Liszka—Hajnóczy id. mű 125. lap.
14. Az 1893. szept. 19-i th. városi közgy. jegyzőkönyv 264. pontja.
15. Kecskemét város közgy. jkv. 1894. év 150. pont.
16. Uo. ugyanaz a pont.
17. Joós id. mű 60—61. lap.
18. Közgy. jkv. 1895. év 71. pont.
19. Közgy. jkv. 1895. év 118. és 123. pont.

20. Közgy. jkv. 1896. év 197. és 214. pont.
21. A másodemeleti páholyok iránt nem mutatkozott érdeklődés. Azokat a színház második évében megszüntették, helyükbe a közfalakat lebontva, további erkélyülőhelyeket alakítottak.
22. Kivonat a Bács-Kiskun megyei Áll. Levéltár színlapgyűjteményében őrzött eredetiből.
23. Kecskeméti Lapok 1896. okt. 18-i szám.
24. „Kecskemét” c. lap 1901. jan. 6-i szám.
25. Szántó Kálmán cikke a Budapesti Napló 1901. nov. 15-i számában.
26. Országos Ellenőr 1904. júl. 30-i szám.
27. „Kecskemét” 1905. nov. 19-i szám.
28. Országos Ellenőr 1908. 25-i szám.
29. Liszka—Hajnóczy id. mű 127. lap.
30. Országos Ellenőr 1912. márc. 3-i szám.
31. Kecskeméti Újság 1912. nov. 6-i szám.
32. Színház, hetilap 1912. okt. 19-i szám.
33. Kecskeméti Újság 1913. jan. 17-i szám.
34. Uo. 1915. márc. 23-i szám.
35. Konzorcionális rendszerben a bruttó bevételből a rezsiköltség után megmaradó tiszta hasznot osztják el az eszmeileg megállapított gázsi arányában a színészek és a színház egyéb alkalmazottai között. Tulajdonképpen a színészek rizikójára alapozódik a színházmenet.
36. Kecskeméti Újság 1917. jan. 9-i szám.
37. Joós id. mű 78. lap.
38. Magyar Alföld 1919. márc. 28-i szám.
39. Magyar Színháztörténet. Bp. 1962. 264—265. lap.
40. Kecskeméti Közlöny 1921. dec. 2-i szám.
41. Heltai Nándor: Móricz Zsigmond és Kecskemét. Kiskunság, 1967. okt.-i szám 52. lap.
42. E sorok írójának „Ítélet órája”, „Ha az orvosság méreg” és G. Fekete Béla „Ádám hol vagy?” egyfelvonásosai.
43. Piaci árak 1925 októberében kg-ként: szappan 18 000, marhahús 7—9000, sertéshús 18—24 000, burgonya 800—1000 korona.
44. Kecskeméti Színházi és Sportélet 1927. nov. 11-i szám, 9. lap.
45. Kecskeméti Közlöny 1929. nov. 13-i szám.
46. Ua. 1930. ápr. 27-i szám.
47. Az ekkor gyakorlatban levő, az állásnélküliek foglalkoztatására életbe léptetett szükségmunkarendszerben, legfeljebb két héten át, a fizikai munkás napi 80 fillér, a szellemi munkás 1 pengő 50 fillér bért kapott. A két hét letelte után várnia kellett, míg újra sorra került.
48. A Bács-Kiskun megyei Áll. Levéltár színlapgyűjteménye.
49. A cseretársulati rendszerben egy állomáshelyen egymást váltva több társulat fordult meg. Mindenik saját, de cserepartnerével nem egyező műsorát játszotta végig. Ezt ismételte csereállomásain. Előnyök: a színészeknek kevesebb darabot kellett tanulniok. Így jobban felkészülve léphettek a közönség elé. A közönség a szezononkénti 35—40 művet éppúgy megkapta, mint az egytársulatos rendszerben, csak színvonalasabban. Kecskeméten az első cseretársulati évben négy társulat váltotta így egymást.
50. Kecskeméti Közlöny 1939. dec. 20-i szám.
51. Ua. 1940. márc. 21-i szám.
52. Kecskemét és Vidéke 1942. dec. 28-i szám.
53. Bács-Kiskunmegyei Áll. Levéltár vegyes színházi iratok 1938—1948.
54. Ld. uo
55. Uo. Szabó Ambrs dr. városi színügyi előadó följegyzése.

56. Uo. Turáni Kornél, leltározással megb. városi tisztviselő jelentése.
57. Kecskeméti Lapok 1948. febr. 8-i szám.
58. Ua. 1948. febr. 10-i szám.
59. Ua. 1949. dec. 1-i szám.
60. Bács-Kiskun megyei Áll. Levéltár vegyes színházi iratok 1938 — 1948.
61. Bács-Kiskun megyei Népújság 1952. jan. 15-i szám.
62. Ua. 1953. szept. 17-i szám.
63. Katona József Színház műsorfüzet 1953. okt.
64. Bács-Kiskun megyei Népújság 1953. nov. 29-i szám.
65. Irodalmi Újság 1954. nov. 13-i szám.
66. A fesztivált követő vita 1956. június 15-én kelt jkv-éből.
67. Kecskeméti Katona József Színház. A magyar színházművészet 1949
1959. Bp. 1962. 160 és köv. lapok.
68. Petőfi Népe 1957. jan. 31-i, febr. 12-i és márc. 3-i számok.
69. Kiskunság 1957. okt. szám 120 és köv. lapok.
70. Film, Színház, Muzsika 1957. okt. 18-i szám.
71. Ua. 1958. ápr. 25-i szám.
72. Ua. 1959. febr. 20-i szám.
73. Ua. 1959. okt. 9-i és 23-i számok.
74. Bács-Kiskun megyei Színház és Mozi 1959. dec.-i szám.
75. Petőfi Népe 1960. ápr. 13-i és szept. 23.-i számok.
76. Ua. 1961. dec. 13-i szám.
77. Ua. 1962. márc. 3-i szám.
78. Ua. 1962. máj. 12-i szám.
79. Film, Színház, Muzsika 1962. nov. 2-i szám, Vécsey György közl.
80. Ua. 1964. jún. 12-i és jún. 19-i számok.
81. Katona József Színház Kecskemét 1965/66 műsorfüzet. Shakespeare:
Sok húhó semmiért.
82. Petőfi Népe 1966. okt. 19-i szám.
83. Film, Színház, Muzsika 1967. dec. 8-i szám B. A. közleménye.
84. Ua. 1967. dec. 15-i szám.
85. Ua. 1967. dec. 1-i szám.
86. Petőfi Népe 1968. jan. 25-i szám.
87. Film, Színház, Muzsika 1968. ápr. 6-i szám.
88. Ua. 1968. ápr. 20-i szám.
89. Ua. 1968. jún. 15-i szám.
90. Kiskunság 1968. 1 — 2. és 3. sz.
91. Petőfi Népe 1968. okt. 11-i szám.
92. Forrás 1969. márc.-i sz. 94. lap.
93. Ua. 1969. szept.-i szám 63. lap.
94. Katona József Színház „László király”-hoz készült műsorfüzete.
95. Petőfi Népe 1971. ápr. 9-i szám.
96. Csáky Lajos beszámolója Petőfi Népe 1971. máj. 14-i számában.
97. A Petőfi Népe 1971. febr. 27-i számában megjelent „Színház és közön-
ség” c. közleményből.
98. Joós: A vándorszínésztől . . . 149 — 150. lap.
99. A már említett Theatre World angol szaklapon kívül a francia Le
Theatre dans le Monde képes beszámolót közölt az Othello kecskeméti
előadásáról. Forrás 1970. évi 2. számban Mester László: Körüljárva
Macbethet c. cikke Udvaros Béláról.
100. E munka összeállítása közben vettük a hírt, hogy Komáromba is el-
került Raffai műve. A Magyar Területi Színház együttese mutatta ott be
Szilágyi Albertnek, a Győri Kisfaludy Színház rendezőjének irányítása
mellett. Esti Hírlap 1971. máj. 26-i szám.
101. A színészvándorlásra jellemző, hogy ebből a névsorból az 1971/72-es

szezon tagjai között már nem találjuk a következőket: Ábrahám István, Balassa Gábor, Bálint Mária, Basilides Barna, Cserje Zsuzsa, Csomós Mari, Forró Pál, Homoki Ferenc, Horváth László, Kéri Edit, Korbuly Péter, Körtvélyessy Zsolt, Mózes István, Parraghi Mária, Rózsa Sándor, Sas József, Süle Géza, Szalay László, Szentessi Zoltán, Takács László, Unger Rudolf, Varga Mari, Zombori Viola és Zsigrai Annamária. — Helyettük újak jöttek: Baranyi László, Boross István, Faluhelyi Magda, Henkel Gyula, Horváth József, Korcsmáros Péter, Ribár Éva, Stefanik Irén Jászai-díjas, Székhelyi József, Torma István, Uri István, Zilahi Kati, Zsardon Andrea. A rendezők sora Ruszt Józseffel, a díszlemezőké Varga Mátyással gyarapodott.

102. Kossuth-adó 1971. aug. 11-i 21 órás kezdetű „Visszhang” műsorából.

A HETVENÖT ÉVES SZÍNHÁZ TÁRSULATAI, IGAZGATÓI*

1. Rakodczay Pál társulata a kecskeméti színjátszás második száz évének kezdetén, az új színház megnyitása évében 1896/97-ben.
2. Csóka Sándor társulata 1897/98-ban és 1898/99-ben.
3. Micsey F. György társulata Mezei Kálmán művezetővel 1899/1900-ban.
4. Kövessy Albert társulata 1900/1901-től 1904/1905-ig.
5. Bihari Ákos Társulata 1906/1906-tól 1907/1908-ig.
6. Mariházy Miklós társulata időnként nyári pótszezonokat is tartva 1908/1909-től 1919/1920-ig.
7. Bárdossy Pál társulata 1920/21-től 1921/22-ig.
8. Csáky Antal társulata 1922/23-tól 1925/26-ig.
9. Mariházy Miklós 1926/27-ben.
10. Gulyás Menyhért társulata 1927/28-ban.
11. Deák Ferenc 1928/29-től 1929/30-ig.
12. Miklóssy Imre társulata 1930/31-től 1935/36-ig.
13. Kardoss Géza társulata 1936/37-től 1938/39-ig.
14. Beleznay-Unger István cseretársulata 1939. nov. — dec.
15. Inke Rezső cseretársulata 1939. dec. — 1940. jan.
16. Jakabffy Dezső cseretársulata 1940. jan. — febr.
17. Thuróczy Gyula cseretársulata 1940. feb. — márc.
18. Szalay Károly cseretársulata 1940. dec. — 1941. febr.
19. Beleznay-Unger István cseretársulata 1941. márc.
20. Szalay Károly társulata 1941/42-ben.
21. Zemplényi Zoltán társulata 1942/43-ban.
22. Thurzó Gyula társulata 1943/44-ben.
23. Szokoly Gyula társulata 1944/45-től 1946/47-ig.
24. Szalay Károly társulata 1947/48-ban.
25. Radó László, az utolsó magánigazgató társulata 1948/49-ben.

AZ ÁLLAMOSÍTOTT SZÍNHÁZ IGAZGATÓI

26. 1949/50 és 1950/51-ben 1951. jan. 1-ig Márki Géza.
27. 1951. jan. 1-től a szezon végéig Daniss Győző.
28. 1951/52-ben és 1952/53-ban Velencei István.

* Csak a szezonra szerződött igazgatók, kisebb átfutók nem.

29. 1953/54-ben és 1954/55-ben Duka Antalné.
30. 1955/56-ban és 1956/57-ben Majercsik Rezső.
31. 1957/58-ban az 1958/59 szezon kezdetéig Radványi László.
32. 1958/59-től 1972/73-ig Radó Vilmos.
33. 1973/74-től Miszlay István.

BÁNK BÁN-ELŐADÁSOK KECSKEMÉTEN

- 1 — 15. előadása a drámának az első kecskeméti, ún. Király Sándor-féle színházban.
- 16 — 47. előadás a második kecskeméti, ún. Kovács László-féle színházban.
- 48 — 78. előadás a felszabadulás előtt a mostani színházban.

FELSZABADULÁS UTÁN

79. 1946. nov. 11. Szokoly Gyula társulata. Rend.: Szokoly.
80. 1946. nov. 12. ua.
81. 1947. márc. 2. ua.
82. 1950. nov. 30. az állami színtársulat. Rend.: Székely György.
83. 1950. dec. 1. ua.
84. 1950. dec. 4. ua.
85. 1950. dec. 5. ua.
86. 1950. dec. 6. ua.
87. 1950. dec. 7. ua.
88. 1950. dec. 8. ua.
89. 1950. dec. 10. ua.
90. 1950. dec. 21. ua.
91. 1950. dec. 23. ua.
92. 1950. dec. 27. ua.
93. 1951. jan. 7. ua.
94. 1955. ápr. 3. Ünnepi díszelőadás a város legjobb dolgozóinak tiszteletére. Rend.: Nagy György, s.rend.: Liszkay Tamás.
95. 1955. ápr. 4. az állami társulat.
96. 1955. ápr. 6. ua.
97. 1955. ápr. 7. ua.
98. 1955. ápr. 8. ua.
99. 1955. ápr. 9. ua.
100. 1955. ápr. 12. ua.
101. 1955. ápr. 13. ua.
102. 1955. ápr. 14. ua.
103. 1955. ápr. 15. ua.

104. 1955. ápr. 16. ua.
105. 1956. ápr. 4. ua. ünnepi díszelőadás Rend.: Nagy György.
106. 1961. okt. 27. ua. Madarász László vb. h. elnök megnyitó beszédével. Rend.: Seregi László.
107. 1961. okt. 28. ua.
108. 1961. okt. 26. du. ua.
109. 1961. okt. 29. este ua.
110. 1961. okt. 31. du. ua.
111. 1961. nov. 1. ua.
112. 1961. nov. 2. ua.
113. 1961. nov. 3. ua.
114. 1961. nov. 4. ua.
115. 1961. nov. 5. ua.
116. 1961. nov. 6. ua.
117. 1961. nov. 7. ua.
118. 1961. nov. 8. ua.
119. 1961. nov. 9. ua.
120. 1961. nov. 17. ua.
121. 1971. okt. 14. ua. Rend.: Turián György.
122. 1971. okt. 15. ua.
123. 1971. okt. 16. ua.
124. 1971. okt. 17. du. ua.
125. 1971. okt. 17. este ua.
126. 1971. okt. 19. ua.
127. 1971. okt. 20. ua.
128. 1971. okt. 21. ua.
129. 1971. okt. 22. ua.
130. 1971. okt. 23. ua.
131. 1971. okt. 24. du. ua.
132. 1971. okt. 24. este ua.
133. 1971. okt. 26. ua.
134. 1971. okt. 27. ua.
135. 1971. okt. 28. ua.

A KATONA JÓZSEF SZÍNHÁZBAN AZ ÁLLAMOSÍTÁS ÓTA BEMUTATOTT SZÍNМŰVEK JEGYZÉKE

1949/1950*

Szolvjov: Csendháborító.
Molière: A kárhozó. (A fösvény.)
Kacsóh: János vitéz.
Raszkin — Szlobodszkij: Filmszillag.
Csajkovszkij: Diadalmas asszony.
Lope de Vega: A kertész kutyája.
Gorkij: Kispolgárok.
Scserbacsev: Dohányon vett kapitány.
Schenk, Johann: Falusi borbély.
Maltz, Albert: A világ legboldogabb embere.
Nyikitin, Nyikolaj: A falusi tanács titkára.
Csikarkov: Napsugárkák.
Szoftonov: Moszkvai jellem.
Strauss, Johann: Bécsi diákok.
Szurov, A.: Szabad a pálya.
Mikszáth: Egy mandátum története.
Földes Mihály: Mélyszántás.
Offenbach: Gerolsteini nagyhercegnő.
Pavlenko, Pjotr: Boldogság.
Fejér István — György László: Szoba nincs.
Fagyevjev: Az ifjú gárda.
Strauss, Johann: Cigánybáró.
Beecher — Stowe: Tamás bátya kunyhója.

1950/1951

Dunajevszkij: Szabad szél.
Gyakonov, Ny.: Házasság hozománnyal.
Katona József: Bánk bán.
Mándi Éva: Hétköznapi hősei.
Skalka, Jan: Kecsketej.
Gyárfás Miklós: Megváltottunk.
Gogoly: Leánynéző.
Székely Endre: Arany csillag.
Csiky Gergely: Ingyenélők.
Lavrenyov: Amerika hangja.
Szigligeti Ede: Liliomfi.
Bródy Tamás — Kerekes János: Palotaszálló.
Urbán Ernő: Gál Anna diadala.
Miljutin: Szibériai rapszódia. (Nyugtalan boldogság.)
Háy Gyula: Az élet hídjá.

1951/1952

Szigligeti: Liliomfi.
Szobko, Vagyim: A második front mögött.
Urbán Ernő: Gál Anna diadala.

---

* 1949/1950—1958/1959 idényekről két éven át a kecskeméti színházi központhoz tartozó városok
kal és a tájbemutatókkal együtt. Azon túl csak a Katona József Színházban tartott bemutatók.

Farkas Ferenc: Csínom Palkó.
Csiky Gergely: Ingyenélők.
Strauss, Johann: Cigánybáró.
Miljutin: Szibériai rapszódia.
Major Ottó: Határszélen.
Szilveszteri kabaré. (Csorba István, Stella Adorján, Heltai Jenő, Király
Dezső és mások egyfelvonásosai.)
Lavrenyov: Amerika hangja.
Schubert: Három a kislány.
Makarenko: Új ember kovácsa.
Donizetti: Szerelmi bájital.
Háy Gyula: Az élet hídja.
Goldoni: Hazug.
Shaw: Szerelmi házasság.

1952/1953

Offenbach: Orfeusz.
Urbán Ernő: Tűzkereszttség.
Szilveszteri kabaré. (Csorba István, Fényes Szabolcs, Nóti Károly, Darvas
Szilárd, Gádor Béla és mások művei.)
Strauss, Johann: Denevér.
Vailland, Roger: Foster ezredes bűnösnek vallja magát.
Schubert: Három a kislány.
Kerekes János: Állami áruház.
Lavrenyov: Szabadság hajnala. (Leszámolás.)
Schenk, Johann: Falusi borbély.
Lehár: Vándordiók.
Gogoly: Revizor.
Miljutin: Havasi kürt.
Klima, Jaroslav: A szerencse nem pottyán az égből.
Kornyejcsuk: Ukrajna mezőin.
Molière: Tartuffe.
Lehár: Luxemburg grófja.

1953/1954

Molière: Furfangos fickó. (Scapin csínyjei.)
Iszajev, K. — Galics, A.: Nem magánügy.
Vincze Ottó: Boci-boci tarka.
Schiller: Ármány és szerelem.
Kacsóh: János vitéz.
Sós György: Pettyes.
Jacobi: Leányvásár.
Móricz: Pacsirtaszó.
Mikszáth — Hubay: A beszélő köntös. Ősbemutató!
Évvégi leltár. (Szilveszteri kabaréműsor.)

1954/1955

Csizmarek: Bujócska. (Kamaraszínházi előadás.)
Skvarkin: Idegen gyermek.
Kálmán Imre: Montmartre-i ibolya.
Huszka: Gül baba.
Honti Sándor: Három nyuszi kalandjai. (Karácsonyi gyermekelőadás.)
Scribe: Egy pohár víz. (Kamaraszínházi előadás.)

Jókai: Arany ember.
Móricz: Nem élhetek muzsikaszó nélkül. (Kamaraszínházban.)
Kálmán: Csárdáskirálynő.
Brand, Mona: A Hamilton család.
Afigenov: Kisunokám.
Katona: Bánk bán. (Ünnepi előadás a felszabadulás évfordulóján.)
Offenbach: Eljegyzés lámpafénynél, Fortunio dala és Donizetti- A csengettyű.
(Opera előadás a kamaraszínházban.)
Lehár: A mosoly országa.
Török Rezső: Lányok a Dunán.

1955/1956

Goldoni: A fogadósné. (Kamaraszínházi előadás.)
Sárközi István: A szelistyei asszonyok.
Vincze Ottó: Párizsi vendég. (Kamaraszínházi előadás.)
Rostand, E.: Cyrano de Bergerac.
Csizmarek Mátyás: Bútorozott szoba kiadó.
Várkonyi: Hófehérke és a hét törpe. (Előadás gyermekeknek.)
Szirmai: Mágánás Miska.
Molière: A fősvény.
Skowronszki, Z. és J.: Az igazgató úr nevenapja.
Farkas Ferenc: Zeng az erdő.
Heltai Jenő: A néma levente.
Fényes Szabolcs: Két szerelem.
Móricz Zs. — Gyökössy: Pillangó. (Ősbemutató.)
Marsak: Búvös szelence.
Katona: Bánk bán.
Strauss, Johann: Cigánybáró.
Sartre: A tisztességtudó utcalány.

1956/1957

Barta Lajos: Zsuzsi.
Jókai: A kőszívű ember fiai.
Kálmán: Marica grófnő.
Emőd Tamás — Török Rezső: A harapós férj.
Dario Nicodemi: Tacska.
Molnár Ferenc: Doktor úr.
Heltai Jenő: A néma levente.
Dumas, ifj.: A kaméliás hölgy.
Schöntan fivérek: A szabin nők elrablása.
Lehár: Víg özvegy.
Török Tamás: Esperanza.
Garvay Andor: Éjfélkor történt.

1957/1958

Dihovicsnij — Bgoszlavszkij: Nászutazás.
Kodolányi: Földindulás.
Lope de Vega: A kertész kuttyája.
Lehár: A mosoly országa.
Eisemann Mihály: Fekete Péter.
Shakespeare: Othello.
Eisemann: Bástyasétány 77.
Innocent Vincze Ernő — Kállai István: Tavasz kerítő.

Dukes, Ashley: Országúti kaland.
Magelhaes, Raymondo: Párizsi cukrászda.
Lászlóffy: Piroska és a farkas. (Előadás gyermekeknek.)
Zerkowitz: Csókos asszony.
Sommerset Maugham: Eső.
Jacobi: Sybill.
Arany János—Hollós Korvin Lajos: Pázmán lovag.
Abay Pál—Csorba István: A Balaton szépe.
Bródy Sándor: A tanítónő.
Huszka: Bob herceg.

1958/1959

Móricz: Úri muri.
Kálmán: Cirkuszhercegnő.
Gimes Imre: Ispán Teréz. (Ősbemutató!)Kállai István—Fényes Szabolcs: Majd a papa.
Kohout: Ilyen nagy szerelem.
Huszka: Lili bárónő.
Lászlóffy Lajos: Hamupipőke. (Előadás gyermekeknek.)
Kálmán: Csárdáskirálynő.
Fehér Klára: Nem vagyunk angyalok.
Ábrahám Pál: Viktória.
Schiller: Stuart Mária.
Sardou—Najac, Emil: Váljunk el!
Visnyevszkij: Optimista tragédia.
Millöcker: Koldusdiák.
Shakespeare: Szentivánéji álom.
Fall Leó: Stambul rózsája.

1959/1960

B. Shaw: Szent Johanna.
Darvas József: Kormos ég.
Csizmarek—Semsey—Nádori—Csanak: Érdekházasság.
Max Frisch: . . . és a holtak újra énekelnek. (Magyarországi bem.)
Ábrahám Pál: Hawai rózsája.
Tabi László: Különleges világnap.
Ábrahám Pál: Bál a Savoyban.
Csehov: A három nővér. (Díszbemutató Csehov születésének századik évfordulójára.)
Szűcs—Bágya—Szenes: Elveszem a feleségem.
Kállai István: Kötéltánc.
Dunajevszkij: Fehér akácok. (Magyarországi bemutató.)
Strauss, Johann: Mesél a bécsi erdő.

1960/1961

V. Hugo: A királyasszony lovagja.
Jacobi: Leányvásár.
Gorkij: Utolsó nemzedék. (Magyarországon először.)
Felkai Ferenc: A hercegkisasszony. (Ősbemutató.)
Suppé: Huncut asszonyok. (Boccaccio.)
Szilveszteri kabaré.
Ónody Lóránd—Darvas Szilárd: Zöld láng. (Ősbemutató.)
Čapek: Fehér kór. (Magyarországon először.)
Csiky Gergely: Nagymama.
Scserbatov: Dohányon vett kapitány.

Darvas József: Hajnali tűz.
Kacsóh: János vitéz.
Brecht: Koldusopera.

1961/1962

Katona: Bánk bán.
Kálmán: Csárdáskirálynő.
Szimonov: A negyedik. (Magyarországon először.)
Németh Amádé—Perényi Kálmán: Simonyi óbester. (Ősbemutató.)
Szilveszteri kabaré.
Beaumarchais: A sevillai borbély.
Planquette: Cornevillei harangok. (Kiss Ferenc vendégföléptével).
Shakespeare: Rómeó és Julia.
Strauss, Johann: Cigánybáró.
Mesterházi Lajos: A tizenegyedik parancsolat.
Miljutin: Juanita csókja.
A. Miller: Édes fiaim.
Feydeau: Osztrigás Mici.

1962/1963

Madách: Az ember tragédiája.
Lehár: Luxemburg grófja.
Marcell Achard: A féleszű lány (Magyarországi bemutató.)
Tabi László — Majláth Júlia: Sportol az asszony.
Tamási Áron: Boldog nyárfalevél. (Ősbemutató!)Francis Lopez: Andaluzia. (Magyarországi bemutató.)
H. Márjás Magda: Nyiss ajtót, ha kopogtatnak! (Ősbemutató!)Gárdonyi — Török — de Fries: Ida regénye.
Molnár Ferenc: Olympia.
Kálmán: A bajadér.
Schiller: Ármány és szerelem.
Dobozy Gyula: Holnap folytatjuk.
Szinétár György — Szenes Iván — Behár György: Susmus.

1963/1964

Vörösmarty: Csongor és Tünde.
Huszka: Mária főhadnagy.
Priestly: Mr. Kettlee és Mrs. Moon botránys esete. (Bemutató.)
Hervé: Nebáncsvirág.
Dunai Ferenc: A nadrág.
H. Márjás Magda.: Örökösök. (Ősbemutató!)Zeller: Madarász.
Shakespeare: Coriolanus.
Rácz György — Tamássy Zdenkó: A boldogságra jól vigyázz! (Ősbemutató.)
Tabi László: Most majd elválík.
Fall Leó: Pompadour.
A. Tolsztoj: A rakéta. (Magyarország bemutató.)
Szinétár György — Behár György: Fogad 3—5-ig.
O'Neill: Vágy a szilfák alatt. (Gordon Zsuzsa vendégföléptével.)

1964/1965

Sarkadi Imre: Elveszett paradicsom.
Kálmán: Marica grófnő.
Tímár Máté: Élet a küszöb fölött (Ősbemutató!)

Móricz: Nem élhetek muzsikaszó nélkül.
Fényes Szabolcs: Maya.
Remenyik Zsigmond: Saroküzlet. (Ősbemutató!)
Török Rezső: A gyereket a gólya hozza. (Ősbemutató!)
J. Broszkiewicz: Botrány Hellbergben. (Magyarországi bemutató.)
Lehár: Víg özvegy.
Mesterházi Lajos: Pesti emberek.
Jaques Deval: A potyautas.
A. Miller: A salemi boszorkányok.
Bárány Tamás: A fiam nem a lányom. (Ősbemutató.)
Shakespeare: A makrancos hölgy.

1965/1966

Lope de Vega: A hős falu.
Gyárfás Miklós: Kényszerleszállás. (Ősbemutató!)
Zerkowicz: Csókos asszony.
Szilveszteri kabaré.
Shakespeare: Sok hűhó semmiért.
Oláh Margit: Nézd meg az apját! (Ősbemutató.)
Móricz: Boszorkány. (Ősbemutató!)
Radzinszkij: 104 lap a szerelemről. (Magyarországon először.)
Huszka: Gül baba.
Tennessee Williams: A vágy villamosa.
Domenico Modugno — Halász Rudolf: Szamárlétra. (Ősbemutató.)
Soós György: Köznapi legenda. (Ősbemutató!)
Kristóf Károly — Joseph Kosma: Vörös posztó. (Ősbemutató.)

1966/1967

Romain Rolland: A szerelem és a halál játéka.
Ábrahám Pál: Viktória.
Szophokles: Elektra.
Kövesdi Nagy Lajos — Szenes Iván — Nádas Gábor: Szegény kis betörő.
Nóti Károly — Kemény Egon: Nyitott ablak.
Szilveszteri kabaré.
Gyárfás Miklós: Egérút.
Kálmán: Ördöglovas.
A. Miller: Pillantás a hídról.
Wilde — H. Bez — Degenhardt — Zsigó: Igaz, ami nem igaz! (Bunbury.)
Shakespeare: Vihar.
Behár György — Szedő Lajos: Éjféli randevú.
Szücs György: Szeretni tudni kell. (Ősbemutató!)

1967/1968

Shaw — Alan Joy Lerner — Frederik Loewe: My Fair Lady.
Fagyjev — Osztovcics Levente: Tizenkilencen. (Eredeti bemutató!)
Strauss — Jereb — Kövesdi Nagy Lajos — Gyökössy Zsolt: Két éj Velencében.
(Eredeti bemutató!)
Raffai Sarolta: Egyszál magam. (Ősbemutató!)
Szirmai: Mágánás Miska.
Szilveszteri kabaré.
Pap Károly: Mózes, a szabadító. (Ősbemutató!)
Fényes Szabolcs: Rigó Jancsi.
A. Miller: A bűnbeesés után.

Lehár: A mosoly országa.
Jókai: Arany ember.
Barillet — Grédy: A kaktusz virága.
Ben Jonson: Volpone.
Eisemann: Egy csók és más semmi.

1968/1969

Illyés Gyula: Dózsa György.
Kálmán: Cirkuszhercegnő.
Molnár Ferenc: Liliom. (Latinovics Zoltán fölléptével.)
Dobos: Isten veled, édes Piroskám!
Arisztophanész: Lüsizisztraté.
Lehár: Három grácia.
Végh Antal: Holnap vasárnap. (Ősbemutató!)
Wilde — Fejér István — Tamássy Zdenkó: A kísértet házhoz jön.
Raffai Sarolta: Diplomások. (Ősbemutató!)
Sommerset Maugham: Imádok férjhez menni.
Jean Anouilh: Euridiké.
Dékány András — Baróti Géza — Vaszy Viktor: Dankó Pista.
Heltai Jenő: Néma levante.

1969/1970

Strauss, Johann: Egy éj Velencében.
Szigligeti Ede: Liliomfi.
Brecht: A kaukázusi krétakör.
Czakó Zsigmond — Buda Ferenc: László király (Ősbemutató!)
Kálmán: Csárdáskirálynő.
Shakespeare: Macbeth.
Török — Zoltán — Horváth — Stark: Péntek Rézi.
Csák Gyula: A nagy kísérlet. (Ősbemutató!)
Majláth Júlia — Abay Pál — ifj. Kalmár Tibor: Ne szóljatok bele!
Karinthy Ferenc: Budapesti tavasz. (A BRG kecskeméti gyáregysége üzemi dolgozói részére.)
Galgóczy Erzsébet: A főügyész felesége. (Ősbemutató!)
Millöcker: Gasparone.
Tennessee Williams: Az ifjúság édes madara.

1970/1971

Németh László: Cseresnyés
Lehár: Pacsirta.
Peter Schaffer: Játék a sötétben.
Tennessee Williams: Huszonnégy fuvar gyapot.
Eisemann: Én és a kisöcsém.
Szakonyi Károly: Adáshiba.
Ábrahám Pál: Bál a Sayovban.
Baklanov — Turián: Gázolás. (Ősbemutató!)
Brandon Thomas — Halász Rudolf — Nádas Gábor: Charley néne.
Ibsen: Nóra.
Raffai Sarolta: Utolsó tét. (Nemzeti Színházban bemutatottól eltérő változat.)
Molnár Ferenc — Zerkowitz Béla: Doktor úr.
Boldizsár Miklós: Herosztratesz. (Studió '71-előadás.)
Max Frisch: Ha egyszer Motz úr dühbe gurul. (Studió '71-előadás.)
Stibor-Rylski: Ismerős ismeretlen. (Studió '71-előadás.)

1971/1972

Katona: Bánk bán. (Rendező: Turián György.)
Jacobi: Leányvásár.
Anouilh: A buborék. (Magyarországi bemutató.)
Lehár: Cigányszerelem.
D. Nicomedi — Brand — Behár: Tacsókó.
B. Shaw: Warrené mestersége.
Shakespeare: Hamlet. (Rendező: Ruszt József.)
Fényes — Harmath: Maya. (A szolnoki társulat vendégjátéka.)
Tabi — Vincze: Párizsi vendég. (Szigligeti: Bajusz c. vígjátékából.)
Hubay Miklós: Dinasztia.
Gábor Andor: Dollárpapa.
Kövesdi — Nagy — Nádas — Szenes: Ellopták a vőlegényemet.

1972/1973

Calderon: Az élet álom.
Kálmán Imre: Cigányprímás.
A. Miller: Az ügynök halála.
J. Hašek: Svejka hátszobájában.
Fekete Sándor: Borostyán, a vándorszínész. (Ősbemutató.)
Padisák — Darvas — Hajnal: A sztár is meztelen.
Shakespeare: III. Richárd. (Rendező: Ruszt József.)
Johann Strauss: Denevér.
Kocsis István: A korona aranyból van. (Magyarországi bemutató.)
G. Maupassant: Bel ami.
Dallos Szilvia: Akvárium (Ősbemutató.)
Kövedsi — Nagy — Nádas — Gyökössy: Disszidálni Pestre is lehet.

Időrendi mutató

- 1826-ban Katona József tervezetet nyújt be a városi tanácshoz állandó színház létesítésére.
- 1833 elején megnyílik Kecskemét első állandó színháza Király Sándornak a Korona vendégfogadó tulajdonosának magánvállalkozásaként.
1868. dec. 26-án nyitják meg Kecskemét második állandó színházát, Kovács Lászlónak e célra átalakított épületében.
- 1870-ben a városi tanács színi bizottságot létesít.
1892. máj. 13-án a városi közgyűlés kimondja, hogy rendes városi színházi épületet építtet, 200 000 forintos színházépítési alapot létesít.
1894. szept. 2-án dec. 15-i határidővel pályázatot hirdetnek az építés tervezésére.
- 1895 őszen az építéssel megbízott Fellner Ferdinánd és Helmer Ármin vezetésével megkezdődik az építkezés.
1896. október 14-én megnyitó díszelőadás a színházban.
1916. november 11-én az addigi Városi Színház helyett a Katona József Színház nevet kapja az intézmény.
1921. nov. 11. a színház huszonötödik évi fennállásának jubileumi ünnepe.
- 1939 ősztől bevezetik a cseretársulati rendszert.
- 1941 ősztől ismét egy igazgató vezeti a színházat, mert a cseretársulati rendszer nem vált be.
1944. jún. 16-án Hlatky László kamaraszínháza tart utolsónak előadást a színházban a felszabadulás előtt.
1944. nov. 30-án használják először színházat a felszabadulás

- után. Zsákai László primás vezetésével 40 tagú cigányzenekar tart benne hangversenyt.
1946. nov. 11-én megemlékezés a színház fennállásának 50. évfordulójáról.
1949. szept. 1-től a színház állami kezelésbe kerül.
- 1950-ben a város 180 000 Ft-os költséggel elvégezteti a színház leg-szükségesebb helyreállítási munkáit.
- 1951-től a kecskeméti színház elválnak eddigi társállomásaitól és egész évados önálló színházzá válik.
- 1954 elején a volt gondnoki lakásból a művészek részére színházi társalgót alakítanak.
1954. november 13-án megnyílik a Katona József Színház kamara-színháza a piarista gimnázium dísztermében.
- 1955 szeptemberében a városi tanács jelentékeny állami támogatás-sal színészotthont létesít a társulat tagjai számára a volt Erzsébet szálloda emeletes épületében.
- Az 1957/58-as szezontól kezdve a színház elsőfokú felügyeleti szerve a megyei tanács.
- 1961-ben ötmillió forintos költséggel kívül-belül restaurálják a színház épületét és berendezését.
1962. december 16-án Kodály Zoltán leleplezi a színház melletti téren felállított új Katona József-szobrot. Utána a színházban énekkari hangversenyt tartanak Kodály tiszteletére.
1968. április 3-án este hat órakor a színházban tartották meg a Kecskemét fennállásának 600. évfordulójára rendezett emlék-ünnepet.
1971. október 14-én, a színházépület felavatásának 75. évfordulóján de. ünnepi társulati ülés, este a Bánk bán díszelőadása.

A kecskeméti Katona József Színház volt tagjai közül rádió, tv, film, fővárosi vagy más kiemelkedő szereplés révén országosan ismertté váltak:

Felszabadulás előttiak: Barna Anci, Berky Lili, Bihari Ákos, Bródy Irén, Delly Ferenc, Erdélyi Mihály, Gellért Lajos, Greguss Zoltán, Jávor Pál, Justh Gyula, Kövessy Albert, Miklóssy Gyula, Orsolya Erzsébet, Páger Antal, Pataki Ferenc, Pataki József, Parlagi Kornélia, Pintér Imre, Rajz János, Rózsa S. Lajos, Sarkadi Aladár, B. Sándor Anna, Somlay Artúr, Somogyi Nusi, Sziklay Jenő, Toronyi Gyula, Varga Imre.

Felszabadulás utániak: Baracsi Ferenc, Bárdy György, Békés András, Bicskey Károly, Csajányi György, Csorba István, Daniss Győző, Dobák Lajos, Erdődi Kálmán, Felföldi Anikó, Fogarassy Mária, Fonyó József, Galambos Erzs, Garics János, Gellei Kornél, Gozmány György, Hegedűs Erzs, Juhász Pál, Karizs Béla, Komlós József, Koncz Gábor, Korompay Vali, Krencsey Marianne, Labancz Borbála, Latinovits Zoltán, Liskay Tamás, Lukács Antal, Margittay Ági, Márki Géza, Medgyessi Mária, Moór Marianne, Móricz Lili, Németh Antal, Pathó István, Perlaky István, Seregi László, Simon György, Szegedi Erika, Szilágyi Tibor, Szuhai Balázs, Venczei István.

Adattár

(1.)

A színügyi bizottság részére 12881/1897 sz. alatt alkotott városi szabályrendeletnek azok a pontjai, melyeknek alapján a bizottság Rakodczay színigazgató ellen eljár.

4. §. A színügyi bizottság önállóan jár el a színház igazgatásának és vezetésének a művészet és a közérdek szempontjából leendő ellenőrzésében és irányításában . . .

9. §. A színügyi bizottságnak jogában áll a színigazgatót, amennyiben az a bizottságnak ezen szabályon alapuló rendelkezéseit megszegi, vagy azoknak nem engedelmeskedik, a szegényalap javára 100 forintig terjedő pénzbírsággal büntetni; ezen büntetés ellen fellebbezésnek helye nincs s a bizottság ez iránt hozott határozata végrehajtása, illetőleg a kirótt bírság behajtása iránt a városi tanácshoz jelentést tesz.

13. §. A színigazgató felleptetni kívánt bármily művészeket, műkedvelőket, társulatokat és vendégszínészeket csak a színügyi bizottság előleges írásbeli engedélye mellett szerepeltethet.

16. §. A szerződésben megállapított bérletszünetes előadásokon kívül bérletszünetet csak a színügyi bizottság engedélyezhet.

19. §. Az igazgatóval kötött szerződés értelmében egyes előadások alkalmával a helyárák csak a színügyi bizottság írásbeli engedélye alapján emelhetők föl. A helyáremelés engedélyezése vagy megtagadása egyedül a színügyi bizottságtól függ.

25. §. Azon esetben ha a színügyi bizottság arról, győződnék meg, hogy a színigazgató szerződésszerű kötelezettségeit egészben vagy részben nem teljesítheti: a városi tanácshoz a szerződésnek egyoldalúan és haladéktalanul leendő megszüntetése iránt jelentést tesz . . .

Részlet Végh István díszletfestővel a kecskeméti színház részére festendő díszletek ügyében kötött szerződésből.

S z e r z ő d é s

egyrésztől Kecskemét th. város közönsége képviselőjében Kada Elek polgármester, másrésztől Végh István, a budapest-krisztinavárosi nyári színpad díszletfestője között a következőleg kötött:

1. Kecskemét th. város közönsége a városi színház díszlettárának kiegészítése céljából elkészítteti a következő díszleteket:

a/ Egy templomot oldalrészekkel 17,6 négyz.méter térfogattal.

b/ Egy várkaput 7,8 négyz. m, két várfalat egyenként 9,6 négyz. m térfogattal.

c/ Egy terraszt szalondarabokhoz, lejáróval és virágokkal 17,6 négyz. m térfogattal.

d/ 5 darab különböző méretű kerti szobrot egyenként 1,2 négyz. m, összesen 6 négyz. m térfogattal.

e/ Egy kerti lugast háttérrel, 8,95 négyz. m térfogattal.

f/ 2 drb kisebb sziklát összesen 6 négyz. m térfogattal.

g/ 3 drb felhőívet, egy felhő háttérrel (függöny), 2 drb jobb és 2 drb baloldali takaró falat, összesen 254,8 négyz.m területtel.

h/ Egy kisebb távlati város csoportot 8,5 négyz.m területtel.

i/ Tiszavidék (függöny) 76,8 négyz.m területtel.

2. Az első pontban felsorolt összes díszletek, függönyök, díszítmények elkészítését Végh István festő ezen szerződés értelmében magára vállalja akként, hogy köteles azoknak festő munkáit teljesíteni, anyagait sajátjából szolgáltatni, csomagolási költségeit is viselni, és azokat a mondott városi színháznak átadni.

A szállítási költségek a város közönségét terhelik úgy a vasútig, mint a vasúton Kecskemétig.

3. Az összes munkák a legkisebb részletekig művészileg, teljesen stilszerűen készítenők . . . stb.

(3.)

Az Alföldi Híradó 1909. január 13. számában megjelent közlemény Kada Elek „A tárogató” c. darabjának előadásáról.

A tárogató

Hétfőn este került bemutatásra a kecskeméti Városi Színházban Kada Elek polgármester új darabja: A tárogató. Minden kecskeméti színházba járó várakozással tekintett a bemutató előadás elé, mert hiszen a Helyre asszony országra szóló sikere feljogosította, hogy a szezon megszokott alacsony nívón álló előadásain jóval felülkerekedő és élvezetes estét reméljen.

E várakozásában nem is csalatkozott a közönség, legalább a darabot illetőleg. Poétikus, hatásos jelenetekben bővelkedett a színdarab, mely méitó a Helyre asszony szerzőjéhez. A szebbnél szebb jelenetek egymásután váltják fel egymást. A közönségre láthatólag mély hatást tett A tárogató. Sokat is tapsolták az illusztris szerzőt, kit ezenkívül babér és ezüst koszorúval is megleptek tisztelői.

A színészek játéka is meglehetősen jó volt. Szemmel láthatólag valamennyien a tőlük telhető legjobbat igyekeztek produkálni. Ez a jó akarat mindenesetre dícséretet és elismerést érdemel, ha az előadás nem is volt a legkifogástalanabb.

De a meglehetősen előadás dacára is szerencsétlen gondolatnak tartjuk, hogy A tárogató-t egy vidéki színtársulatra bízta a szerző. A darab szépségei csak egy fővárosi színpadon érvényesültek volna igazán.

(4.)

A Kecskeméti Újság 1912. november 5-i számában megjelent közlemény Kada Helyre asszony c. darabjának előadásáról.

A helyre asszony.

Kiváló polgármesterünknek, Kada Eleknek, a zseniális írónak darabjával a Helyre asszony-nyal lépett tegnap színtársulatunk két vendéggel, Parlagi Kornéliával és Pintér Imrével, a közönség elé. Maga a darab és a vendégek is vonzották a publikumot, így esett meg, hogy az első szép házat tegnap láttuk. Az előadás is jobban megfelelt igényeinknek. Eltekintve attól, hogy a két vendég igen bájosan játszott, Parlagi, de különösen Pintér énekszámakkal igen hatottak ebben a szépséges szép darabban. A mi színészeink is megállották a helyüket. Járay Böske, Justh Gyula, Szentés szépen beilleszkedtek az együttesbe. Jó volt Matolcsy, aki hatásosan énekel-

te a kurucdalokat és jók voltak Erkel Béla, Kovács, de még a kar is dicséretet érdemel. Pajor György Igó tőzsér szerepében nagyon jó kabinetalakítást nyújtott és ez a színész megérdemli, hogy szerepeltessek.

(5.)

A Katona József Színház műsora a Tanácsköztársaság idején az eddig előkerült dokumentumok alapján.

1919. márc. 21. Fall Leó: Stambul rózsája.
1919. márc. 22. Grün Lili.
1919. márc. 23. Sardou: Szókimondó asszonyság.
1919. március 27. Ifj. Dumas: A kaméliás hölgy-
1919. márc. 28. Marcsa katonája.
1919. márc. 29. Marcsa katonája.
1919. márc. 30. du. Tóth Ede: A falu rossza.
1919. márc. 30. este Lehár: A pacsirta.
1919. márc. 31. Marcsa katonája.
1919. ápr. 12. Molnár Ferenc: Liliom.
1919. ápr. 13. du. A muzsikus lány.
1919. ápr. 13. este Abonyi Lajos: A betyár kendője.
1919. ápr. 14. Földes Imre: A császár katonái.
1919. ápr. 15. Fall Leó: Stambul rózsája.
1919. ápr. 16. Bródy Sándor: A szerető.
1919. ápr. 17. Benn az erdőn.
1919. ápr. 19. Benn az erdőn.
1919. ápr. 20. du. Oh, Teréz!
1919. ápr. 20. este Földes: A császár katonái.
1919. ápr. 21. du. Szigligeti Ede: A szökött katona.
1919. ápr. 21. este Gaál József: A peleskei nótárius.
1919. ápr. 28. Farkas Imre: Iglói diákok.
1919. máj 1. Díszelőadás. Internacionále zene- és énekkar. Barta Lajos: Tavaszi mámor és Antal Sándornak egy egyfelvonásosa.
1919. máj. 5. Kacsóh: János vitéz.
1919. máj. 6. Sudermann: A becsület.
1919. máj. 7. Sudermann: A becsület.
1919. máj. 8. Szirmai: Mágánás Miska.
1919. máj. 9 . Földes: A császár katonái.
1919. máj. 10. Lehár: Luxemburg grófja.

1919. máj. 11. Kacsóh: János vitéz.
 1919. máj. 13. Sudermann: A becsület.
 1919. máj. 14. Strauss: A cigánybáró.
 1919. máj. 15. Kálmán Imre: Az obsitos.
 1919. máj. 16. Schönthan: A szabin nők elrablása.
 1919. máj. 17. Schönthan: A szabin nők elrablása.
 1919. máj. 18. Kacsóh: János vitéz.
 1919. jún. 7. Proletárnők részére ingyenes műsoros előadás.
 1919. jún. 9. Műsoros előadás.
 1919. jún. 17. Gorkij: Éjjeli menedékhely.
 1919. jún. 18. Gorkij: Éjjeli menedékhely.
 1919. jún. 19. Gorkij: Éjjeli menedékhely.
 1919. jún. 20. Gorkij: Éjjeli menedékhely.
 1919. jún. 21. Gorkij: Éjjeli menedékhely.
 1919. jún. 22. Gorkij: Éjjeli menedékhely.
 1919. jún. 23. Gorkij: Éjjeli menedékhely.
 1919. júl. 16. Hervé: Nebáncsvirág.
 1919. júl. 27. A Madách Színház vendégjátéka. A. France: Crainquebille.

(6.)

A Maritházy társulat színlapjairól kijegyzett színésznevek:

Bródy Irén, Buránszki Biri, Delly Ferenc, Erkel Béla, Fátyol Heddy, Járay Böske, Jatzkó Rezső karnagy, Justh Gyula, Kényes Margit, Kovács Juliska, Mariházy Baby, Mariházy Miklós, Margó Borcsa, Molnár Aranka, Pajor György, Somogyi Nusi, Szabolcsi Józsa, Szalma Sándor, Sziklai Jenő, Szintay Sándor, Turchányi Olga, Turay Antal stb.

(7.)

A Kecskeméti Közlöny 1921. december 10-i közleménye a színházi zenészek sztrájkjáról

Sztrájkolnak a zenészek.

A színházi zenészek országos szövetsége a zenészek részére húsz százalék fizetésemelést állapított meg, melyet a direktornak szeptember 1-től visszamenőleg meg kell téríteni. A kecskeméti színház zenészei közölték Bárdossy direktorral a szövetség határozatát. A direktor kijelentette, hogy az állandó súlyos deficit miatt képtelen

a színészeknél amúgy is sokkal jobban dotált zenészek kérését teljesíteni. Erre a zenészek csütörtökön sztrájkba léptek úgy, hogy tegnap mindkét operett előadást zongora kíséret mellett kellett megtartani.

(8.)

A Lengyelvér 1927. november 13-i előadásának színlapja

November hó 13-án, vasárnap délután
fél 4 órakor bérletszünetben

Mérsékelt helyárrakkal

LENGYELVÉR

Operette 3 felvonásban. Írta: Stein Leó

Zenéjét szerezte:

O s k a r N e d b a l

Rendező: Gulyás

Karnagy: Lilich

Személyek:

Pan Jan Zaramba	Polgár Gyula
Heléna, leánya	Koronkay Rózsi
Baranszky gróf	Daniss Győző
Popiél Bronio	Pattantyús Mihály
Kvazinszkaja Wanda	Takács Rózsi
Pawlowna Jadviga	G. Székely René
Mirszky	Kabos László
Gorszky	Novák István
Volenszky	Bojár László
Drigulszka k. a	Kerényi Sári
Napolszka grófnő	Bán Felícia
Vlasztek, inas	Kun Emil

(9).

Híradás a Kecskeméti Közlöny 1929. november 10-i számában Katona „Rózsa” c. vígjátékának premiérjéről

Hétfőn: Katona József 115 éves vígjátékának premierje

A hétfői emléknapon Katona József alig is ismert és egyetlen vígjátéka, a „Rózsa” kerül színpadra... alapmotívuma a költő Dérynéhez érzett vonzalma. 1814-ben írta... Kronológikus sor szerint tizennegyedik munkájának említik... Közvetlen megelőzi a Bánk bán-t.

Értékét nemcsak abban találjuk, hogy őrzője tragikus eseménnyé ugyan nem fejlődött mélyebbgyökerű szerelmi csalódásának, de életrajzi érdekességén felül ez az első magyar helyzetvígjáték, amely Katona rövid színészi életében szerzett közvetlen tapasztalaton és megfigyelésen alapul. Szereplőit is az életből vette, a színpadról a „collegák” közül s mint egykori feljegyzések mondják: „Az élet comicus helyzetei iránti érzéknek oly érdekes bizonyítványa ez alkalmi vígjáték, hogy sajnálni lehet, hogy Katona ezirányú tehetségéről értékesebb tanúságtétel nem maradt.”

(10.)

A Nemzeti Színház 1930. április 26-i vendégjátékának színlapja

Katona József centenárium
 Díszelőadás a Katona József színházban
 1930. április 26-án 20 órakor
 A Nemzeti Színház vendégjátéka
B Á N K B Á N

Dráma 5 felvonásban. Írta: Katona József
 Színpadra alkalmazta: Hevesi Sándor

Személyek:

II. Endre, magyarok királya	Lehotay Árpád
Gertrud, a királyné	Hettyey Aranka
Ottó, Berchtold merániai herceg fia	Greguss Zoltán
Bánk bán, Magyarország nagyura	Petheő Attila
Melinda, felesége	N. Tasnády Ilona
Mikhál bán	Gál Gyula
Simon bán, Melinda nagybátyjai	Fehér Gyula
Zászlós úr	Pataki József
Petur bán, bihari főispán	Kürti József
Miska bán, a királyfiak nevelője	Stella Gyula
Sólyom mester, fia	Forgács Antal
Bendeleiben Izidora, thüringiai lány	Szabó Margit
Egy udvaronc	Tímár József
Biberach, kalandor lovag	Ódry Árpád
Tiborc, paraszt	Rózsahegyi Kálmán
Egy békétlen	Barsi Ödön

Udvariak, békétlenek, katonák. Történik: 1213-ban.

Kérjük a közönséget, hogy helyeiket 20 óra előtt elfoglalni
 szíveskedjenek!

(11.)

Bérleti felhívás az 1932/33 évi színi évadra

Katona József Színház
BÉRLET FELHÍVÁS

Tisztelettel értesítem Kecskemét város színpártoló közönségét, hogy a folyó évi színházi szezonra a bérletgyűjtést megkezdem.

Meghajolva a nehéz gazdasági viszonyok parancsoló szava előtt a bérlet árakat mélyen leszállítottam.

Bérlet árak 30 előadásra A vagy B bérletben	idén	tavaly
Proscénium páholy	279 P	315 P
Földszinti és emeleti közép páholy	219 P	258 P
I. emeleti kis páholy*	189 P	230 P
Támlásszék	45 P	57 P
Zártszék	36 P	48 P
Körszék	30 P	39 P

Bérletben színrekerülő újdonságok: Ezerjő. Amikor a kislányból nagylány lesz. Csók a tükör előtt. Fiúk és lányok. Emmy. Veronika. Érik a búzakarász. Nyitott ablak. Előfordulhat a legjobb családokban is. Angyalt vettem feleségül. Csókprofesszor. Haway rózsája. Fehér ló és a még Budapesten színrekerülő operett és próza újdonságok.

Tisztelettel:

Miklóssy Imre
színigazgató

---

* Nem egy páholyülésre, hanem az egész páholy valamennyi helyére volt érvényes a páholyjegy.

(12.)

A Troubadour színlapja 1935. április 2-áról.

Katona József Színház

1935. április hó 2-án, kedden este 8 órakor

Nagy művészi és zenei esemény!

Gyenge Anna (Anne Roselle) new-yorki Metrolopitain opera,
Szűcs László, Érdy Pál, Győző Amália m. kir. Operaház, Szomolányi
József a Városi Színház tagja felléptével
Verdi világhírű nagy operája

TROUBADOUR

Opera 3 felvonásban (8 képben). Szövegét írta: Salvator Camarano

Zenét szerzette: Giuseppe Verdi. Rendező: Tihanyi Béla

Vezényel: Komor Vilmos opera karnagy

Személyek:

Luna gróf	Érdy Pál
Leonora	Gyenge Anna
Azucena, cigánynő	Győző Amália
Manrico	Szűcs László
Fernando	Szomolányi József
Inéz, Leonora barátnője	Szögi Arany
Ruiz	Szabó László
A vén cigány	Szerémy János
Egy hírnök	Solymossy Zoltán
Leonora barátnői, a gróf kísérete, fegyveresek, cigánynők, cigányok	

(13.)

A Miklóssy-társulat tagjai 1935/36-ban

Miklóssy Imre igazgató, Miklóssy István h. igazgató, Korda Sándor operettrendező, Homokay Pál és Földes Mihály prózai-rendezők, Kováts Mihály karnagy, Hajnal Margit primadonna, Kondor Illy szubrett, Ölvedy Zsóka naiva, Radványi Gabi szubrett, Rásó Ida karakterszínésznő, Szögi Arany és Krémer Böske naiva, Nádor Olga és Vollent Irén színésznő. Somorjay Elly táncosnő, Kováts József bonviván, Szilassy László táncos bonviván, Szokolay Gyula táncos komikus, Homokay Pál drámai hős, Korda Sándor

apaszínész, Sugár László buffó, Földes Mihály jellemszínész, Miklóssy Sándor epizódkomikus, Somkuty Dezső naturburs, 6 görll, 6 boy, 5 díszletező, 3 kellékes, sűgó, irodista 3, szabó 1.

(14.)

Mutató a kamaraszínházak műsoraiból:

Alapi Nándor Országos Kamaraszínháza 1936. ápr. 22 — máj. 1.

Jerome K. Jerome: Valaki járt itt

Kisfaludy Károly: Csalódások

Molnár Ferenc: Nagy szerelem

Molnár Ferenc: A hattyú

Ibsen: Rosmersholm

Herczeg Ferenc: Kék róka

Pirandello: Hat szerep keres egy szerzőt

Miskey József Thália Kamaraszínháza 1937. okt. 15 — okt. 22.

Sommerset Maugham: A szent láng

Molnár Ferenc: A farkas

Sudermann: Otthon

Fodor László: A nagyságos asszonyt már láttam valahol

Vajda Ernő: A valóperes hölgy

Bánky Róbert Magyar Komédia Kamaraszínháza 1939. máj. 17 — máj. 22.

Herczeg Ferenc: Gyurkovics lányok

Herczeg Ferenc: A három testőr

Jókai Mór: Arany ember

Fodor László: Templom egere

Romain Rolland: A szerelem és halál játéka

(15.)

A felszabadulás előtti utolsó műsor a színházban:

Hlatky László Országjáró Kamaraszínháza 1944. jún. 7 — jún. 16.

Jún. 7. Ibsen: Hedda Gabler

Jún. 8. Vaszary János: Bubus

Jún. 9. Dario Nicomedi: Árnyék

Jún. 10. Vaszary János: Egy nap a világ. Háborús történet.

Jún. 11. du. és este Zenés vidám est Sándor Anna felléptével.

Jún. 12. ifj. Dumas: A kaméliás hölgy

Jún. 13. Bókay János: Ragaszkodom a szerelemhez

Jún. 14. Barabás Pál: Gazdátlan asszony

Jún. 15. Vaszary János: Ártatlan vagyok

Jún. 16. Paul Geraldly: Szeretni

(16.)

Színlap a felszabadulás után helyiségkeresésre késznyerült színjátszási időből

S Z Í N H Á Z

Igazgató: Szokoly Gyula

A szombat-vasárnapi

MŰSOROS ESTÉNKET

KEDDEN, MÁRCIUS 20-ÁN

A SZÍNHÁZBAN

ismételjük meg 1/4 5 órai kezdettel

1945. március 21-én, szerdán
1945. március 22-én, csütörtökön
A kommunista székház nagytermében (volt úri kaszinó)
március 23-án

a Katona József Színházban
a kecskeméti színtársulat által Budapesten óriási sikerrel játszott

Z S Á K B A M A C S K A
operett 3 felvonásban kerül színre
Szereplők:

Sári	Bázsa Éva
Ervin	Erőss Pál
Rainer	Honti Sándor
Rainerné	Bartók Júlia
Mici	Farkas Anni
Kelemen	Szokoly Gyula
Ladányi Kont	Solymossy Imre
Nózingér	Lévay László
Fracák	Kovács Lajos
Portás	Fodor Imre
Szobapincér	Pálfi Béla
Maitre d'Hotel	Krapp György
Háziasszony	Mihályi Rózsi

(17.)

Üdvözlő beköszöntő és az előadások megkezdésének bejelentése az 1945/46-os évad kezdetekor

Tisztelettel jelentem Kecskemét város Vezetőségének, Pártvezetőségeinek, Közönségének, orosz és magyar katonai Parancsnokságainak, hogy téli színiidényemet október 28-án* szombaton este 1/26 órakor megkezdem a legelsőrangúbb erőkől megszervezett társulatommal.

Kérem Önöket fogadjanak bennünket azzal a szeretettel, amely az elmúlt színiidényben velünk szemben megnyilvánult.

Készséges hívük:
Szokoly Gyula
színigazgató

---

* Téves, a helyes dátum 27-e.

(18.)

Részletek egy 1946 december havi színlapról

Otthon Kamaraszínház Kecskemét

Igazgató: Szokoly Gyula

Meleg nézőtér

Szerdán, december 12-én 1/4 5 órakor

Aszlányi Károly és Fényes Szabolcs filmen is játszott
nagy sikerű operettje

S O K H Ű H Ó E M M Y É R T

Főszereplők: Bázsa Éva, Miklós Klári, Virág Vera, Koltai István,
Erőss Pál, Kormos Ferenc, Földes Mihály

Csütörtökön, december 13-án 1/4 5 órakor

Pénteken, december 14-én 1/4 5 órakor

Z i l a h y L a j o s

Hatalmas sikerű színjátéka!

F A T O R N Y O K

Rendező: Kormos Lajos

Személyek:

Kriegs Rudolf . . . . . Kormos Lajos   Az öreg Borcsay . . . . . Kormos Ferenc

Kriegsné . . . . . Miklós Klári

Kriegs Árpád . . . . . Zámori László

Kálmány Balázs . . . . . Erőss Pál

Janka . . . . . Krämer Böske

Kiss Ottó . . . . . Földes Mihály

Irén, a felesége . . . . . Juhász Eta

Inas . . . . . Szerényi Viktor

Vasárnap, dec. 16-án, de. 1/2 11 órakor

A kecskeméti Konzervgyár Kultúrtermében

A Konzervgyár és a Gyufagyár munkás családjai, valamint a
Rendőrfalu lakossága részére színre kerül mérsékelt helyárrakkal a

F A T O R N Y O K

A színtársulat tagjainak vendégjátéka
az eredeti szereposztásban

(19.)

A Kecskeméti Lapok 1949. szept. 29-i számában megjelent közlemény a színház hiányosságainak megszüntetéséről

„A több mint ötvenéves kecskeméti Színház épülete az általános kisebb javítások ellenére az évek során megrongálódott, a vakolat kívül és belül sok helyen hiányzik, de jelentős hiányok mutatkoznak a belső berendezésben is: megrongálódtak a székek, a páholyok, elvesztek a lámpák és a függönyök, hiányzik a székek egy része is.

A város jövő évi költségvetése több, mint 180 000 Ft-ot irányoz elő a fokozott mértékű tatarozásra szoruló színház külső és belső karbantartására és a berendezési hiányosságok pótlására. Azért tud a város e célra ilyen összeget fordítani, mert a színtársulatok államosításával a városnak kizárólag az épület fenntartásáról kell gondoskodnia.”

(20.)

Az állami gördülő opera kecskeméti előadásainak műsornaptára

1949. okt. 19. Verdi: Traviata

1950. febr. 25. Puccini: Bohémélet

1950. ápr. 18. Puccini: Pillangókisasszony

1950. máj. 2. Johann Strauss: Denevér

1950. okt. 28. Donizetti: Don Pasquale

1951. febr. 21. Puccini: Bohémélet

1951. nov. 29. Verdi: Rigoletto

1952. ápr. 21. Rossini: A sevillai borbély } Mindkét nap délután
1952. ápr. 22. Rossini: A sevillai borbély } hangverseny magy. és
szovj. szerzők műveiből

1952. jún. 22. Erkel: Bánk bán

Részletek a Népművelődésügyi Minisztérium színházi főosztályához, az államosított kecskeméti színház 1949/50. évi működéséről, 1750—7/1950 sz. a. felterjesztett polgármesteri jelentésből

A kecskeméti állami színtársulat működésével kapcsolatos észrevételeimet a következőkben foglalom össze röviden.

A szocialista kultúra építésének útján rendkívül nagyfontosságú lépés volt az állami színtársulatok — köztük a kecskeméti állami színtársulat — életrehívása. Megszűnt a színházi élet frontján az üzleti szellem kártékony hatása, lehetővé vált az olcsó bérletrendszer folytán, hogy a kultúrszomjas dolgozók hozzájuthattak az értékessé vált színikultúrához . . .

. . . A társulat kitűnően szervezett . . . Nemcsak a színrekerült darabok szereposztása lehetett kifogástalan, hanem megfelelő besztással megoldást nyerhetett a kecskeméti Katona József Színház előadásainak zavartalan menete mellett a tájszínház működése, üzemlátogatás és más városban versenyben tartott csereelőadás lebonyolítása is . . .

A szervezéssel kapcsolatban rá kell mutatnom egy hiányosságra. Ilyen teljes nagy társulathoz a múlt évinél nagyobb, megfelelőbb zenekar szervezése szükséges . . .

Megelégedéssel emlékezhetem meg az állami színtársulat műsorpolitikájáról. A műsoron a szocialista-realista színműirodalom értékes alkotásai gyönyörködtették a dolgozókat s ezek a darabok alkalmat nyújtottak a való élet, a ma kérdéseinek megismertetésére is. Az elmúlt szezonban nem kerülhetett sor új magyar szerzők darabjának bemutatására. Ez a kívánság a hosszabb jövő évi szezonban bizonyára pótolható lesz.

A Tudományos Ismeretterjesztő Társulatban megvitatott „A fősvény” előadásának színlapmásolata.

K e c s k e m é t i K a t o n a J ó z s e f S z í n h á z

Bemutató előadás

1956. január 21-én, szombaton este fél 8 órakor

M o l i è r e

A F Ö S V É N Y

Vígjáték 3 felvonásban

Fordította: Illyés Gyula kétszeres Kossuth-díjas

Szereplők:

Harpagon	Erdődi Kálmán
Cleante, Harpagon fia	Győri Ernő
Eliz, Harpagon leánya	Veszelei Mária
Valér, Anzelm fia	Garics János
Marianne, Anzelm leánya	Simon Erika
Anzelm	Gyulai Antal
Fruzsina	Szendrey Ilona
Simon	Zóni Gyula
Jakab, Harpagon mindenese	T. Szabó László
Fecske, Cleante inasa	Nyerges Ferenc
Claude asszony, Harpagon cselédje	Kelemen Ilona
Zabszár, Harpagon szolgája	Harmaczi József
Keszeg, Harpagon inasa	Mester István
Rendőrbiztos	Takács Lajos

Történik Párizsban, Harpagon házában.

Díszlettervező: Rédey Béla

Rendező: Nyíri János

Csáky Lajos beszámolója a Petőfi Népe 1958. június 12-i számában a Katona József Színház 1957/58-as évadjáról

Színházi számvetés

Az ellenforradalom után alig egy esztendővel elég nehéz körülmények között nyitotta meg most záruló évadját színházunk. A fejekben még elevenen éltek az ellenforradalmi események keltette zúr-zavar maradványai. Egy gyengén zárult előző évad emlékei sem hatottak pozitívan, mégis magas színvonalon, igényesen került a közönség elé színházunk nyitó darabja, Kodolányi János: Földindulás-a. Az előadás egyik legfőbb értéke az volt, hogy a szereplőgárda megmutatta készségét az együttessé kovácsolódásra és az egységes játék kialakítására . . .

A prózai bemutatók nagy része azután jeleket tartalmazott ennek az egységes folyamatnak a fejlődéséről . . .

Az Othello bemutató híre — melyet egyébként a fővárosi sajtó elég nagy és méltatlanul közönbös hallgatással fogadott — külföldi visszhangot keltett. Különösen kiemelte a külföldi szaksajtó a bemutató, a rendezés, a színpadi megjelenítés új és eredeti elemeit, tisztaságát és nemes egyszerűségét. Dicsérte a színpadképek, a díszletek, legmodernebb törekvések szempontjából is ízléses egyéni megformálását, artisztikumát . . . Sok drámai erővel vitte színpadra a prózai együttes Maugham: Eső című színművét — ismét Németh Antal rendezésében.

A tájprogram azonban nem vette teljesen figyelembe a falusi közönség igényeit. Paraszti témájú darabot — a Kecskeméten is bemutatott Földindulás és bizonyos szempontból a Tanítónőn kívül nem hozott . . .

Cs. L.

(24.)

Színlap az „Ispán Teréz” 1958. október 31-i ősbemutatójáról

Ő s b e m u t a t ó

Gimes Imre:

ISPÁN TERÉZ

Színmű 3 felvonásban

Szereplők:

Börzsönyi József	Gyulai Antal
Börzsönyi Péter, a fia	Kiss László
Ispán Teréz, fogadott lánya	Labancz Borbála
Nagy Maris, fogadott lánya	Bodó Györgyi
Pap	Dobák Lajos
Berkó István	Fekete Tibor
Fehér Teri	Hegedűs Erzsi Jászai-díjas
Urszin Ágoston	Simon György
Csörge Dániel	Jánoky Sándor, Jászai-díjas
Juli néni	Mojzes Mária
Moharos István	Karizs Béla
Harangozó	Molnár Zoltán
Gábor	Szilárdy István
Jani gyerekek	Kovács Attila

Történik 1956-ban, egy alföldi kis faluban

Díszlet: Borcsa István

Jelmeztervező: Márton Aladár

Rendező: Udvaros Béla

Segédrendező: Liliom Károly

CSAK 16 ÉVEN FELÜLIEKNEK!

(25.)

Színlap az „Ilyen nagy szerelem” 1958. dec. 4-i bemutatójáról

P a v e l K o h o u t

I L Y E N N A G Y S Z E R E L E M

Játék két részben

Fordította: Pándi Lajos

Szereplők:

Taláros úr	Simon György
Lida	Medgyesi Mária
Péter	Baracsi Ferenc
A felesége	Demeter Hedvig
Milán	Perlaky István
Az édesanyja	Hegedűs Erzsí Jászai-díjas
Novák	Kiss László
Majka	Labancz Borbála
Král	Vörös Tibor
Főpincér	Tánczos Tibor

Történik napjainkban, Prágában

Díszlet: Csinády István

Jelmeztervező: Márton Aladár

Rendező: Seregi László

(26.)

Az 1960. december 23-án bemutatott Boccaccio színlapja

S U P P É

H U N C U T A S S Z O N Y O K

(Boccaccio)

Szereplők:

Boccaccio	.....	Juhász Pál
Fiametta, Lambertuccio nevelt lánya	.....	Lády Zsuzsa
Lotteringhi, kádár	.....	Simon Géza
Izabella, a felesége	.....	Jánosi Katalin
Scalza, borbély	.....	Karizs Béla
Beatrice, a felesége	.....	Gyólay Viktória
Lambertuccio, szatócs	.....	Szokoly Gyula
Petronella, a felesége	.....	Mojzes Mária
Pietro	} diákok	Gozmány György
Leonetto		Major Pál
Tofano		Vince Pál
Herceg	.....	Süle Géza
Checco, vak koldus	.....	Liliom Károly

Díszlettervező: Csinády István m. v.

Jelmeztervező: Márton Aladár

Vezényel: Róna Frigyes

Rendező: Seregi László

Seregi László nyilatkozata a Bánk bán rendezéséről a Katona József-emlékév
1961/62 füzetből

A Bánk bán rendezése, a darab megszületése óta, örökké izgató problémája minden magyar színházi rendezőnek.

.....

A mi előadásunk arra próbál feleletet adni, hogy mi okozza Bánk tragikus bukását... A személyi érdekeit a közügy fölé emelő becsületes ember tragédiáját szeretnénk bemutatni...

Megtartva a darab óveretű verseinek szépségét, olyan közvetlen játékmodort próbálunk kialakítani, hogy minden nézőnek ne csak szívéhez, hanem értelméhez is eljussanak Katona József gondolatai.

Ha ezt megvalósítjuk, úgy hisszük, Katona nagyszerű drámája kilép végre a kötelező iskolai olvasmányok béklyóiból és forró sikert varázsol a Katona József Színház nézőterére.

Részletek az Így látták a rendezők II. című, a Művészeti Szakszervezetek Szövetsége színházművészeti szakosztálya kiadványából a Bánk bán 1961. okt. 27-i kecskeméti előadásáról. Bp. 1962.

K a t o n a J ó z s e f : B á n k b á n

Bemutató: 1961. október 27.

Díszlettervező: Csinády István m. v. Jelmeztervező: Márton Aladár

Rendezte: Seregi László

Szereposztás:

II. Endre, a magyarok királya	Karizs Béla
Gertrudis, királyné	Demeter Hedvig
Béla, Endre, Mária, kisgyermek	* * *
Ottó, Berchtoldnak a merániai hercegnek fia	{ Pathó István
Gertrudis testvéröccse	
Bánk bán, Magyarország nagyura	Simon György
Melinda, a felesége	Dévay Camilla
Soma, fiacskájuk az udvarnál	* * *
Mikhál bán } Melinda bátyjai	Kölgyesi György
Simon bán }	
Petur bán, bihari főispán	Gyulai Antal
Myska bán, a királyfiak nevelője	T. Szabó László
Solom mester, ennek fia	Lukács József
Bendeleiben Izidóra, thüringiai lány	{ Zilahi Hédi
.....	
Biberach, egy lézengő ritter	{ Fonyó József
.....	
Tiborc, paraszt	{ Jánoky Sándor
.....	
Egy zászlósúr	Vincze Pál
Egy udvarnok	Unger Rudolf

A vitában részt vettek:

Kertész László, az Állami Déryné Színház főrendezője.

Major Tamás, a Nemzeti Színház igazgatója.

Nádasdy Kálmán, az Állami Operaház igazgatója.

Seregi László, a Katona József Színház főrendezője

Siklós Olga, a Katona József Színház dramaturgja.

Szendrő József, a Szegedi Nemzeti Színház főrendezője.

Dr. Székely György, a Színháztudományi Intézet igazgatóhelyettese.

Major Tamás hozzászólásából: Mi úgy szoktuk mondani, hogy ha egy klasszikus darabhoz nyúlunk, akkor úgy kell hozzányúlnunk, mintha soha nem láttuk volna és mintha először került volna a kezünkbe. Volt-e ilyen érzésünk itt is? Volt. Az előadásnak egyik legnagyobb értéke volt folyamatos pergése, a jól megtalált, a drámához illő forma . . .

Az előadás nagy érdeme, hogy semmiféle régi siker nem maradt benne, nemcsak azért, mert a közönség változott, hanem mert nem mentek erre rá . . . Kossuth Lajos idejében egészen biztosan időszerű volt az a fajta emelt hang, az a retorika, ahogyan akkor kellett beszélni. A Horthy-időszak hangja, ami még fülünkben van, ma már borzasztó. Akárhogy is igyekeztünk újítani, nekünk a Nemzeti Színháznak sem sikerült azt az új hangszerelést, ami a Bánkhoz kell, ami feszültté és emelkedetté teszi — megtalálni . . .

A színpadi beszéd központi problémánk. Milyen stílust beszélünk, honnan induljunk ki, hogy a beszéd ne naturalista, Molnár Ferenc-i legyen, hanem élő, igaz beszéd az olyan daraboknál is, mint a Bánk bán . . .

Nagyon sok jó volt az előadásban, nagyon jó trouvaille volt a díszlet felépítése. Nagyszerű dolog volt a negyedik és ötödik felvonás közé nem tenni szünetet. Foglalkozni kell a beszéd kérdésével: hogyan tudjuk megcsinálni, hogy a feszültség modern legyen, s attól a hanghordozástól, amely benne van a legnagyobb színészeinkben is, hogyan tudunk végre elszakadni. Tiborccal kapcsolatban is lehetne megjegyzést tenni. Úgy hiszem jó, hogy szakított az előadás azzal az öreg kántáló emberrel, jó, hogy fiatal ember játssza Tiborcot, de az a baj, hogy ő is kántál. Általános kifogásként még azt jegyzem meg, hogy sok szöveget nem lehet hallani. Ezen segíteni kellene.

Végeredményben az előadásból tanultunk, jó ötleteket adott. Sikere van, megértette a fejkendős parasztasszony is, tetszett neki is.

Nádasdy Kálmán: Csatlakozom ahhoz, amit Major elvtárs mondott. nekem nagyon tetszett az előadás; elfogulatlan, spontán, természetes és nagyon sok minden, ami könnyednek és magától értetődőnek tűnt benne, nagyon biztos rendezői kéz munkája . . .

Kertész László: Én tavaly valóságos Bánk-lázban voltam és nagyon érdekes dolgokra bukkantam rá a könyvtárak mélyén, ami

ahhoz segített, hogy megismerjem, mit akart Katona József. Katona József szándéka sokszor el van kendőzve az előadásokban. Éppen a darab vége az, ahol a legizgalmasabb a probléma.

Egy dolog van, amiben szenvedélyesen vitatkozom, az utolsó felvonás kérdése. Az utolsó felvonás lényegében nagyon alkalmas arra, hogy hallatlan drámai fokozás legyen. Lehet, hogy sok hibája volt a mi tavalyi előadásunknak, de a közönség feszült figyelemmel hallgatta, ami szerintem Katona József érdeme, a mienk legfeljebb az, hogy kibányásztuk Katona József elképzelését. Az utolsó felvonásban azt látom, hogy az a végtelen disszonancia, a döbbenetes csikorgása a meg nem oldott dolgoknak, a lélegzetelállító az emberek számára . . . Mi nem fejeztük be Melinda sorsát a negyedik felvonásban azzal, hogy „ez a szerencsétlen megőrült, ennek már jó, akármi éri” hanem azzal az óhajtással válnak el a negyedik felvonásban: talán még találkoznak. De jön a bomba az ötödik felvonásban: Ottó csapatai megölik Melindát, ami még egy újabb csapás Bánkra.

Major: Úgy hiszem, ez nem elfogadható. Nem ez a szöveg.

Kertész: Beszéltem valakivel, aki sokat játszott a Bánkban. Megkérdezem tőle — tudod te, Melinda hogyan halt meg? Tudom, megőrült és vízbe vetette magát. Nem — mondtam — az az operában van. A színpadon elmondják, hogy Ottó csapatai megölték. Nem volt véletlen, hogy ezt nem tudta.

A kecskeméti színház előadásáról még annyit, hogy számomra is hallatlanul érdekes volt, végtelenül rokonszenves és stíluskeresésében feltétlenül nagyot lépett előre . . .

Seregi László: A kecskeméti társulat heterogén, és csak háromévi egységes vezetés mellett rázódott össze egy kicsit. A vidéki színházaknak sokféle kötelezettségük van, s ha az egyik darabnál sikerült elérni modernebb stílusú játékot, a gondolatok intenzív közlését, már a következő darabban, például egy olcsó operettben egy prózai színész pillanatok alatt tönkremegy és újabb három hónap kell ahhoz, hogy megint elérje azt, amit már előzőleg elért.

A mi színházunknál bizonyos egységes rendezői stílus van kialakulóban. De ennek vannak gátjai, olyan színészek, akik túlságosan ragaszkodnak a régi stílushoz. Én úgy látom, hogy az előadásban sok stílus keveredik, s ezeket nem sikerült eléggé összehangolni.

(29.)

A Csongor és Tünde 1963. október 18-i bemutató előadásának
színlapmásolata.

V ö r ö s m a r t y M i h á l y

CSONGOR ÉS TÜNDE

Drámai költemény 3 részben

Szereplők:

Csongor, ifjú hős	.....	Pathó István
Kalmár	.....	Jánoky Sándor Jászai-díjas
Fejedelem	} vándorok	Perényi László
Tudós		.....
Balga, Csongor szolgája	.....	Fekete Tibor
Kurrah	.....	Lengyel János
Berreh	} ördögfiak	Major Pál
Duzzog		.....
Tünde, tündérleány	.....	Bege Margit
Ilma, Balga hitvese	.....	Balogh Rózsa
Mirigy, boszorkány	.....	Göndör Klára
Éj	.....	Dévay Camilla
Ledér	.....	Kovács Mária

Tündérek, nemtők

A pogány kunok idejéből

Kísérőzenéjét szerizette: Rónai Pál

Díszlettervező: Csinádi István Jászai-díjas

Jelmeztervező: Márton Aladár Koreográfus: Sallay Eta

Rendezte: Lovas Edit

(30.)

Dr. Orosz László közleménye a Katona József Színház
1970/71. évi beköszöntő műsorfüzetéből a „Cseresnyés” előadásáról

A kecskeméti színház helyesen döntött, mikor (Németh) drámái közül a Cseresnyést tűzte műsorára. Ez a darab, ha nem is Németh László legkiválóbb drámája, középponti helyet foglal el életművében. A szerző maga nyilatkozott így: „Kifejletlen Ūrfaustja írója egykor tán elkészülő Faustjának., Kecskeméthez is ennek a művének van a legtöbb köze. Nemcsak azért, mert a cselekmény színhelye egy Kecskemét környékére álmódott szőlő-gyümölcsös az 1930-as években. Még inkább azért, mert az osztályokat egybeolvasztó

társadalomnak a műben megjelenő lombiknyi kísérleti telepét csak a Kecskemét környékén látott szőlők és gyümölcsösök magas szintű termelési kultúrája alapján képzelhette el így az író. „Ember ilyet nem lát másutt az országban” — írta Erdei az 1930-as évek Kecskemétjéről . . . Szőlősgazda, polgármester, tanár, ügyvéd, ha maguk közt vannak kollégák, akiknek egyforma gondja a szőlő és gyümölcsök kert. A „Cseresnyés-sziget” utópiájának magja az a valóság, amelyet Erdei a Futóhomokban találóan nevezett „Kecskeméti-sziget”-nek.

Németh László a Cseresnyést több mint harminc éve írta. Az a társadalom, amelyben játszódik, a mai néző számára már emlék vagy történelem. A dráma problematikája mégsem csupán történelem. Mint Németh László annyi más művében, itt is többiekénél különb, magával és környezetével szemben igényesebb ember harcol egy magasabb, közösségi erkölcsi életforma diadaláért. Ha Cseresnyés társadalmi szituációja ma már idegen is a néző számára, erkölcsi példájával szemben nem maradhat közömbös. A Cseresnyés ma is művészi alkotás. Rilketől megfogalmazott igényével hat ránk: „Változtasd meg élted!”

(31.)

A Pacsirta 1970. október 23-i bemutató előadásának színlapmásolata

L e h á r F e r e n c

PACSIRTA

Szövegét Dr. Martos Ferenc ötletéből írta: Kristóf Károly

Karnagy: Németh László

Szereplők:

Zápolya Sándor, festőművész	Rózsa Sándor
Juliska, a modellje	Berta Erzsé
Garami Vilma, operaénekesnő	Gyólay Viktória Jászai-díjas
Báró Ferenczy Árpád, földbirtokos .	Szentessy Zoltán
Pál	Sas József
Pista	Ábrahám István
Borcsa	Jablonkay Mari
Kegyelmes	Budai László
Rezső	Juhász Tibor

Arató legények, marokszedő lányok, festők, modellek, vendégek

Történik a század első évtizedében, az első felvonás

Rádócon, a második és harmadik Budapesten

Jelmeztervező: Poós Éva

Díszlettervező Csinády István

Koreográfus: Széki Julia m. v.

Rendező: Lovas Edit

(32.)

Kivonat a 18 009/1970 számú vb-határozatból színházunk
1969. évi tervteljesítéséről.

A Pénzügyi osztály vezetője 47.619/1970 sz. alatt a következő előterjesztést tette:

„A Kecskeméti Katona József Színház gazdálkodási és anyagi ösztönzési rendszeréről szóló 138/1968 M. K. 13. MM—PM. sz. együttes utasítás 10. §-a (5) bekezdésében foglaltak értelmében az anyagi ösztönzés alapjául szolgáló 1969. évi tervteljesítési elszámolását elkészítette . . .

A költségvetésben tervezett fizető nézők számát . . .95,8 %-ban teljesítette . . . A művelődésügyi osztály értékelése alapján a Színház 1969. évi kultúrpolitikai célkitűzéseknek eleget tett. Ezt igazolja, hogy az elmúlt évben a TV több darabot képernyőre vett fel és két nívódíjas bemutatót is tartott. A nézőszám-lemaradásban a

színházon kívül jelentkező momentumok játszottak közre, melynek általános tünete a színházi látogatottság csökkenése. A sikeres kultúrpolitikai célkitűzések maradéktalan ellátására tekintettel javasoljuk a színház anyagi ösztönzésben való részesítését . . .

A pénzügyi osztály a művelődési osztállyal egyetértésben javasolja, hogy a végrehajtó bizottság a színház 1969. évi tervteljesítési elszámolását fogadja el és az 1969. évi tervteljesítési alapot 118 181 Ft-tal hagyja jóvá . . . (Utasítja) a pénzügyi osztály vezetőjét az elfogadott tervteljesítési alapnak az alábbiak szerinti felosztására:

a megyei tanácsnál létesítendő 30 %-os kockázati alapra	37 440 Ft
a színházat megillető 40 %-ot személyi jutalmakra	45 287 Ft
a színházat megillető 10 %-ot jóléti hozzájár. alapra	11 818 Ft
a színházat megillető 20 %-ot tartalékalapra	23 636 Ft
Összesen	118 181 Ft

(33.)

A Film, Színház, Muzsika 1957. július 5-i számában megjelent közlemény részletei a színészeknek a fővárosba törekvéséről

Irtóznak a vidéktől! — Miért?

Az évadvégi szerződötetés izgalmai közt különös erővel jelentkezik és aggasztja a magyar színjátszás híveit egy hovatovább végzetessé váló probléma, s ez a vidéktől való irtózás. A vidéki színigazgatók, akik legtöbbször már a feladat vállalásával missziót teljesítenek, kétségbeesetten panaszkodnak, mert képtelenek társulatot összeállítani. Egyik nagymúltú vidéki színházunkból, miután öt vezető színész Pestre szerződött, az igazgató hiába fordul akárkihez, nem tud helyettük senkit szerződötetni. Fiatal színész és színésznő (most végezték el a főiskolát) inkább vállalja Pestet, a mellőztetést, a kétmondatos szerepeket, vagy a „sétálást”, mintsem a vidék nagy lehetőségeit, nagy szerepeit . . .

Tudjuk, hogy a vidéktől való hisztérikus irtózásnak számos és sokszor nem is lebecsülhető indoka lehet. Az első — még akkor is, ha erről sokszor hallgatunk — az anyagi ok. Sajnos igaz, hogy Pesten különböző „hakni”-val, ügyes vállalkozással, rádióval stb. többet lehet keresni, mint vidéken . . . Ott tartunk hát, hogy a múlttal szemben, amikor vidéken egy színháznak hatvan bemutatót is kellett tartania, most az évi tizenkét-tizennégy bemutatóval a vi-

dék méltó feladatot és nyugodt, alapos felkészülést tud biztosítani. Mégis még ezzel együtt is, művészi indokokat is találunk a távolmaradók, a tartózkodók érveiben. Azt mondják, nincs olyan rendező a vidéken, aki mellett feltétlen biztosítva lenne a színvonalas és minden művészi ambíciót kielégítő színházi munka. Ez nem igaz, — mert vannak egészen kitűnő rendezők . . . sajnos viszont . . . ezekkel is lelkiismeretlen rablógazdálkodást folytattunk . . . Alig melegedik meg némelyikük vidéken, a főváros azonnal elcsábítja és a színház rendező nélkül marad . . . stb.

TARTALOM

Bevezető és történeti előzmények	5
Tervezgetések, határozatok az új színház építésére	9
Az új színház megnyitása és első évei	13
Színjátszás a háború és a Tanácsköztársaság idején	23
Kereszténykurzus, igazgatócserék, kamara- és cseretársulatok	31
Átmeneti időszak, magánigazgatók a felszabadulás után	50
A Katona József Színház az állami színházak sorában	59
Az állami színház a megye központi színháza	69
Az állami színház eredményei a mérlegen	100
Valami abból, ami a hetvenöt év alatt a színjátszáson kívül történt a színház falai között	110
Jegyzetek	113

TÁBLÁZATOK

A hetvenöt éves színház társulatai, igazgatói	117
Az államosított színház igazgatói	117
Bánk bán-előadások Kecskeméten	118
A Katona József Színházban az államosítás óta bemutatott színművek jegyzéke	120
Időrendi mutató	129
A kecskeméti Katona József Színház volt tagjai	130

ADATTÁR

(1.) Kivonat a színügyi bizottságra vonatkozó 1897. évi szabályrendeletből	133
(2.) Végh Istvánnal díszletfestésre kötött szerződés	134
(3.) Beszámoló Kada: A tárogató c. darabjának előadásáról	135
(4.) Beszámoló Kada: Helyre asszony c. darabjának előadásáról ..	135
(5.) A Katona József Színház műsora a Tanácsköztársaság idején ..	136
(6.) A Mariházy-társulat színlapjairól kijegyzett színésznevek	137
(7.) Zenészsztrájk 1921 decemberében	137
(8.) A Lengyelvér színlapja 1927. nov. 13-ról	138
(9.) Katona „Rózsa” c. vígjátékának premierjéről előzetes híradás	138
(10.) A Bánk bán színlapja 1930. ápr. 26-ról	139
(11.) Miklóssy Imre bérleti felhívása 1932/33-ra	140
(12.) A Troubadour színlapja 1935. ápr. 2-áról	141
(13.) A Miklóssy-társulat tagjai 1935/36-ban	141

(14.) Mutató a kamaraszínházak műsoraiból	142
(15.) A felszabadulás előtti utolsó műsor, Hlatky László kamaraszínházának játékrendje	143
(16.) Szokoly Gyula társulatának egyik színlapja 1945-ből	143
(17.) Szokoly Gyula igazgatói beköszöntője az 1945/46-os évad kezdetén	144
(18.) Részletek egy 1946 december havi színlapról	145
(19.) A színház hiányosságainak megszüntetése 1949-ben	146
(20.) Az áll. gördülő opera kecskeméti előadásainak műsornaptára ..	146
(21.) Részletek az államosított kecskeméti színház 1949/50. évi működéséről adott jelentésből	147
(22.) A Fősvény színlapja 1956. jan. 21-ről	148
(23.) Csáky Lajos beszámolója az 1957/58-as színiévről	149
(24.) Gimes: Ispán Teréz c. darabjának színlapja az 1958. okt. 31-i ősbemutatóról	150
(25.) Az „Ilyen nagy szerelem” színlapja 1958. dec. 4-ről	151
(26.) Suppé: Huncut asszonyok színlapja 1960. dec. 23-ról	152
(27.) Seregi László nyilatkozata az 1961. évi Bánk bán-rendezésről .	153
(28.) Részletek az Így látták a rendezők II. kiadványból a Bánk bán 1961. évi előadásáról	154
(29.) A Csongor és Tünde színlapja 1963. okt. 18-ról	157
(30.) Orosz László előzetes közleménye a Cseresnyés-ről	157
(31.) A Pacsirta színlapja 1970. okt. 23-ról	158
(32.) Kivonat a 18 009/1970. vb-határozatból a színház 1969. évi tervteljesítéséről	159
(33.) Irtóznak a vidéktől! — Miért?	160

A KÉPEK JEGYZÉKE

- I. Radó Vilmos ig., Gyólay Viktória, Mojzes Mária, Jánoky Sándor a társulatnak az államosítás óta megszakítás nélkül tagjai ....
- II. A színházépület .....
- III. A színház nézőtere .....
- IV. A Bánk bán 1955. évi előadásából (Bitskey Károly, Móricz Lili)
- V. Az ember tragédiája (Bárdy György, Simon György, Mojzes Mária, Bege Margit) .....
- VI. Corneville-i harangok (Gyólay Viktória és Kiss Ferenc) .....
- VII. Holnap folytatjuk (Simon György, Baracsi Ferenc, Bárdy György, Jánoky Sándor) .....
- VIII. Borcsa István színpadképvázlata az „Elveszett paradicsom”-hoz .....
- IX. Elektra (Dévay Camilla és Moór Marianne) .....
- X. Shakespeare: Vihar. (Színlap.) .....
- XI. Tizenkilencen (Major Pál, Sas József, Forgács Tibor) .....
- XII. Raffai Sarolta: Egyszál magam. (Színlap.) .....
- XIII. Borcsa István színpadképe „Az arany ember”-hez .....
- XIV. Liliom (Latinovits Zoltán, Moór Marianne, Perényi László) ...
- XV. Illyés: Dózsa. (Előtérben Csomós Mari, Fekete Tibor, Forgács Tibor) .....
- XVI. Borcsa István színpadképe a „Néma leventé”-hez .....
- XVII. László király (Gyulai Antal, Major Pál, Csomós Mari, Forgács Tibor) .....
- XVIII. Diplomások (Fekete Tibor, Süle Géza, Mezey Lajos, Dévay Camilla, Moór Marianne) .....
- XIX. Pacsirta. (Előtérben Ábrahám István és Berta Erzsi) .....

XX. Bál a Savoyban. (Előtérben Juhász Tibor, Gyólay Viktória, Ber-
ta Erzsi) .....

A fényképek közül az I., II., III., VIII., X., XII., XIII. és XVI. sorszá-
múak Tóth Sándor felvételei. A többi reprodukció a színház gyűjtemé-
nyéből való.

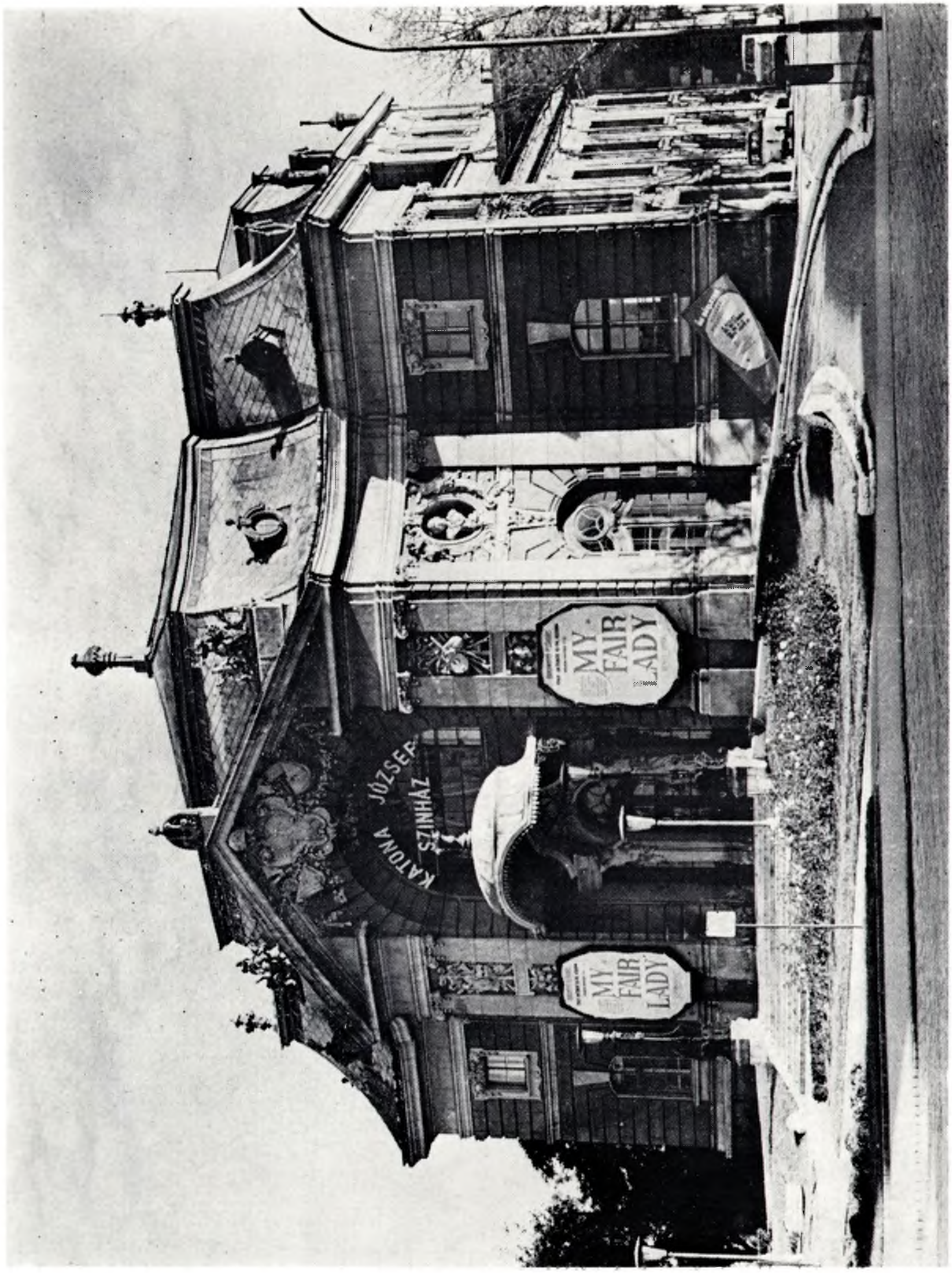

KÉPMELLÉKLET

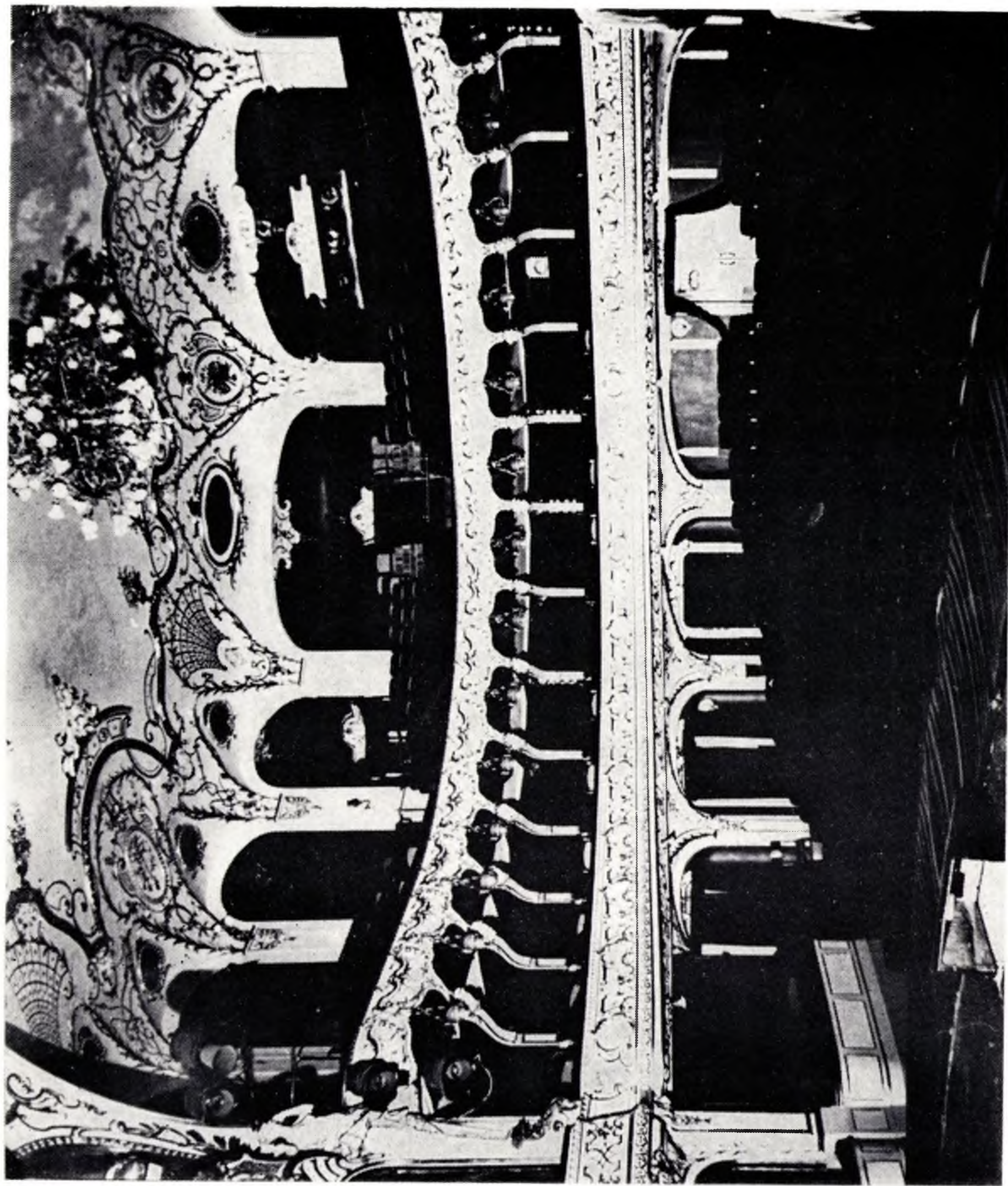

I. Radó Vilmos ig., Gyólay Viktória, Jánoky Sándor, Mojzes Mária a társulatnak az államosítás óta megszakítás nélkül tagjai

II. A színházépület

III. A színház nézőtere

IV. A Bánk bán 1955. évi előadásából (Bitskey Károly, Móricz Lili.)

V. Az ember tragédiája (Bárdy György, Simon György, Mojzes Mária, Bege Margit)

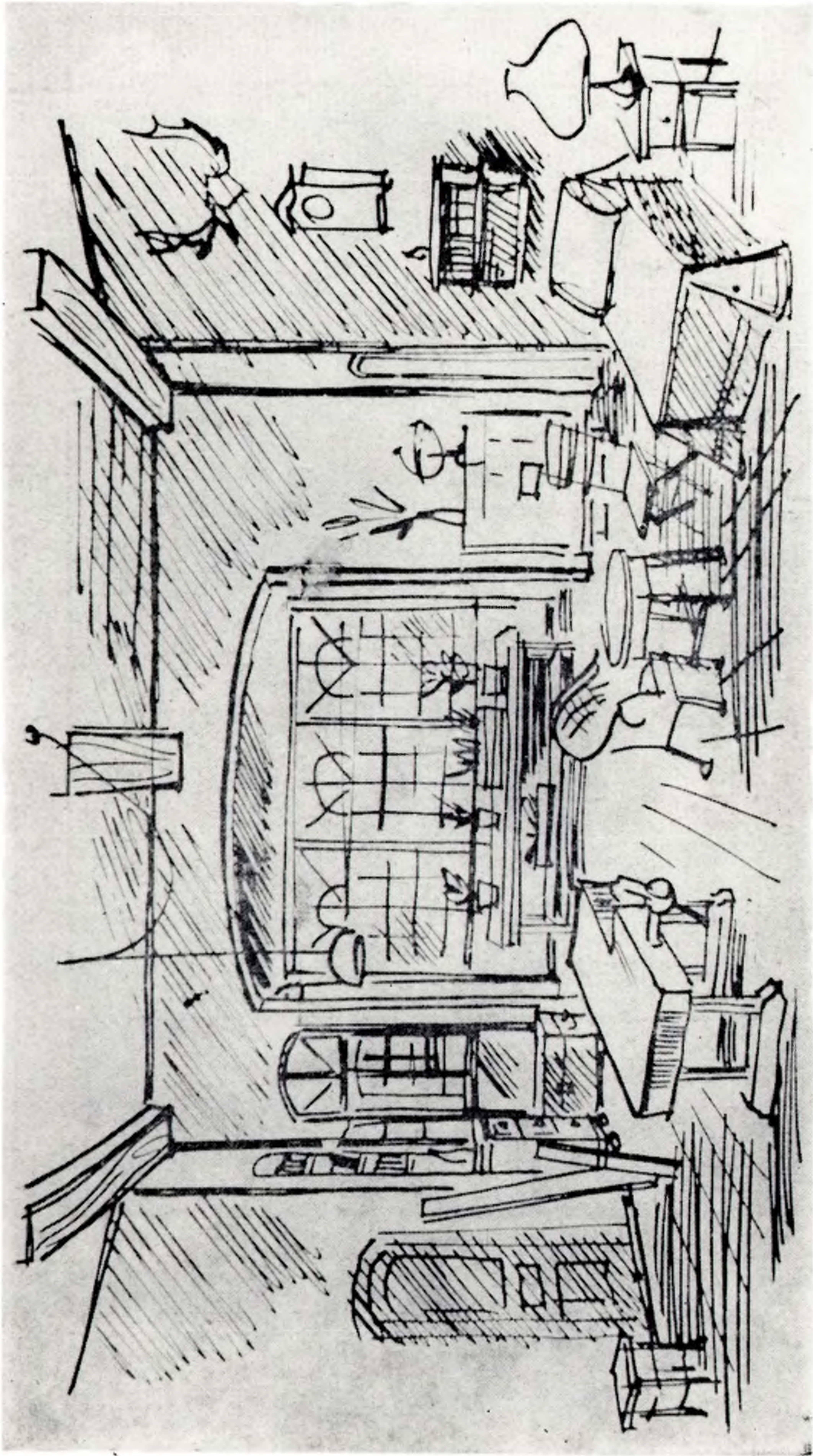

VI. Corneville-i harangok (Gyólay Viktória és Kiss Ferenc)

VII. Holnap folytatjuk (Simon György, Baracsi Ferenc, Bárdy György, Jánoky Sándor)

VIII. Borcsa István színpadképvázlata az „Elveszett paradicsom” -hoz

IX. Elektra (Dévay Camilla és Moór Marianne)

KATONA JÓZSEF SZÍNHÁZ KECSKEMÉT

Bemutató 1967. április 7-én, pénteken este 7 órakor

SHAKESPEARE

A VIHAR

Színmű 2 részben

Fordította: Babits Mihály

Kísérőzenéjét szereste: Róna Frigyes

Szereplők:

Alonso, Nápoly királya	Mezey Lajos
Ferdinánd, a fia	Szilágyi Tibor
Sebastian, Alonso öccse	Major Pál
Prospero, Milánó törvényes hercege	Perényi László
Antonio, Prospero öccse	Mester János
Gonzalo, hű öreg tanácsos	Gyulay Antal
Adrian	Budai László
Francisco	Ferró Pál
Trinculo, bolondos alak	Piróth Gyula
Stephano, iszákos pincerlegény	Schwetz András
Hajóskapitány	Kölgyesi György
Caliban, vad és idétlen sehonnai	Fekete Tibor
Miranda, Prospero leánya	Moór Marianne
Ariel, Légi szellem	Vettró Margit
Iris	Bende Ildikó
Ceres	Faragó Sári
Juno	Zsigrai Annamária

Disszerteket tervezte: **Borcna István**

Rendező: **Udvaros Béla**

Jelmezeket tervezte: **Márton Aladár**

Műsornaptár		Április 13-án, csütörtökön este 7 órakor	Szociális Egység
Április 7-én, pénteken este 7 órakor	Katona József bérlet	Április 14-én, pénteken délután 3 órakor	Ifjúsági C-bérlet
Április 8-án, szombaton este 7 órakor	Csontos Gyula bérlet	Április 14-én, pénteken este 7 órakor	Blaha Lujza bérlet
Április 9-én, vasárnap délután 3 órakor	Tsz. és nyugdíjas bérlet	Április 15-én, szombaton este 7 órakor	Jászai Mari bérlet
Április 9-én, vasárnap este 7 órakor	Madách Imre bérlet	Április 16-án, vasárnap délután 3 órakor	Móra Ferenc bérlet
Április 10-én, hétfőn	Szünnap	Április 16-án, vasárnap este 7 órakor	Berky Lili bérlet
Április 11-én, kedden este 7 órakor	Somlay Artúr bérlet	Április 17-én, hétfőn	Szünnap
Április 12-én, szerdán délután 3 órakor	Ifjúsági A-bérlet	Április 18-án, kedden este 7 órakor	Déryné bérlet
Április 12-én, szerdán este 7 órakor	Bajor Gizi bérlet	Április 19-én, szerdán délután 3 órakor	Ifjúsági B-bérlet
		Április 20-án, csütörtökön este 7 órakor	Arany János bérlet

Dz előadásokat pontosan kezdjük. Kezds után a nézőterre bemenni nem lehet. Pénztári órák: de. 10-1-ig, du. 5 órától fél 8-ig. Vasár- és ünnepnap de. 10-12-ig, 2-től fél 8-ig. Telefon: 10-65. Szervezési iroda: 24-94.

X. Shakespeare: Vihar. (Színlap)

XI. Tizenkilencen (Major Pál, Sas József, Forgács Tibor)

KATONA JÓZSEF
SZINHÁZ
KECSKEMÉT

Ősbemutató
1967. december 8-án, pénteken este 7 órakor

Raffai Sarolta

EGYSZÁL MAGAM

Színmű 2 részben

Szereplők:

Anna	Dévay Camilla
Gábor	Szilágyi Tibor
Dömök	Forgács Tibor
Vidner	Fekete Tibor
Mama	Mojzes Mária
Pálos Feri	Piróth Gyula
Baba	Szabó Tünde
Balogh Sándor	Major Pál
Klári	Zsigrai Annamária
Imre bácsi	Jánoky Sándor
Eta	Borbíró Andrea
Julika	Bende Ildikó

Diszlettervező: **Borcsa István**

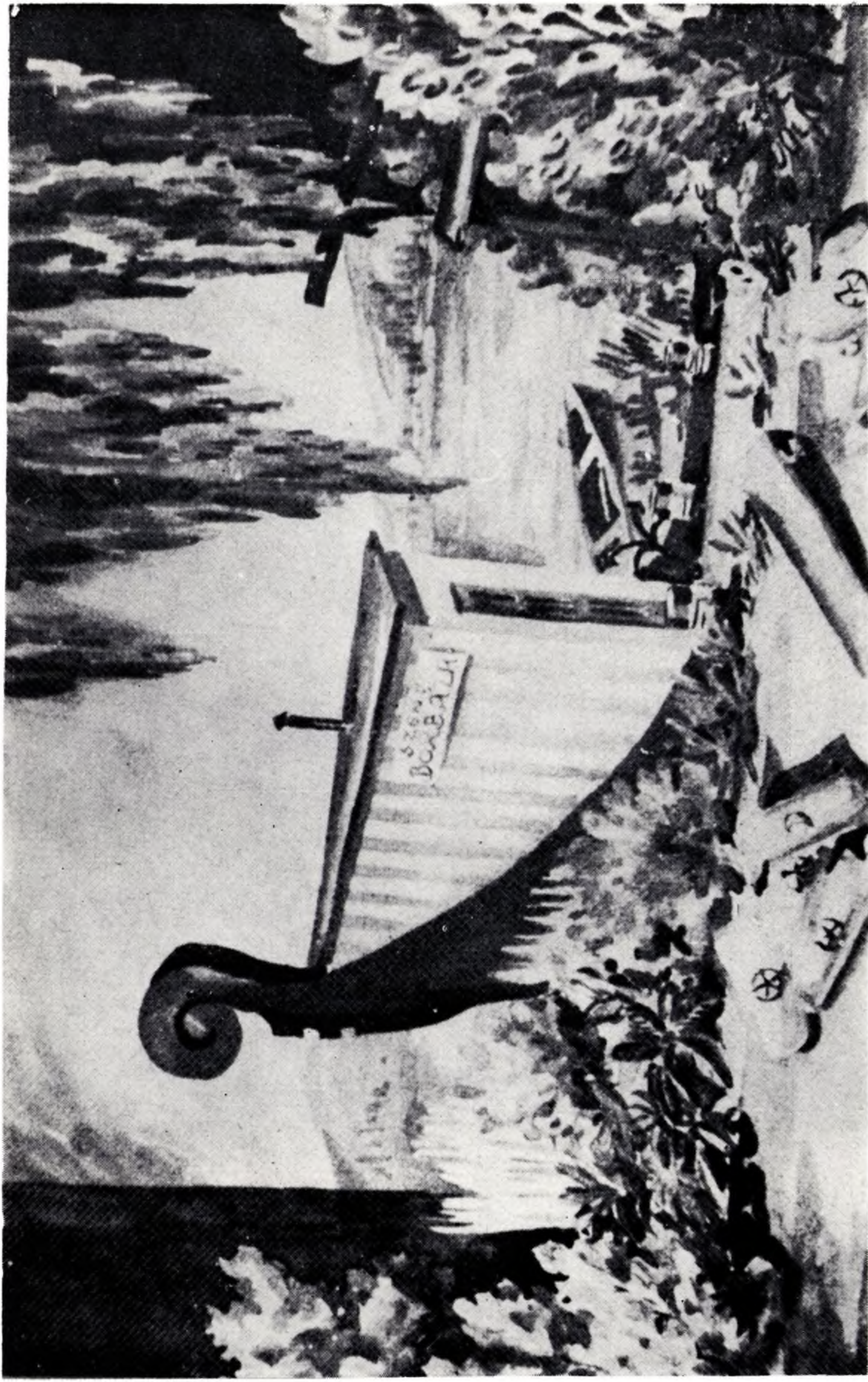
Dramaturg: **Osztoivits Levente**

Jelmeztervező: **Márton Aladár**

Rendező: **Pethes György**

MŰSORNAPTÁR		Bérletszinet	Bérletszinet
December 8-án, pénteken este 7 órakor	Katalin bérlet	December 11-én, hétfőn este 7 órakor Minden kedvvel. Ez Ábrahám Ótthona előadása	December 17-én, vasárnap délután 3 órakor Miksa bérlet
December 9-én, szombaton este 7 órakor	Csontos bérlet	December 12-én, kedden 10 és 11 órák Hús zenekar	December 17-én, vasárnap este 7 órakor Borby bérlet
December 10-én, vasárnap dé. 3 órakor	Ist. és nyugdíjas bérlet	December 13-án, szerdán este 7 órakor	December 18-án, hétfőn szombat
December 10-én, vasárnap este 7 órakor	Malack bérlet	December 14-én, csütörtökön este 7 órakor	December 19-én, kedden este 7 órakor Szentey bérlet
		December 15-én, pénteken este 7 órakor	December 20-án, szerdán este 7 órakor Bérletszinet
		December 16-án, szombaton este 7 órakor	December 21-én, csütörtökön este 7 órakor Arany János bérlet
			December 22-én, pénteken este 7 órakor MÁGNÁS MISKA Katalin bérlet

XII. Raffai Sarolta: Egyszál magam. (Színlap)

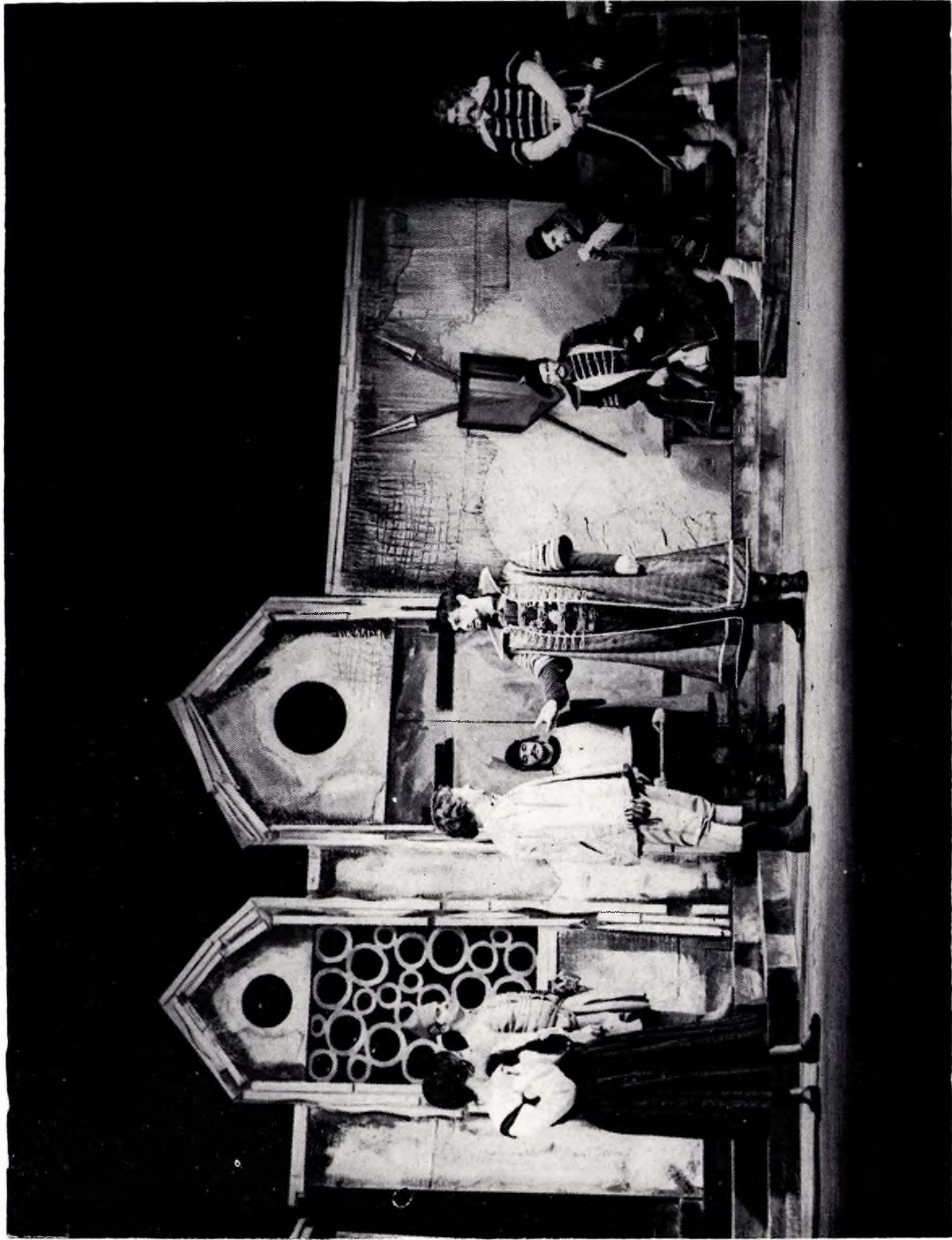

XIII. Borcsa István színpadképe „Az arany ember” -hez

XIV. Liliom (Latinovics Zoltán, Moór Marianne, Forgács Tibor)

XV. Illyés: Dózsa. (Előterben Csomós Mari, Fekete Tibor, Perényi László

XVI. Borcsa István színpadképe a „néma leventé” -hez.

XVII. László király (Gyulai Antal, Major Pál, Csomós Mari, Forgács Tibor)

XVIII. Diplomások. (Fekete Tibor, Süle Géza, Mezey Lajos, Dévay Camilla, Moór Marianne)

XIX. Pacsirta. (Felvonásvég, előtérben Ábrahám István és Berta Erzsi)

XX. Bál a Savoyban. (Előtérben Juhász Tibor, Gyólay Viktória, Berta Erzsi)

